

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností pro CHKO Jeseníky, NPP Jeskyně Na Pomezí a NPP Na Špičáku

Analytická část

Zpracovatel: Dalibor Kvita, Kateřina Kočí, Ladislav Ptáček, Jana Urbančíková, Radka Knápek

Září 2022

O dokumentu

Zadavatelem tvorby Koncepce práce s návštěvnickou veřejností CHKO Jeseníky je AOPK ČR, která prostřednictvím regionálního pracoviště Olomoucko, Správa CHKO Jeseníky pracoviště v Jeseníku vykonává na území CHKO Jeseníky, NPP Jeskyně na Pomezí a NPP Na Špičáku výkon státní správy v ochraně přírody a krajiny. Tento dokument vznikl na základě smlouvy o dílo č. 06999/SOVV/21 a dle metodiky jež byla součástí příloh této smlouvy. Práce na dokumentu probíhaly v přímé součinnosti s pracovníky AOPK ČR, Správy CHKO Jeseníky.

Seznam používaných zkratk:

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

DP – Dům přírody

EVL – evropsky významná lokalita

CHOPAV – chráněná oblast přirozené akumulace vod

IS – informační středisko

KPNV – koncepce práce s návštěvnickou veřejností

LČR – Lesy České republiky, s. p.

LS – lesní správa

MZCHÚ – tzv. maloplošné ZCHÚ, tj. vybrané kategorie ZCHÚ (národní přírodní rezervace, národní přírodní památka, přírodní rezervace, přírodní památka)

NKP – národní kulturní památka

NNO – nevládní nezisková organizace

NPP – národní přírodní památka

NS – naučná stezka

OPK – ochrana přírody a krajiny

PP – přírodní památka

PR – přírodní rezervace

TTP – trvalé travní porosty

ZCHÚ – zvláště chráněné území

ZPF – zemědělský půdní fond

Charakteristika území

CHKO Jeseníky

Chráněná krajinná oblast Jeseníky se nachází mezi Šumperkem, Rýmařovem, Vrbnem pod Pradědem, Zlatými horami a Jeseníkem. Území o rozloze 744 km² leží na rozhraní Moravskoslezského a Olomouckého kraje. CHKO byla vyhlášena Výnosem Ministerstva kultury ČSR č. j. 9886/69- II/2 ze dne 19. června 1969.

Toto druhé nejvyšší pohoří v ČR má složitou a pestrou geologickou stavbu. Největší zastoupení zde mají metamorfované horniny silesika. Značně členité pohoří se stupňovitou stavbou v jeho nejvyšší centrální části formoval ledovec a periglaciální procesy. Jako jediná CHKO v ČR má na svém území zastoupeno alpské bezlesí a ekosystémy formované pády lavin. Významně jsou zde zastoupeny rovněž rozsáhlé komplexy horských smrkových lesů a zachovalých bučin, vrchovištní rašeliniště i podhorské louky.

Centrální část území Jeseníků je vzdáleno od Olomouce 79 km a od Ostravy 95 km. Díky dobré dopravní dostupnosti je cca do 1 hodiny území dosažitelné přibližně pro 1,5 mil. obyvatel ČR. V severní části se CHKO bezprostředně dotýká státní hranice s Polskou republikou. V přiléhajícím Opolském a Slezském vojvodství vzdáleném do 2 hodin jízdy automobilem žije dalších cca 5,5 mil. obyvatel.

Mimo území CHKO se nachází 5 NPP a 1 NPR, které jsou v péči AOPK ČR, RP Olomoucko, Správa CHKO Jeseníky. Součástí zadání KPNV jsou dvě z nich, NPP Jeskyně na Pomezí a NPP Na Špičáku. Obě lokality, ač mimo vlastní území CHKO, jsou vnímány jako součást území Jeseníků a turistického regionu Jeseníky.

NPP Jeskyně na Pomezí

Národní přírodní památka Jeskyně na Pomezí se nacházejí 2 km severně od obce Lipová - lázně (stejně tak daleko od hranice CHKO Jeseníky). Od roku 1965 jsou včetně 20,6 ha povrchu chráněny jako národní přírodní památka (vyhláška 186/2010 Sb.) a patří ke zpřístupněným jeskyním ve správě Správy jeskyní ČR. Jeskyně jsou vytvořeny v souvrství krystalických vápenců vnitřního pásma skupiny Branné. Jedná se o největší jeskyně vytvořené v krystalických vápencích v ČR. Jeskyně jsou dostupné individuální automobilovou či autobusovou dopravou (zastávka Lipová - lázně, jeskyně) po silnici 1. třídy nebo vlakem (stanice Na Pomezí). Před protipandemickými opatřeními v roce 2019 jeskyně navštívilo 49000 návštěvníků.

NPP Na Špičáku

Národní přírodní památka Na Špičáku se rozkládá na vrchu Špičák (516 m n. m.) 1,2 km od obce Písečná (2 km od okraje CHKO Jeseníky). NPP má rozlohu 6,9 ha a je chráněna od 30. 11. 1970. Vrch Špičák je protkнут jeskynním systémem, který patří ke zpřístupněným jeskyním ve správě Správy jeskyní ČR. Jeskyně jsou vytvořeny v kuželu krystalických vápenců obklopeném ledovcovými usazeninami. Patří k nejstarším písemně doloženým

jeskyním ve střední Evropě. Jeskyně je dostupná individuální automobilovou či autobusovou dopravou (zastávka Supíkovice, jeskyně) po silnici 2. třídy nebo vlakem (stanice Písečná). Před protipandemickými opatřeními v roce 2019 jeskyně navštívilo 14 000 návštěvníků.

V oblasti práce s návštěvníky se jak na území CHKO Jeseníky, tak v obou uvedených NPP setkávají zájmy Jeseníky - sdružení cestovního ruchu, Euroregionu Praděd, SJ ČR a AOPK ČR. Tento koncepční dokument má mimo jiné přispět k ovlivnění a usměrnění aktivit Jeseníky - sdružení cestovního ruchu, Euroregionu Praděd, popř. dalších institucí a společností či firem zabývajících se cestovním ruchem v území tak, aby nedocházelo ke zvyšování návštěvnosti území CHKO Jeseníky a aby byly respektovány limity návštěvnosti dle příslušné kapitoly tohoto dokumentu.

Základní informace a předměty ochrany

Posláním CHKO Jeseníky je ochrana krajiny, jejího vzhledu a jejich typických znaků tak, aby tyto hodnoty vytvářely vyvážené životní prostředí. K typickým znakům krajiny náleží zejména její povrchové tváření včetně vodních toků a ploch, její vegetační kryt a volně žijící živočišstvo, jakož i rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu, sídlištní struktura oblasti, urbanistická skladba sídlišť, místní zástavba lidového rázu i monumentální nebo dominantní stavební díla.

Přírodními hodnotami, které tvoří předměty ochrany, dle plánu péče jsou:

- ekosystémy primárního subalpínského bezlesí včetně periglaciálních geomorfologických jevů
- přirozené horské a rašelinné smrčiny
- rašeliniště
- zachovalé luční ekosystémy, zejména květnaté louky
- acidofilní a květnaté bučiny
- zachovalé spontánně se vyvíjející úseky vodních toků
- geomorfologické a geologické útvary, významné mineralogické lokality, štoly
- přírodní stanoviště a druhy významné pro soustavu Natura 2000.

V CHKO Jeseníky je vyhlášeno celkem 30 maloplošných zvláště chráněných území s celkovou rozlohou 4 914,29 ha, tj. 6,6 % plochy CHKO. z toho jsou 4 národní přírodní rezervace (3 322 ha), 1 národní přírodní památka (80 ha), 19 přírodních rezervací (1 497 ha) a 61 přírodních památek (11 ha).

Na území CHKO Jeseníky jsou vymezeny následující evropsky významné lokality tvořící soustavu chráněných území Natura 2000: Branná - Hrad, Heřmanovice, Javorový vrch, Karlova Studánka, Kepník, Praděd, Pstruží potok, Rabštejn, Rejvíz, Sokolí potok, Suchá Rudná - Zlatý potok, Štola Franz - Franz, Šumárník, Údolí Malínského potoka, a ptačí oblast Jeseníky.

V případě Jeskyní Na Pomezí je předmětem ochrany NPP krasové území s komplexem jeskyní (mimo zpřístupněnou jeskyni Na Pomezí je to Liščí díra, Rasovna, Netopýří ad.) a ostatními krasovými jevy (závrty, škrapy a ponory). V NPP Na Špičáku je chráněn krasový reliéf s povrchovými i podzemními jevy (zpřístupněná jeskyně Na Špičáku). Na skalních výchozech Špičáku lze nalézt původní populaci chráněného tisu červeného.

Zdroje interpretace

Cílem není popis veškerých zdrojů interpretace na území CHKO, ale těch nejdůležitějších, jedinečných, zvláště dobře využitelných pro oslovení návštěvníků a interpretaci jedinečných hodnot území. Uvádíme i lokality na území Jeseníků mimo CHKO - typické fenomény a příklady předmětů ochrany CHKO lze prezentovat s výhodou mimo území CHKO. Lokalizace jevů bude zásadně ovlivněna vymezením limitů návštěvnosti v plánovací části KPNV.

Krajina

Ucelený komplex horské krajiny s rozsáhlými komplexy přírodě blízkých lesů, s alpským bezlesím v nejvyšších partiích pohoří, ledovcovými kary, mrazovými sruby i kamennými moři či rašeliništi, která je osídlená pouze na okrajích horského komplexu. Krajina umožňující kontakt se syrovou monumentalitou přírodních sil formovaná mrazem, větrem, lavinami a horskými potoky.

Příklady lokalit:

- vyhlídkové body - celkový pohled (Praděd, Vysoká hole, Keprník, Šerák, Nad Velkým kotlem, Dlouhé stráně, rozhledna u Tetřeví chaty, Zlatý chlum, Rabštejn, Rolandův kámen, Anenský vrch apod.);
- typické lokality subalpínských holí (Vysoká hole, Praděd, Velký Máj, Jelení hřbet, Keprník)
- horské osady (Rejvíz, Nové Losiny)
- typické lokality, na nichž je možno ukázat extenzivní zemědělské hospodaření (Přemyslovské sedlo, Švýčárna, Ovčárna)

Geologie, geomorfologie, skalní útvary

Hrubý Jeseník, druhé nejvyšší pohoří v ČR má složitou a značně pestrá geologickou stavbu. Největší zastoupení zde mají metamorfované horniny silesika. Výrazně členité pohoří se stupňovitou stavbou v jeho nejvyšší centrální části formoval ledovec a periglaciální procesy. Vyskytují se zde kryoplanáčnické terasy, kamenná moře, kamenné proudy, mrazové sruby, tory, mrazové srázy, polygonální a brázděné půdy, thufury, rašeliniště a vrchoviště.

Na extrémní stanoviště formované ledovci a periglaciálními procesy jsou často vázány reliktní či endemické druhy organismů (lipnice jesenická, zvonek jesenický...).

Na horniny vrbenského pásma jsou vázána ložiska polymetalických rud se zlatem a ložiska železných rud, která byla v minulosti těžena. Dalšími historicky využívanými nerostnými surovinami Jeseníků jsou krupníky a pegmatitová tělesa na sobotínsku bohatá na minerály.

Krasové jevy jsou v CHKO vyvinuty v metamorfovaných vápencích v okolí Branné či Ostružné. Mimo území CHKO se nacházejí zpřístupněné jeskyně Na pomezí a jeskyně Na Špičáku vytvořené v čockách metamorfovaných vápenců. V jeskyních Na Špičáku vzniklých v dosahu kontinentálního zalednění je možno nalézt specificky modelované chodby srdcovitého profilu vyerodované tavnými vodami ledovce.

Příklady lokalit:

- periglaciální jevy: Vysoká hole, Petrovy kameny, Pecny, Ztracené kameny, Keprník, Nad Vřesovou studánkou
- stopy horského zalednění: Velký kotel
- skalní výchozy: Rabštejn, Kamenec, Petrovy kameny, Skalní okno, Vozka, Čertovy kameny, Obří skály
- přístupné krasové jeskyně: Jeskyně Na Pomezí, Jeskyně Na Špičáku,
- rašeliniště: Rejvíz, Skřítek
- těžba nerostů: Zlatý Chlum, Sobotín, Zlaté Hory, Franz-Franz

Vodní toky a plochy, mokřady, rašeliniště, prameniště

Jeseníky se svojí velmi hustou říční sítí patří k mimořádně vodným pohořím v rámci ČR s řadou pramenišť významných evropských toků. Pohořím probíhá hlavní evropské rozvodí mezi Baltským a Černým mořem.

Směry a charakter vodních toků jsou určeny geologickým vývojem. Pro vodní režim oblasti mají zásadní význam rozlehlé lesní komplexy. Zajímavostí je výskyt několika rašelinišť i s přírodními jezírky (např. Velké mechové jezírko na Rejvízu) a několika vodopádů (např. vodopády v údolí Bílé Opavy a Vysoký vodopád na Studeném potoce). V oblasti povodí se vyskytují také prameny minerálních vod. V oblasti Hrubého Jeseníku to jsou postvulkanické kyselky v Karlově Studánce a v Dolní Moravici.

Specifickou a rozporuplnou vodní plochou v CHKO je horní nádrž přečerpávací elektrárny Dlouhé stráně, která je vybudována v nadmořské výšce 1354 m n. m. (na ploše subalpínského bezlesí v centrální části CHKO).

Příklady lokalit:

- horské bystřiny s vodopády: Bílá Opava, Vysoký vodopád, Šumný potok
- rašeliniště: Rejvíz, Skřítek, Malý Jezerník
- prameny minerální i prosté: Karlova Studánka, Velké Losiny, Dolní Moravice, Suchá Rudná - Kyselka, Jeseník - Křížový vrch a Zlatý chlum
- vodní zdroje: CHOPAV Jeseníky
- přečerpávací elektrárna Dlouhé stráně

Lesy

CHKO Jeseníky má nejvyšší lesnatost ze všech CHKO v ČR (81 %), do lesů jsou však zahrnuta i subalpínská bezlesí nad horní hranicí lesa. Lesy tvoří téměř na celém území CHKO rozsáhlý ucelený lesní komplex. Asi 5 % rozlohy CHKO tvoří horské smrčiny (z toho cca 5 km² jsou porosty pralesovitěho charakteru). Přibližně 73 % lesů v CHKO jsou lesy hospodářské, zbytek jsou lesy ochranné a lesy zvláštního určení. Hospodářské lesy mají z převážné části pozměněnou druhovou skladbu a věkovou strukturu ve prospěch stejnověkých smrkových porostů.

Lesy v I. zóně mají převážně přírodě blízký charakter. Jedná se o horské a rašelinné smrčiny, blatkové bory a bučiny. Ty jsou obklopeny uceleným komplexem hospodářských lesů II. zóny, v nichž je dlouhodobou snahou zvyšování ekologické stability prostřednictvím posilování zastoupení domácích druhů listnatých dřevin a využívání přirozené obnovy.

Specifickou problematikou CHKO Jeseníky jsou historické výsadby kleče alpské provenience v 19. a počátkem 20. století. Díky výsadbám kleče se sice podařilo na mnoha místech opětovně zvýšit horní hranici lesa sníženou pastvou a travením, nicméně kvůli rozrůstajícím se porostům kleče jsou ohrožovány hodnotné části subalpínského bezlesí.

Ucelený lesní komplex jesenických lesů poskytuje jedinečný životní prostor jak glaciálním reliktním druhům, tak druhům, které ke svému životu potřebují rozsáhlé klidové zóny v horských lesích.

Příklady lokalit:

Bílá Opava, Šerák-Keprník, Praděd, Rejvíz, Skřítek

Jesenické endemity a reliktní druhy

Zejména na extrémní stanoviště nad horní hranicí lesa, na lavinami formovaných svazích, mrazových srubech či kamenných mořích je vázáno množství unikátních druhů rostlin a živočichů. Některé z nich jsou endemity tohoto pohoří, další jsou reliktními druhy, které zde přežily od posledního galciálu. Na území CHKO nalezneme pět endemických rostlin (lipnice

jesenická, zvonek jesenický, hvozdík kartouzek sudetský, jitrocel černavý sudetský, pupava Biebersteinova jesenická). Z živočichů jsou to endemičtí motýli okáč menší a okáč horský či chvostoskok *Jesenikia filiformis*.

Mimo tyto druhy žije na území Jeseníků 449 chráněných a ohrožených druhů organismů, což z Jeseníků činí jedno z klíčových míst ochrany biologické rozmanitosti ČR. Například ledovcový kar Velké Kotliny je se svými 386 druhy cévnatých rostlin a 318 druhy mechů a lišejníků jednou z nejbohatších horských lokalit v ČR.

Příklady lokalit:

Velká kotlina, Vysoká hole, Praděd, Šerák-Keprník, Rejváz, Skřítek

Vnesené druhy ohrožující biologické hodnoty území

Zejména ekosystémy nejvyšších poloh Hrubého Jeseníku čelí důsledkům vysazování nepůvodních druhů, které následně začaly ohrožovat existenci chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů a významných společenstev. Kvůli jejich vynesení do přírody CHKO Jeseníky jsou dnes vytlačována původní společenstva sublapínských holí, omezují se převěje sněhu do závětrných kotlin a padání lavin, dokonce dochází ke křížení s vzácnými druhy a následné genetické erozi. Jedná se zejména o borovici kleč a kamzíka horského z Alp, olši zelenou či hořec nachový. Vzhledem k tomu, že se jedná o druhy veřejností pozitivně vnímané, je jejich tlumení či odstraňování z jesenických ekosystémů vnímáno velmi rozporuplně.

Příklady lokalit:

Velká kotlina, Vysoká hole, Praděd, Jelení hřbet

Hrady, zámky, lidová architektura, technické památky

Lidová architektura

Pro lidovou architekturu Jeseníků je charakteristický sudetsko-slezský typ domu, k jehož stavbě je využíván místně dostupný stavební materiál (kámen, dřevo); stavby byly umísťovány v krajině harmonicky, s respektem ke krajinným tvarům. Typickými lokalitami jsou Heřmanovice, Horní a Dolní Údolí, Rejváz, Malá Morávka, Žďárský Potok... Specifický typ vesnické zástavby, lázně, jsou chráněny vesnickou památkovou zónou Karlova Studánka. Zástavba malého města je chráněna městskou památkovou zónou Branná.

V kontrastu s harmonickými objekty tradiční architektury je zástavba rekreačních chat - vesměs nerespektují místní stavební tradici ani krajinu.

Technické památky

Technické památky v Jeseníkách souvisejí zejména s dobýváním a zpracováním rud a těžbou a zpracováním dřeva. Na území CHKO a v jejím okolí probíhala od středověku zejména těžba železa, mědi a zlata, po které zůstaly v terénu zachovány reliktů důlních polí či vodohospodářských úprav (Zlatý chlum, Franz-Franz, Zlatohorsko se zlatokopecným

skanzenem...). Dochovaly se rovněž hutní provozy (Lozenzova huť, Kosárna). S těžbou a zpracováním dřeva se pojí relikty lesních železnic (Josefovská svážnice), milířiště (U Huberta) či papírny (Velké Losiny, Malá Morávka).

Specifickým typem technických památek je linie pohraničního opevnění z 2. světové války (okolí Branné, Bělé pod Pradědem, Vrbna pod Pradědem).

Hrady a zámky

Hrady se v území dochovaly pouze v torzální, mnohdy velmi málo patrné podobě (Rabštejn, Koberštejn, Fürstenwalde, Pustý zámek, Rabenštejn). Ze zámků jsou to Velké Losiny, Bruntál, Branná, Jeseník, Loučná nad Desnou, Sobotín, Šumperk, Janovice.

Rozhledny

Rozhledny a vyhlídkové body na území CHKO Jeseníky a v okolí nabízejí výhled na krajinu CHKO: Praděd, Zlatý chlum, Rabštejn, Čertovy kameny, Zámecká hora, Nová Ves, Kamenec, Medvědí hora, Heckelovy skály, Křížový vrch.

Lázeňství

Lázeňství jakožto obor využívající přírodní léčivé zdroje Jeseníků se v území rozvíjí od 16. století. Vznik lázní byl podmíněn pestrá geologickou stavbou území s vývěry minerálních vod ve Velkých Losinách a v Karlově Studánce. Mimo tyto v podstatě klasické přírodní zdroje využívané k léčbě bylo v 19. století v území zahájeno využívání léčebných a stimulačních účinků vodoléčby v kombinaci s čistou přírodou Jeseníků (Vincenz Priessnitz v Jeseníku, Johann Schroth v Dolní Lipové). Jesenický hřeben je tak dnes obklopen lázněmi využívajícími čisté přírodní zdroje CHKO. Tradiční léčebné procedury V. Priessnitze jsou zapsány na seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury vedený Ministerstvem kultury.

Dílčí závěr:

Jeseníky jsou kompaktní horskou krajinou vysokých Sudet s rozsáhlými komplexy horských lesů, alpským bezlesím, ledovcovými kary, periglaciálními jevy a aktivními lavinovými drahami. Díky historickému vývoji v druhé půli 20. století je v CHKO velmi malé zastoupení lidských sídel. V podmínkách ČR ojedinělá krajina s horským primárním bezlesím vytváří podmínky pro život unikátních druhů rostlin a živočichů, z nichž některé zde žijí na jediném místě na světě. I přes značný podíl přírodních biotopů jsou dnešní vzhled a biologická pestrost území formované spolupůsobením přírodních procesů a práce minulých i současných hospodářů. Některé z lidských zásahů v minulosti (změna druhové struktury lesů, vysazování kleče, vyloučení pastvy z holí, odvodnění rašelinišť) ve svém důsledku vedly k ochuzování prostředí či ohrožování existence unikátních druhů a náprava těchto zásahů dodnes budí kontroverze, jejichž tlumení je velkou výzvou pro interpretaci místním obyvatelům i návštěvníkům.

Zájmy a zájmové skupiny v území

(které zájmové skupiny v území působí a jaké zájmy důležité z pohledu interpretace jeho hodnot mají společné a kde se jejich zájmy naopak liší především ve vztahu k zájmům AOPK ČR)

V souvislosti s interpretací a prací s návštěvníky lze zájmy v území obecně rozdělit do 3 základních skupin. Jsou to skupiny správců území, hospodářských subjektů a subjektů zapojených do využití území pro potřeby cestovního ruchu. Tyto skupiny mají společný základní zájem na zachování hodnot území, k tomu však přistupují i další zájmy.

Klíčové skupiny v CHKO Jeseníky:

Skupina A: Správci území, kteří pečují o přírodní zdroje

Tato skupina pečuje o ochranu přírodních zdrojů v oblasti, její zájem se soustředí na dlouhodobé zajištění příznivého stavu těchto zdrojů. Jsou to především:

AOPK ČR

Na území CHKO Jeseníky výkon státní správy ochrany přírody vykonává Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Regionální pracoviště Olomoucko, Správa CHKO Jeseníky se sídlem v Jeseníku, a je zároveň i odbornou organizací ochrany přírody (viz zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb.).

Hlavním zájmem AOPK ČR je zachovat předměty ochrany, předcházet konfliktům mezi zájmy ochrany přírody a krajiny a jejím využíváním ostatními subjekty a usilovat o pozitivní vnímání ochrany přírody veřejností. K potřebné efektivní koordinaci práce s veřejností a budování pozitivní image pracovišť AOPK ČR chybí personální kapacity na úrovni jednotlivých CHKO.

Správa jeskynní ČR

Vykonává správu jeskyní Na Pomezí a Na Špičáku. Účelem vzniku SJ ČR je zajišťování ochrany, péče a provozu zpřístupněných jeskyní České republiky a s nimi bezprostředně souvisejících podzemních prostor a zpřístupňování, ochrana a péče o podzemní prostory, pokud v nich budou prováděny činnosti na základě rozhodnutí místně příslušného orgánu ochrany přírody, nebo budou využívány k účelům podléhajícím dozoru státní báňské správy.

Obce

Obce dle zákona o obcích č. 128/2000 Sb. par. 2 (2) „pečují o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem“. Nedílnou součástí péče o potřeby svých občanů je nepochybně i péče o kvalitní životní prostředí. Ochrana

přírody a krajiny je na území CHKO navíc i deklarovaným veřejným zájmem, který mají obce chránit (např. ZOPK č. 114/1992 Sb.).

Střety se zájmy ochrany přírody vyplývají z rostoucího životního standardu obyvatel (příjezdové cesty, parkovací prostory, růst spotřeby vody (bazény ad.) a produkce odpadních vod, sítě apod.), tlaku na vznik suburbánních struktur, krajinářských úprav návsi a obcí s využitím nepůvodních druhů a nereálných očekávání od cestovního ruchu, který krajinu a její zdroje více exploatuje, než aby přispíval k jejich dlouhodobě dobrému stavu.

Moravskoslezský a Olomoucký kraj

CHKO Jeseníky zasahuje na území dvou krajů. K oblastem, které se přímo dotýkají přírody a krajiny a jsou v kompetenci krajů, patří například protipovodňová opatření, ochrana zemědělského půdního fondu, lesy, vodní hospodářství, myslivost či rybářství, cestovní ruch. Podle zákona o krajích č. 129/2000 Sb. kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů (§ 1 odst. 4).

Hlavním zájmem krajů je najít rovnováhu mezi využíváním přírodních zdrojů a jejich zachováním.

Negativním efektem rozložení regionu Jeseníky na území dvou krajů je obtížná a velmi náročná koordinace nejrůznějších záměrů v území, zejména v oblasti návštěvnicky silně zatíženého hlavního hřebene, po němž probíhá administrativní hranice krajů.

Skupina B: Subjekty hospodařící s přírodními zdroji v území

Tato skupina v první řadě využívá, někdy poškozuje a částečně i obnovuje přírodní zdroje oblasti. Kromě ekonomických zájmů pečují o naplňování ostatních veřejných zájmů (např. mimoprodukční funkce lesa). Jejím hlavním zájmem je dlouhodobě pokračovat v hospodářské činnosti s kladnou ekonomickou bilancí. Důležité je pro ni minimalizovat možné konflikty s návštěvníky regionu i s ochranou přírody. Jsou to především tyto organizace či skupiny:

Vodní hospodáři

V území působí zejména Povodí Moravy, s. p., a Povodí Odry, s. p. Jako správci větších vodních toků v území zajišťují veřejný zájem na jejich správě; kromě jiného se vyjadřují k čerpání a vypouštění odpadních vod v území, pečují o koryta vodních toků a břehové porosty, připravují a zajišťují úpravy koryt vodních toků, pečují o zdroje pitné vody, řeší protipovodňovou ochranu.

Specifickým fenoménem jsou vodní nádrže přečerpávací elektrárny Dlouhé stráně. Provozovatelem elektrárny je ČEZ, a. s., která provozuje i informační centrum v areálu elektrárny.

Lesní hospodáři

CHKO Jeseníky má nejvyšší lesnatost ze všech CHKO v ČR (81 %), do lesů jsou však zahrnuta i subalpínská bezlesí nad horní hranicí lesa. Nejvýznamnějším vlastníkem lesů na

území CHKO je stát. Majetek státu spravuje státní podnik Lesy České republiky, s.p. (dále LČR), z nižších organizačních jednotek LČR zasahují na území CHKO lesní správy (LS) Bruntál, Hanušovice a Jeseník. Významnými správci lesů v CHKO jsou společnosti Biskupství ostravsko-opavské Biskupské lesy, lesní správa Vrbno pod Pradědem, Arcibiskupské lesy a statky Olomouc, s.r.o., polesí Domašov a Rejvíz, které hospodaří na církevních majetcích. Významné jsou také majetky obcí, větší majetek mají v CHKO město Šumperk, či Bělá pod Pradědem. Prostorově roztržštěný majetek drobných soukromých vlastníků zařazený do LHO (obvykle do 3 ha výměry lesa) se vyskytuje při okrajích lesních komplexů po celé CHKO.

Hlavním zájmem lesních hospodářů je udržitelná produkce dřevní hmoty při zachování mimoprodukčních funkcí lesa. Při své hospodářské činnosti musejí zohlednit intenzivní rekreační využívání celého území i podmínky vyplývající z plánu péče o CHKO i jednotlivá MZCHÚ.

Na velkých soukromých majetcích, majetku státu a obcí má obvykle lesní hospodaření na starosti zkušený lesní personál a probíhá v souladu s lesním zákonem. Kvalita lesního hospodaření na drobných soukromých majetcích je velmi různá a může vést jak ke snížení stability lesních porostů, tak ke vzniku druhově bohatých a prostorově rozrůzněných porostů pionýrských dřevin tvořících vhodné prostředí pro některé druhy obratlovců i bezobratlých.

K negativním vlivům patří nevhodné způsoby lesního hospodaření, jehož výsledkem je minimální zachování starého dřeva a dutin, na něž jsou svým výskytem vázány mnohé živočišné druhy. Nevyhovující je také nedostatečná prostorová a věková rozrůzněnost a postupující fragmentace lesních porostů.

Hlavní problémy ve vztahu lesního hospodářství a ochrany přírody vycházejí ze zásadní změny druhové skladby lesů provedené v 19. století, jejímž cílem bylo zvýšit výnosovost lesů. Došlo tak např. k výraznému zvýšení zastoupení smrku v CHKO na úkor směsí jedle, buku, příp. dalších přimíšených dřevin, narušení genetické kvality přirozených smrkových lesů, výsadbám borovice kleče ve vysokohorských polohách.

Zemědělstí hospodáři

I přes marginální plošné zastoupení zemědělské půdy v CHKO (cca 13 % rozlohy) je jeho význam pro udržení typického utváření krajiny a zachování pestré bioty velmi vysoký. Za klíčový lze označit návrat horského hospodaření do vybraných partií alpínských trávníků (bezlesí na lesní půdě). Na území CHKO Jeseníky převládá využití zemědělské půdy jako louky a pastviny, orná půda je zastoupena v menší míře, především v okrajových územích. Podíl orné půdy na ZPF činí cca 5 %. Dominantu tvoří TTP. Zemědělskou výrobu představuje především pastevní chov skotu a v posledních letech zvětšující se počet chovů ovcí.

Na území CHKO pracuje více než 270 hospodařících subjektů různé velikosti. Na zemědělské půdě v několika případech hospodaří firmy, jejichž zájem na dlouhodobé udržitelnosti hospodaření je slabý.

Hlavním zájmem je dosahovat co nejlepších ekonomických výsledků. Někteří podnikatelé v zemědělství jsou zapojeni do podnikání v cestovního ruchu například formou agroturistiky.

Provozovatelé myslivosti

V CHKO Jeseníky se vyskytuje trvale nebo přechodně 45 druhů lovné zvěře, z toho 23 druhů patří zároveň mezi druhy zákonem chráněné. Díky vysoké lesnatosti CHKO a přítomnosti vysokohorských lesů a alpínských holí jsou Jeseníky dlouhodobě velmi atraktivní pro chov zvěře. V oblasti se vzácně vyskytují i druhy chráněné podle zákona o ochraně přírody, které jsou zařazeny mezi zvěř (např. rys ostrovid, vlk, medvěd hnědý, vydra říční, výr velký, tetřevovití). Populace tetřeva i tetřívka je v současnosti na území CHKO Jeseníky na hranici vyhynutí. Populace jeřábka lesního, který je jedním z předmětů ochrany ptáčích oblastí Jeseníky, je celkem stabilizovaná. V zájmu ochrany přírody je posílení populací vzácných druhů zvěře a naopak snížení stavů zvěře, která způsobuje na přírodním prostředí škody. V tomto ohledu je v zájmu ochrany přírody využití především přirozených biologických mechanismů, zejména predatorního tlaku.

V území je vymezeno 52 schválených honiteb, z nichž některé zasahují do území jen z části. Držitelem většiny honiteb je podnik LČR, s. p., Biskupské lesy a Arcibiskupské lesy a statky Olomouc s.r.o. kteří výkon práva myslivosti pronajímají dalším subjektům (myslivecká sdružení, fyzické osoby, apod.). Právo myslivosti vykonávají převážně vlastníci honiteb případně nájemci.

Myslivecké hospodaření je zaměřeno zejména na chov jelení zvěře. v nižších polohách v okrajových částech CHKO na zvěř srnčí a černou. Specifickým problémem je chov kamzíka horského vysazeného na počátku 20. století. Na území CHKO jsou vymezeny tři oblasti chovu pro jelena evropského a jedna oblast chovu pro kamzíka horského. V souvislosti s vysokými stavy vysoké zvěře a kamzíků vznikaly v minulosti značné škody na lesních porostech i na předmětech ochrany. Vysoké stavy jelení (ale i kamzičí) zvěře, které se v oblasti vyskytovaly v minulosti, byly již výrazně redukovány, ale lesní porosty poškozené v té době jsou dnes díky hnilobám náchylné ke kalamitám a lokálně se výraznější škody zvěří objevují i v současné době. Škody zvěří jsou nadále limitující pro provádění přeměn homogenních smrkových porostů na smíšené lesy s vyšším podílem listnáčů nebo obnovu kalamitních ploch s využitím přípravných dřevin a pro uplatnění sukcese či jemnějších způsobů hospodaření.

Skupina C: Subjekty navázané na cestovní ruch

Tato skupina využívá přírodní a kulturně-historické dědictví oblasti, aby přilákala návštěvníky a nabídla jim pozitivní zážitky a služby. Jejím hlavním zájmem je přilákat dostatečný počet návštěvníků a turistů a nabízet jim produkty, které jsou schopné konkurovat jiným srovnatelným destinacím.

Obce

Dle zákona o obcích „pečují o všestranný rozvoj svého území“. Snaží se vytvářet podmínky pro ekonomický rozvoj na svém území. Proto je logické, že mnohé jsou aktivně zapojeny do podpory rozvoje cestovního ruchu též cestou aktivního členství v místních akčních skupinách iniciativy LEADER, v mikroregionech apod.

Jejich zájmem je vyvážený rozvoj, který obci a občanům přinese prospěch, a zároveň nezhorší kvalitu života v obci. Některé rozvojové záměry mohou být v rozporu s veřejným zájmem na

ochraně přírody a krajiny; konstruktivním jednáním se daří dosáhnout závěrů oboustranně přijatelných.

Destinační management

Na území CHKO Jeseníky je destinační management zajišťován dvěma organizacemi. Na území Olomouckého kraje je to Jeseníky - Sdružení cestovního ruchu, z. s., a Euroregion Praděd - zájmové sdružení právnických osob na území Moravskoslezského kraje. Obě organizace jsou profesionálně vedené a jejich cílem je spolupráce členských obcí, měst a dalších právních subjektů na rozvoji cestovního ruchu v destinacích Jeseníky západ a Jeseníky východ. Společným proklamativním cílem všech členů obou destinačních managementů je vytvořit turisticky atraktivní oblast mezinárodního významu při zachování přírodních a kulturních hodnot a v souladu se zájmy místních obyvatel.

Území CHKO Jeseníky je mezi obě destinační organizace rozděleno více méně rovnoměrně. V obou případech jsou destinace výrazně větší než vlastní území Hrubého Jeseníku. Destinace Jeseníky západ zahrnuje i Rychlebské hory, Hanušovickou pahorkatinu i Králický Sněžník. Destinace Jeseníky východ i Nízký Jeseník a Krnovsko.

Provozovatelé služeb v cestovním ruchu

Na území CHKO Jeseníky působí stovky drobných i větších podnikatelů a poskytovatelů služeb v cestovním ruchu. K podnikání využívají nabídky přírodního prostředí Jeseníků (horskou krajinu s alpskými holemi, rozsáhlé lesní komplexy, horské bystřiny, dlouhou sezónu zimních sportů, to vše v poměrně kompaktním území s dobrou dopravní dostupností) v kombinaci s poměrně hustou sítí horských chat, asi 55 km sjezdovek, 350 km udržovaných běžeckých stop, stovkami kilometrů turistických a cykloturistických tras či horolezeckými terény včetně terénu pro zimní lezení po ledopádu. Nabídka služeb a aktivit nejrozličnějšího druhu se koncentruje zejména v oblasti Pradědu, Červenohorského sedla, Koutů nad Desnou, Ramzové a Karlova.

V území se koná množství sportovních a kulturních akcí, jejichž přitažlivost je posilována horským prostředím Jeseníků.

K dlouhodobým zájmům provozovatelů služeb v cestovním ruchu patří zvyšování kapacity a kvality nabídky CR v území.

Provozovatelé služeb mají zájem na dlouhodobém využívání zdrojů, které území CHKO nabízí, pro uspokojení potřeb svých klientů – návštěvníků regionu a vlastní ekonomický rozvoj.

Provozovatelé turistických cílů - jeskyní, hradů, zámků, muzeí, rozhleden a vyhlídek

Jsou zcela nebo podstatně závislí na příjmech z cestovního ruchu a významně se podílejí na vytváření turistické nabídky regionu. Mají výrazný zájem na rozvoji cestovního ruchu. Zejména muzea ale zároveň plní i jiné funkce (sbírkotvorné, dokumentační) a mají silný zájem na ochraně přírodních a kulturněhistorických hodnot oblasti.

Informační centrum Dlouhé stráně jako součást přečerpávací elektrárny je provozováno firmou ČEZ. Ve správě NPÚ je v oblasti zámek ve Velkých Losínách a Janovicích. Ve vlastnictví obce je zlatokopecký skanzen ve Zlatých Horách. Jeskyně Na Pomezí a Na

Špičáku jsou ve správě Správy jeskyní ČR. Hrady Koberštejn a Edelštejn spravuje Arcibiskupství olomoucké, o Rabštýn pečují LČR.

V regionu působí Vlastivědné muzeum Jesenicka, Vlastivědné muzeum v Šumperku, Muzeum v Bruntále s pobočkou Kosárna v Karlovicích a hradem Sovinec a další tematická muzea (zaměřená na lázeňství, čarodějnické procesy či technické památky).

Trendem u ubytovacích zařízení je zvyšování kvality například budováním wellness, nabídkou aktivit včetně vybavení (tenisové kurty, koloběžky, kola apod.). Zkušenosti z jiných území v České republice ukazují na problematické propojení ubytovacích zařízení a soukromých investic do „interpretačně“ zdůvodňovaných staveb jako jsou např. stezky v korunách stromů, lanové dráhy apod., které pomístně zvyšují návštěvnost, ale jejichž interpretační efekt je přinejmenším sporný.

Dalším potenciálně problematickým trendem je propojování jednotlivých areálů do větších systémů, které následně dokáží generovat vznik nových zachytných bodů na trasách a přivádějících návštěvníky do doposud nenavštěvovaných klidových oblastí.

Organizátoři hromadných sportovních a turistických akcí

Hromadné sportovní a turistické akce v posledních letech na území CHKO Jeseníky postupně ztrácejí na významu. Nicméně dle zkušeností z minulosti jsou problematické zejména ty sportovní a turistické akce, které přivádějí velký počet účastníků do klidových zón, případně jsou pořádány v problematických časech (noční pochody, akce v hnízdním období ad.) či které se dotýkají MZCHÚ. Dále se jedná o akce, na které je zvykem dlouhodobě trénovat v území budoucího konání závodu a které ve svém důsledku činí toto území populárním.

Problematickým trendem posledních let jsou různé výzvy šířené na sociálních sítích, jejichž vyhlášovatelé často využívají anonymního prostředí virtuálního prostoru a netrápí se příliš odpovědností za důsledky svých aktivit. Snadno se tak stává, že daná aktivita přivádí účastníky do míst se zákazem vstupu či přichází do konfliktu s bližšími ochrannými podmínkami.

Dílčí závěr

Z hlediska dalšího rozvoje území a jeho interpretace je důležité, aby všechny tyto klíčové skupiny mezi sebou dokázaly komunikovat, shodly se na nezbytnosti zachovat jedinečnost regionu a hledaly průnik svých zájmů a možnosti spolupráce. Je logické, že mezi těmito skupinami vznikají v určitých otázkách také třecí plochy. Ty mohou být rovněž důležitými tématy pro interpretaci:

1. vysoká intenzita využití území z hlediska cestovního ruchu, která vede k poškozování přírody a snižování kvality života místních obyvatel x regulace návštěvnosti regionu a omezení nových nabídek, které návštěvnost oblasti dále zvyšují v nejzatíženějších / ekologicky nejcitlivějších lokalitách a částech roku

2. ekonomické zhodnocování pozemků zastavováním, snadné přetěžování alpských poloh, předcházení „urbansprawl“ a spojování sídel, udržení nezastavěné krajiny, její retenční schopnosti pro vodu a biologické pestrosti

3. vymezení a respektování klidových oblastí (kompaktních, relativně odlehlých, málo navštěvovaných)

Stávající péče o území

(využívání různých způsobů interpretace a práce s návštěvníky a zpětná vazba od návštěvníků)

AOPK ČR

AOPK ČR pečuje o území tím, že na něm vykonává státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny, je odbornou organizací ochrany přírody a krajiny, zajišťuje péči o vybrané lokality, poskytuje služby v oblasti ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty a komunikuje s veřejností (s místními obyvateli i návštěvníky).

Místní obyvatelé

Pracovníci AOPK ČR této skupině poskytují informace prostřednictvím kontaktu při jednáních a nepřímo přes místní samosprávy. K dispozici jsou informace na webu. Pro zájemce z řad místní veřejnosti pořádá AOPK ČR příležitostné akce (přednášky využívají zázemí Informačního střediska CHKO Jeseníky v Karlově Studánce, SEV Švagrov, Vlastivědného muzea Jesenicka, knihoven, TIC a dalších partnerů). O významných aktualitách informuje AOPK ČR prostřednictvím tiskových zpráv, facebooku a webových stránek vlastních i svých partnerů.

Významnou pomocí při práci s veřejností je od roku 2019 Informační středisko CHKO Jeseníky - Karlova Studánka, jehož provozovatelem je ACTAEA, z. s., a Středisko ekologické výchovy Švagrov provozované SVČ a ZpDVPP Doris Šumperk působící v území od roku 2013.

Návštěvníci, turisté a rekreanti

S touto cílovou skupinou AOPK ČR komunikuje prostřednictvím informačních tabulí rozmístěných u významných lokalit, naučných stezek a informačních letáků. Návštěvníkům, podobně jako místním obyvatelům, slouží informační středisko se svou nabídkou expozice, aktivit, exkurzí, přednášek. Další podrobnosti viz část Hodnocení stávající interpretace.

Spolupráce s partnery

V CHKO Jeseníky tradičně působí řada příspěvkových organizací, nestátních neziskových organizací a podnikatelských subjektů, které spolupracují s AOPK ČR, podílejí se na práci s veřejností, praktické péči o území, informování a usměrňování návštěvníků a zvyšování povědomí návštěvníků i místních obyvatel o přírodním a kulturním dědictví Jeseníků.

Mezi spolupracující subjekty patří:

ACTAEA, z.s. (provozuje IS CHKO Jeseníky – Karlova Studánka a centrum VÍCE v Karlovicích); činnost pro SCHKO se řídí ročním plánem činnosti (6 aktivit pro veřejnost, např. Život v horské bystřině, Vítání ptačího zpěvu, Botanické exkurze, Co můžeme dělat v horách... a další vlastní aktivity IS)

SVČ a ZpDVPP Doris Šumperk (provozuje SEV Švagrov; nabízí pobytové výukové programy pro školy, ekologické poradenství, přednášky, ornitologický či přírodovědný kroužek pro děti ad.)

Erebia, z.s. (vydavatel časopisu Jeseníky - Rychlebské hory)

Jeseníky - Sdružení cestovního ruchu (organizace destinačního managementu oblasti Jeseníky - západ, propagace cestovního ruchu, informace pro ubytovatele a provozovatele atraktivit, vydávání tiskovin a webový portál pro návštěvníky)

Euroregion Praděd (organizace destinačního managementu oblasti Jeseníky - východ, propagace cestovního ruchu, informace pro ubytovatele a provozovatele atraktivit, vydávání tiskovin a webový portál pro návštěvníky)

Lesy ČR, s. p. (obnova alejí, obnova cest, vyhlídky, návštěvnická infrastruktura)

Arcibiskupské lesy a statky Olomouc s.r.o. (obnova alejí, obnova cest, vyhlídky, návštěvnická infrastruktura)

Biskupské lesy (obnova alejí, obnova cest, vyhlídky, návštěvnická infrastruktura)

Česká společnost ornitologická (spolupráce při ochraně a monitoringu ptactva)

Správa jeskyní ČR (správce zpřístupněných jeskyní Na Pomezí a Na Špičáku, spolupráce při práci s návštěvníky v MZCHÚ na povrchu)

Česká speleologická společnost ZO 7-04 Sever (aktivní v oblasti Na Pomezí a Na Špičáku) a **ZO 7-01 Orcus** (stará důlní díla zejména v moravskoslezské části Hrubého Jeseníku)

Česká společnost pro ochranu netopýrů (sčítání netopýrů na zimovištích, netopýří noc)

Vlastivědné muzeum Jesenicka (expozice o přírodním a kulturním dědictví Jesenicka, expozice Spirála času, programy pro veřejnost, exkurze)

Muzeum v Bruntále (expozice o přírodě Jeseníků)

Vlastivědné muzeum v Šumperku (expozice o přírodním a kulturním dědictví Šumperska, programy pro veřejnost, exkurze)

Klub českých turistů (péče o značení turistických tras, pořádání turistických akcí, turistická chata ve Stříbrných Horách)

Dílčí závěr:

Destinační management zajišťovaný profesionálně vedenými organizacemi se rozvíjí ve spolupráci s AOPK ČR a usiluje o dlouhodobě udržitelný cestovní ruch v území, respektující

limity dané existencí ZCHÚ a usilující o prospěch místních komunit. Na práci s veřejností AOPK ČR spolupracuje se širokým spektrem organizací (nestátní neziskové organizace, podnikatelské subjekty, příspěvkové organizace ad.), které působí v různých lokalitách Jeseníků. Významnou pozitivní změnou v práci s veřejností je zřízení Informačního střediska CHKO Jeseníky (2019). Kvalitní programy EVVO velkému počtu návštěvníků poskytuje SEV Švagrov a centrum VÍCE.

Nevyužitý potenciál se skrývá v efektivnější komunikaci, spolupráci a koordinaci práce s veřejností různých subjektů na území CHKO Jeseníky; zajištění této koordinace je v nejvyšším zájmu AOPK ČR.

Analýza návštěvnosti

Vývoj návštěvnosti území

Území CHKO Jeseníky leží na rozhraní turistických regionů Jeseníky-východ a Jeseníky-západ. Území je dostupné individuální automobilovou dopravou a z větší části i dopravou hromadnou. Zejména jižní a jihozápadní část území umožňuje snadným dopravním napojením krátkodobou návštěvu i z oblasti Brněnska. Ve srovnání s CHKO Beskydy či Jizerské hory jsou však Jeseníky relativně odlehlejší. Větší města jsou vzdálena 1,5 až 2,5 hodiny cesty automobilem. V dojezdové vzdálenosti cca 1 hodiny žije přibližně 0,7 milionu obyvatel České republiky a Polska.

Území Hrubého Jeseníku patří díky své nadmořské výšce a geografické poloze k územím s dlouhou dobou setrvání vysoké sněhové pokrývky a díky tomu je návštěvnicky významně atraktivní v zimní sezóně, i přes to, že letní návštěvnost tu zimní převyšuje.

Správa CHKO disponuje jednou z nejdelších ucelených řad dat o návštěvnosti z automatických sčítačů v rámci AOPK. Aktuálně je v CHKO umístěno 9 automatických sčítačů monitorujících průchody na lokalitách reprezentujících různou strukturu návštěvnosti. Na profilu Praděd probíhá současně i monitoring průjezdů automobilů.

Průchody ve vybraných sledovaných profilech:

	Ovčárna	Praděd *	Bílá Opava	Rejvíz *	Kepník	Velká Jezerná	Červená hora
2010	40.083	—	76.213	—	20.031	—	—
2011	45.742	—	90.352	—	27.378	—	—
2012	45.891	—	89.894	—	27.644	—	—
2013	48.021	—	96.278	63.291	27.343	—	—
2014	49.220	—	97.329	59.604	38.004	—	—

2015	54.065	131.675	99.637	58.803	39.368	—	—
2016	56.910	170.048	90.233	57.458	41.028	—	26.227
2017	57.069	163.349	101.519	59.164	38.616	—	32.627
2018	63.013	182.349	117.155	63.390	47.863	2.778	39.195
2019	62.843	209.847	117.901	67.738	57.161	3.067	41.610
2020	60.157	229.377	139.005	71.911	61.083	4.482	46.713
2021	66.812	219.507	132.731	73.060	56.404	4.373	57.546

*) U těchto profilů se jedná o počet návštěvníků, nikoliv počet průchodů. Vzhledem k tomu, že se jedná o slepé cesty, je počet průchodů profilem dvojnásobný.

Vývoj návštěvnosti vybraných lokalit:

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zámek Velké Losiny	32.716	34.804	34.727	37.868	28.570	32.505
Zámek Janovice *	---	---	---	873	1.121	1.752
Elektrárna a Dlouhé stráně	---	97.661	88.756	93.839	88.199	95.044
Jeskyně Na Pomezí	49.209	52.379	50.399	49.251	43.869	37.908
Jeskyně Na Špičáku **	15.267	15.850	13.226	14.587	10.932	10.637

* Zámek Janovice je nově zpřístupněnou památkou ve správě NPÚ a doposud nedisponuje náležitými návštěvníckými atraktivitami plnícími návštěvnícká očekávání.

****** Jeskyně Na Špičáku jsou díky své odlehlosti dlouhodobě nejméně navštěvovanou zpřístupněnou jeskyní v ČR.

Ubytovací zařízení

V území jsou zastoupeny všechny obvyklé typy ubytovacích zařízení vyjma hotelů nejvyššího standardu. Mimo tyto klasické ubytovací kapacity je na území CHKO i několik veřejných tábořišť (Rabštejn, Albrechtov, Bělá pod Pradědem, lom na Červenohorském sedle, Karlov pod Pradědem).

Vývoj kapacit a návštěvnosti ubytovacích zařízení v datech ČSÚ:

	2018 kapacita lůžek/stanová místa/hosté	2019 kapacita lůžek/stanová místa/hosté	2020 kapacita lůžek/stanová místa/hosté	2021 kapacita lůžek/stanová místa/hosté
Celkem	13490/190/377 658	13879/190/402 278	15742/210/289 237	16283/210/262 449
Hotel	5917/0/224385	6013/0/230498	6539/0/156619	6662/0/152324
Penzion	4011/0/87693	4215/0/98010	5389/0/76465	5619/0/66637
Kemp	185/190/9571	185/190/12692	214/210/8560	214/210/7140
Chatová osada	0/0/0	0/0/0	30/0/320	0/0/0
Ostatní	3377/0/56009	3466/0/61078	3570/0/47273	3788/0/36348

Dílčí závěry:

Z výše uvedených dat vyplývá, že návštěvnost v území za posledních 20 let sice vykazuje růst, ten však nenabývá ve srovnání s dalšími návštěvnícky významnými územími v ČR tak dramatických rozměrů (např. Lysá hora v Beskydech mezi lety 2010 a 2016 nárůst o 300 %).

Z dat trvalého monitoringu na vybraných lokalitách plyne, že návštěvnost území má sezónní charakter. Hlavní (letní) sezóna trvá od dubna do září, přičemž nejvyšší návštěvnosti jsou v měsících červenec a srpen. Vedlejší (zimní) sezóna trvá od prosince do února. Rozdíl mezi letní a zimní návštěvností na sledovaných profilech je přibližně desetinásobný. Nejmenší návštěvnosti jsou v měsíci březnu. Na všech sledovaných profilech je pravidelně zaznamenávána i návštěvnost noční. Pouze výjimečně jsou zaznamenávány dny s nulovou návštěvností. Tento trend se posiluje zejména v posledních letech.

Charakteristika návštěvníků území

Ke stanovení charakteristiky dále uvedených skupin návštěvníků posloužily údaje od místních odborníků, zejména pracovníků AOPK ČR, v kombinaci s daty z terénního průzkumu provedeného v rámci přípravy koncepce i údaje z dříve provedených šetření.

Návštěvníkový průzkum na území CHKO prováděný v rámci zpracování tohoto dokumentu se uskutečnil v období červenec 2021 až září 2022 v několika termínech tak, aby zachytil zimní sezónu, hlavní letní sezónu i období po skončení letních prázdnin. Průzkum provedli proškolení brigádníci. Dotazníky vyplňovali spolu s respondenty a v případě potřeby vysvětlili otázky, díky čemuž bylo možné získat kvalitní a především aktuální data.

Struktura dotazů vychází z dotazníků původně připravených Univerzitou Karlovou, které byly dlouhodobě využívány v některých velkoplošných chráněných územích v ČR. Část otázek zůstává stejná, aby umožňovala dlouhodobé využití dotazníků a srovnání dat, část otázek se upravuje podle specifických potřeb území. Otázky týkající se infrastruktury a aktivit slouží zároveň k ověření pracovních hypotéz, zde například pojmenování důvodů, které mohou návštěvníky odradit od dalších návštěv Jeseníků.

Dotazníkové šetření proběhlo na jedenácti lokalitách vybraných tak, aby reprezentovaly území geograficky i charakterem návštěvnosti. V zimním období to byly lokality Skřítek, Červenohorské sedlo, Kouty nad Desnou, Nová Ves, Karlov, Praděd, Vysoká hole. V letním období to byly lokality Skřítek, Červenohorské sedlo, Rejvív, Karlova Studánka, Bílá Opava, Šerák, Praděd, Vysoká hole, Dlouhé stráně. Získány byly údaje od 156 respondentů v zimě a 390 respondentů v období bez sněhové pokrývky.

Základem pro níže uvedené charakteristiky skupin návštěvníků jsou nicméně rozhovory s odborníky z regionu, doplněné o data z průzkumů. Hranice mezi skupinami nejsou ostré a jeden návštěvník může patřit do více skupin.

Místní

Charakteristika (kdo jsou):

- naši cílovou skupinou se stávají v okamžiku, kdy do území vstupují z jiného důvodu než za prací (typicky na procházce, v zimním období pak procházka, jízda na běžkách nebo sjezdových lyžích)
- podle průzkumu je jich celkově 14%, v zimním období 9 %
- nejčastěji se jedná o mladší páry, seniory, rodiny s dětmi, jednotlivce nebo jednotlivce a páry se psem
- jsou místní, mohou být v terénu kdykoli, zejména v okolí obcí
- nemají takovou potřebu kombinovat více cílů do jednoho výletu
- nejčastěji přijeli nebo přišli z menších obcí z Olomouckého kraje
- když se řekne Jeseníky, tak si nejčastěji představí hory, kopce, přírodu a krajinu, domov a rodinu, okrajově turistiku
- po území se pohybují zejména pěšky či na kole
- pozorují, že v posledních deseti letech přibýlo návštěvníků, dále zaznamenali zdražování, zhoršenou čistotu prostředí, ocenili více možností letní dovolené
- místním návštěvníkům v území chybí čistota prostředí, kultura pro místní, aktivity pro děti, služby v dopravě - benzínky
- oproti předešlým letům většinu překvapilo relativně málo turistů a klid, naproti tomu bylo i dost místních, kterým se počet turistů zdá stále příliš vysoký a jejich chování neakceptovatelné (odpadky, pošlapané lyžařské stopy apod.) Kritičtí byli k cenám služeb i lyžování a ke kvalitě poskytovaných služeb.

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- možnost zaparkovat auto, dostatek spojů veřejné hromadné dopravy a jejich propojenost a návaznost

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- vyhledávají klidná místa (50 %) v blízkosti domovských obcí (vadí jim příliš návštěvníků, odpadky a pošlapané běžecké stopy), chtějí si zasportovat (45%) či vyplnit volný čas (63%)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- i když nejsou největší skupinou v území, jejich význam je vzhledem k dlouhodobé přítomnosti vysoký, mohou být rovněž významnými spojenci při ochraně hodnot území, pokud se s nimi ztotožní
- domnívají se, že do nejcennějších částí přírody by měl být přístup zcela vyloučen či umožněn pouze po značených turistických cestách, popř. umožněn s průvodcem
- mohou rušit, jako domácí hůře respektují pravidla a omezování vstupu

Rodiny s dětmi

Charakteristika (kdo jsou):

- rodiče nebo prarodiče s dětmi, podle průzkumu se jedná o 40 % zimních návštěvníků, 36% letních návštěvníků a o 24% návštěvníků v mezisezoně
- přijíždějí celoročně, pokud je vhodné počasí, na vícedenní pobyty zejména během prázdnin
- mimo hlavní sezónu se jedná spíše o jednodenní výlety,
- v létě se 52 % rodin s dětmi věnovalo delším pěším výletům, v zimě 18% sjezdovému lyžování, 11 % běžkám
- nejpreferovanější lokalitou byl Praděd (26 %)
- nejčastěji se jednalo o dlouhodobé pobyty (67 %), pobyt 2-3 dny uvedlo 13 % respondentů a jednodenní návštěvu 9 %
- jako místo ubytování uváděli malý penzion / v soukromí (47 %), hotel (20 %) a vlastní chalupa či u známých (14%)
- přijíždějí hlavně vlastním autem/motocyklem (92 %), ostatní možnosti dopravy do území byly využity pouze okrajově
- po regionu se pohybují nejčastěji vlastním autem / motocyklem (58 %), jako další možnost uváděli pěšky (57 %)
- přijížděli nejčastěji z Jihomoravského, Moravskoslezského a Olomouckého kraje shodně po 19 %

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na místa v regionu s rodinnou nabídkou různě časově a fyzicky náročných možností trávení volného času
- programy pro celou rodinu včetně dětí a snadno dostupné informace o jejich nabídce
- bezpečně technicky průchozí trasy, zajištěné vyhlídky, schody...

- rozumná výše vstupného, resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít WC a občerstvení
- dětská hřiště

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- chtějí příjemně a aktivně prožít společný čas, dominantním důvodem návštěvy je poznávání přírody a jejích krás (70 %), dále klid a odpočinek (48 %) a vyplnění volného času (34 %) či sport (32 %)
- největší zájem by měli o program o Jeseníkách (45 %), digitálního průvodce do telefonu (31 %) a procházku přírodou s průvodcem (25 %). Část (28%) návštěvníků nemá zájem o žádné aktivity.
- zájem o jednotlivé informace je rozložen více méně rovnoměrně
- nejvíce negativně byly touto skupinou vnímány vysoké ceny lyžování (38 %) služeb (30 %) a kvalita služeb (34 %)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- skupina je nakloněna uchování přírodních hodnot území a je vnímavá k jeho problémům, prostřednictvím dětí lze působit i na rodiče
- domnívají se, že do nejcennějších částí přírody by měl být přístup pouze po značených turistických cestách nebo zcela vyloučen, popř. umožněn s průvodcem
- problematické může být parkování mimo oficiální parkoviště a dále hlučnost a znečišťování prostředí exkrementy při nedostatku toalet na frekventovaných místech

Pěší turisté

Charakteristika (kdo jsou):

- krátkou či delší procházku pěšky v průzkumu uvedlo 69 % respondentů, jsou mezi nimi zastoupeny všechny věkové kategorie
- když se řekne Jeseníky, tak si nejčastěji v zimě vybaví přírodu a krajinu (43 %), hory a kopce (42 %), a turistika (24 %)
- podle průzkumu se jedná o 32 % zimních, o 79 % letních návštěvníků a o 83 % návštěvníků v mezisezoně.
- četnost návštěv v území je více méně rovnoměrně rozložená, prvnávštěvníků bylo průzkumem zachyceno 25%

- nejpreferovanější lokalitou byly u pěších návštěvníků je Praděd (28 %), Bílá Opava (21 %), Šerák (13 %), Rejvíz nebo Dlouhé Stráně (oba 11 %)
- přijíždějí celoročně, hlavně pokud je vhodné počasí, na vícedenní pobyty (69 %)
- odpověď na otázku ohledně místa nocování převládala u pěších návštěvníků "jinde" (42 %), v jejímž rámci převládaly obce na území CHKO (31 %), z jednotlivých obcí nejvíce respondentů uvedlo odpověď Karlova Studánka (12 %), Malá Morávka a Loučná nad Desnou (shodně po 7 %)
- jako místo ubytování uváděli malý penzion / v soukromí (31 %), hotel (23 %) a vlastní chalupa či u známých (9 %)
- přijíždějí hlavně vlastním autem/motocyklem (70 %) nebo hromadnou dopravou (13 %) a pěšky (15 %), ostatní možnosti dopravy do území byly využity pouze okrajově
- v zimě pěší návštěvníci projevili největší zájem navštívit Praděd (28 %), Bílou Opavu (21 %), Šerák (13 %)
- přijížděli nejčastěji z Olomouckého (30 %), Moravskoslezského (19 %) a Jihomoravského kraje (14 %)

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na turisticky atraktivní místa CHKO
- kvalitní značení tras
- bezpečné a udržované cesty, schody...
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít WC a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přicházejí a přijíždějí za vyplněním volného času (47%), sportem (31 %), klidem a odpočinkem (51 %), dále uvádějí poznávání přírody a jejích krás (58 %)
- většina oslovených pěších respondentů (45 %) neměla zájem o žádné aktivity, 26 % projevilo zájem o procházku přírodou s průvodcem či o digitálního průvodce územím, 18 % o program o Jeseníkách pro děti
- pěší návštěvníci byli nejvíce zklamaní z vysokých cen lyžování (27 %), kvalitou a šíří nabídky služeb (24 %) a vysokou cenou služeb (27 %). Naopak je příjemně překvapily vesnice a památky (9 %), málo turistů (10 %) a klid (5 %)

%). Dominantní zaznamenanou změnou kterou pěší návštěvníci vnímali byl zvyšující se počet návštěvníků. Povšimlo si toho 20% návštěvníků.

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- může u nich být problém s odpady, hlukem, pohybem mimo cesty s následnou erozí, nerespektováním ochranných podmínek CHKO a znečišťováním území exkrementy
- z hlediska vstupu do nejceněnějších částí přírody oslovení zimní pěší návštěvníci byli pro určitou regulaci, preferovali vstup po značených turistických cestách (38 %), 34 % by vstup zcela vyloučilo a 28 % by jej umožnilo pouze s průvodcem

Jednodenní návštěvníci

Charakteristika (kdo jsou):

- zastupují všechny věkové kategorie
- do území přijíždějí několikrát za rok (40 %) případně alespoň 10x ročně (36 %)
- když se řekne Jeseníky, tak si nejčastěji jednodenní návštěvníci vybaví hory a kopce (45 %), přírodu a krajinu (31 %), turistiku (15 %) a Praděd (23 %)
- nejčastěji jsou sami (34 %) v páru (25 %) či ve skupině přátel či příbuzných bez dětí (22 %)
- 42 % jednodenních návštěvníků věnovalo delším výletům pěšky, 17 % sjezdovému lyžování, 15% běžkám
- nejpreferovanější lokalitou byly u jednodenních návštěvníků Praděd (27 %), Bílá Opava (oba po 19 %) a Dlouhé Stráně (10 %)
- přijíždějí hlavně vlastním autem/motocyklem (70 %) nebo hromadnou dopravou (14 %)
- po regionu se pohybují vlastním autem / motocyklem (29 %), jako další možnost uváděli běžky (15 %) a pěšky (50 %)
- v zimě jednodenní návštěvníci projevili největší zájem navštívit VN Dlouhé Stráně (17 %), Bílou Opavu (24 %) a Praděd (27 %) a Šerák (13 %)
- v zimním období přijížděli nejčastěji z Olomouckého (48 %) a Moravskoslezského (30 %)

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na turisticky atraktivní místa CHKO dostupné zejména ve virtuálním prostoru

- kvalitní značení tras
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít WC a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- v zimě přicházejí a přijíždějí za sportem (52 %), klidem a odpočinkem (42 %), vyplnění volného času (43 %), dále uvádějí poznávání přírody a jejích krás (24 %) a služební cestu (2 %)
- většina oslovených jednodenních respondentů (53 %) neměla zájem o žádné aktivity, 17 % projevilo zájem o procházku přírodou s průvodcem, 16 % by mělo zájem o digitálního průvodce po území, 14 % by chtělo navštívit expozici o přírodě a krajině Jeseníků
- z témat byl největší zájem o ochranu přírody (23 %), základní informace o oblasti (22 %), historii oblasti (15 %). Podstatná část návštěvníků (32 %) nemá zájem o žádné informace.
- jednodenní návštěvníci zaregistrovali více návštěvníků (32 %) a nárůst cen (19%). Negativně vnímá počet návštěvníků 13 % jednodenních návštěvníků a naopak 11 % jednodenních návštěvníků pozitivně hodnotilo relativně málo návštěvníků. Negativně vnímali drahé lyžování (39 %) ceny služeb (32 %) a kvalitu služeb (24 %) Jednodenním návštěvníkům nic nechybí (11 %), a pokud chybí, tak služby (20 %), 22 % by ocenilo lepší veřejnou dopravu, cesty a parkoviště

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- vzhledem ke krátkodobému pobytu v území jsou nejnáročnější na dostatečné kapacity parkovišť, může u nich být problém s odpady, hlukem, pohybem mimo cesty s následnou erozí, nerespektováním ochranných podmínek CHKO i znečišťováním území exkrementy
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody oslovení jednodenní návštěvníci byli pro určitou regulaci, preferovali vstup po značených turistických cestách (49 %), vstup by zcela vyloučilo 25 % a 22 % by jej umožnilo pouze s průvodcem

Pobytovní návštěvníci

Charakteristika (kdo jsou):

- zastupují všechny věkové kategorie
- pobytovní návštěvníci po odpovědi "jezdím sem jednou za rok či několik let" (42 %) měli na dalším místě odpovědi "jsem zde poprvé" (31 %), "jezdím sem několikrát za rok" (20 %)

- v území pobývají 3-7 dní (63 %), 2 dny (25 %) nebo déle než 7 dní (11 %)
- když se řekne Jeseníky, tak si nejčastěji pobytoví návštěvníci vybaví hory a kopce (46 %), přírodu a krajinu (39 %), turistiku (17 %), lesy (16 %) a Praděd (15 %)
- podle průzkumu se jedná o 67 % návštěvníků. Jednalo se převážně o rodiny s dětmi do 15 let (40 %), páry (31 %), skupiny přátel či příbuzných bez dětí (17 %) a jednotlivce (8 %)
- 57 % pobytových návštěvníků se věnovalo delšímu výletu pěšky, 15 % sjezdovému lyžování, 8 % běžkám, 12 % krátké procházce do 2 hodin a 7 % cykloturistice
- nejpreferovanější lokalitou byl u pobytových návštěvníků ě Praděd (31 %), Bílá Opava (17 %), Rejvíz a Šerák (oba po 10 %)
- odpověď na otázku ohledně místa nocování převládala u zimních pobytových návštěvníků "jinde" (34 %), v jejímž rámci převládaly obce na území CHKO (30 %), z nichž dominovala Karlova Studánka (13 %) a Malá Morávka (11 %), kam došlo uvedlo 3% pobytových návštěvníků
- jako místo zimního ubytování uváděli malý penzion / v soukromí (46 %), hotel (31 %), vlastní chatu / chalupu / u známých (13 %) a bivač/hamak (4 %)
- v zimě přijíždějí hlavně vlastním autem/motocyklem (85 %), hromadnou dopravou (13 %) nebo zájezdovým autobusem (3 %)
- po regionu se v zimě pohybují pěšky (61 %), vlastním autem / motocyklem (45 %), jako další možnost uváděli hromadnou dopravu (12%) a běžky (8 %)
- v zimě pobytoví návštěvníci projevili největší zájem navštívit Praděd (67 %), Bílou Opavu (56 %), VN Dlouhé Stráně (43 %), Rejvíz (38 %) Šerák (32 %), Dolní Moravu / stezku v oblacích (28 %) a Kralický Sněžník (25 %). Jeskyně Na Pomezí uvedlo 14 % a Jeskyně Na Špičáku 12 % pobytových návštěvníků
- v zimním období přijížděli nejčastěji z Jihomoravského (21 %), Moravskoslezského (17 %) a Olomouckého (12 %)

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na turisticky atraktivní místa CHKO
- kvalitní značení pěších i cyklistických tras
- rozumná výše vstupného, resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto

- možnost využít WC a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přicházejí a přijíždějí za poznáváním přírody a jejích krás (65 %), dále uvádějí klid a odpočinek (47 %), sport (38 %), vyplnění volného času (31 %)
- většina oslovených pobytových respondentů měla zájem o digitálního průvodce po území (29 %), o procházku přírodou s průvodcem (28 %), program o Jeseníkách pro děti (21 %). 37 % nemělo zájem o žádné aktivity
- z témat byl největší zájem o základní informace o oblasti (40 %), a dále např. místní tradice (27 %), historie oblasti (23 %), zvířata (20 %)
- pobytoví návštěvníci byli nejvíce zklamaní z ceny lyžování (26 %), cenami, kvalitou a šíří nabídky služeb (23 %). Naopak je příjemně překvapila krásná příroda (13 %), málo turistů (9 %), klid (7 %). Pobytoví návštěvníci, kteří sem jezdí častěji, pozorují změny v navyšování počtů turistů (11 %). Pobytovým zimním návštěvníkům nic nechybí (17 %), a pokud chybí, tak aktivity pro děti (9 %)
- nabídka alternativního programu pro nepříznivé počasí

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- vzhledem k delšímu setrvání v území je zde větší prostor k práci s postoji a chováním této skupiny
- jsou nejnáročnější na dostatečné kapacity parkovišť, může u nich být problém s odpady, hlukem, pohybem mimo cesty s následnou erozí, nerespektováním ochranných podmínek CHKO i znečišťováním území exkrementy
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody oslovení respondenti byli pro určitou regulaci, variantu "umožněn pouze po značených turistických cestách" zvolilo 43 %, vstup by zcela vyloučilo 30 % a umožnilo pouze s průvodcem 26 %

Běžci na lyžích

Charakteristika (kdo jsou):

- jsou zastoupeny všechny věkové kategorie, přijíždějí v zimě
- běžkaři po odpovědi "jezdím sem jednou za rok či několik let" (28 %) měli na dalším místě odpovědi "jezdím sem několikrát za rok" (21 %), "jezdím sem častěji - alespoň 10x ročně" (21 %), "jsem zde poprvé" (17 %) a "bydlím zde" (13 %)

- v území pobývají nejčastěji 3-7 dní (45 %) nebo 1 den (23 %). Místní občané na běžkách byli zastoupeni 13 %
- když se řekne Jeseníky, tak si nejčastěji vybaví hory a kopce (55 %), přírodu a krajinu (38 %), Praděd (26 %), lyže a lyžování (21 %)
- mezi běžkaři převažovaly rodiny s dětmi do 15 let (36 %), skupiny přátel či příbuzných bez dětí (32 %), dále páry (23 %)
- běžkaři se kromě běhu na lyžích věnovali sjezdovému lyžování (17 %), delšímu (8 %) a krátkému (6 %) pěšímu výletu, skialpinismu (6 %) a horolezectví, drytoolingu (2 %)
- nejpreferovanější lokalitou byl u běžkařů Praděd a Nová Ves (oba po 21 %), dále např. VN Dlouhé Stráně (19 %), Červenohorské sedlo (9 %) a Kouty nad Desnou a Karlov (8 %)
- odpověď na otázku ohledně místa nocování převládala u běžkařů "jinde" (62 %), v jejímž rámci převládaly obce na území (25 %) nebo v okolí (15 %) CHKO, z nichž dominovala Malá Morávka (9 %), Karlova Studánka (8 %), Loučná nad Desnou, Červenohorské sedlo a Jeseník (shodně po 6 %)
- jako místo ubytování uváděli nejčastěji odpověď nikde (jednodenní návštěva z domova; 30 %), dále hotel (nad 40 lůžek; 26 %), malý penzion / v soukromí (25 %), vlastní chatu / chalupu / u známých (9 %) a obytný vůz mimo kemp (4 %)
- přijíždějí hlavně vlastním autem/motocyklem (89 %), hromadnou dopravou (6 %) nebo zájezdovým autobusem (4 %)
- po regionu se pohybují logicky na běžkách, popř. v kombinaci s vlastním autem / motocyklem (68 %) nebo pěšky (11 %)
- běžecí návštěvníci projevili největší zájem navštívit Praděd a VN Dlouhé Stráně (oba po 34 %), dále Velké Losiny (28 %), Bílou Opavu (26 %), Šerák (25 %) a Dolní Moravu / stezku v oblacích (23 %)
- běžkaři přijížděli nejčastěji z Olomouckého (38 %), Jihomoravského (17 %) a Moravskoslezského kraje (12 %). Ze Slovenska přijelo 8 % běžkařů

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na běžecky atraktivní místa CHKO, popř. tipy na sjezdovky
- kvalitní značení běžeckých tras a obtížností sjezdovek
- rozumná výše vstupného, resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto, uložit lyže, popř. zavazadla

- informace o servisech lyží
- možnost využít WC a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přicházejí do území za sportem (60 %) a poznáváním přírody a jejích krás (51 %), dále uvádějí klid a odpočinek (47 %), vyplnění volného času (30 %), poznávání kulturního bohatství / kulturní akce (4 %) a služební cestu (2 %)
- většina oslovených respondentů neměla zájem o žádné aktivity (36 %), ti, kteří zájem projevili, by se rádi zúčastnili procházky přírodou s průvodcem (28 %), zájem měli i o digitálního průvodce po území (26 %), program o Jeseníkách pro děti (19 %), aktivní zapojení do péče o přírodu a krajinu (15 %), návštěva expozice o přírodě a krajině Jeseníků (13 %) a skialpy s průvodcem (11 %)
- z témat byl největší zájem o základní informace o oblasti (38 %), ochranu přírody (36 %) a historii oblasti (34 %), dále např. památné stromy (32 %), zvířata a místní tradice (oba po 25 %)
- běžkaři byli nejvíce zklamaní z lyžování, vysokých cen a pošlapaných stop (78 %), kvalitou a šíří nabídky služeb (35 %) a vysokým počtem návštěvníků (15 %). Naopak je příjemně překvapil nižší počet návštěvníků oproti minulým létům (25 %), možnosti lyžování (13 %), vesnice a památky (8 %), a klid (5 %). Běžci, kteří sem jezdí častěji, pozorují změny v navyšování počtů turistů (24 %), zhoršení služeb (21 %), zhoršení stavu lesů (11 %) a více možností lyžování (8 %). Žádnou změnu nepozorují 2 % návštěvníků a celkově spokojených jsou rovněž 2 %. Běžkařům schází aktivity pro děti (23 %), 13 % by ocenilo lepší veřejnou dopravu, cesty, parkoviště a rovněž 13 % by chtělo lepší nabídku stravování, 10 % by si přálo lepší WC. Nic nechybí 18 % běžkařů

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- u pobytových a místních běžkařů je zde prostor k práci s postoji a chováním této skupiny
- jsou náročnější na dostatečné kapacity parkovišť, může u nich být problém s odpady, hlukem, pohybem mimo trasy, nerespektováním ochranných podmínek CHKO i znečišťováním území exkrementy
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody, oslovení respondenti byli pro určitou regulaci, variantu "vstup umožněn pouze po značených turistických cestách" zvolilo 51 %, vstup by zcela vyloučilo 30 % a umožnilo pouze s průvodcem 23 %

Sjezdaři

Charakteristika (kdo jsou):

- jsou zastoupeny všechny věkové kategorie
- sjezdaři po odpovědi “jezdím sem jednou za rok či několik let” (28 %) měli na dalším místě odpovědi “jezdím sem několikrát za rok” (25 %), “jsem zde poprvé” (22 %), “jezdím sem častěji (alespoň 10x ročně”; 16 %) a “bydlím zde” (8 %)
- v území pobývají nejčastěji 3-7 dní (57 %), 1 den (16 %) nebo 2 dny (12 %), ostatní kategorie byly zastoupeny sporadicky
- když se řekne Jeseníky, tak si nejčastěji vybaví hory a kopce (29 %), přírodu a krajinu (26 %), lyže a lyžování (24 %) a Praděd (7 %)
- mezi sjezdaři převažovaly rodiny s dětmi do 15 let (42 %), páry (22 %), skupiny přátel či příbuzných bez dětí (14 %), jednotlivci (13 %) a organizované akce ve větší skupině (více než 10 osob; 7 %)
- sjezdaři se kromě sjezdového lyžování věnovali běžkaření (12 %), delšímu (9 %) a krátkému (8 %) pěšímu výletu, skialpinismu (5 %) a horolezectví, drytoolingu (3 %)
- nejpreferovanější lokalitou bylo u sjezdařů Červenohorské sedlo (22 %), Karlov (21 %), Kouty nad Desnou (18 %) a Praděd (14 %)
- odpověď na otázku ohledně místa nocování převládala u sjezdařů “jinde” (54 %), v jejímž rámci převládaly obce na území (32 %) nebo v okolí (9 %) CHKO, z nichž dominovala Loučná nad Desnou (11 %), ostatní obce byly zvoleny marginálně
- jako místo ubytování uváděli nejčastěji malý penzion / v soukromí (37 %), dále hotel (nad 40 lůžek; 28 %), odpověď nikde (jednodenní návštěva z domova) zvolilo 22 % sjezdařů a vlastní chatu / chalupu / u známých uvedlo 12 % dotazovaných
- přijíždějí hlavně vlastním autem/motocyklem (88 %), hromadnou dopravou (7 %) nebo zájezdovým autobusem (5 %)
- po regionu se pohybují vlastním autem / motocyklem (74 %), pěšky (36 %), popř. i na běžkách (12 %)
- sjezdařští návštěvníci projevili největší zájem navštívit Praděd (38 %), Bílou Opavu (30 %), Šerák (28 %) a Velké Losiny (26 %), dále např. VN Dlouhé Stráně a Dolní Moravu / stezku v oblacích (shodně po 24 %) a Rejvíz (21 %)
- přijížděli nejčastěji z Moravskoslezského (22 %), Jihomoravského (21 %) a Olomouckého kraje (16 %)

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na atraktivní místa v CHKO, tipy na sjezdovky, popř. i běžecké trasy
- kvalitní značení běžeckých, turistických tras a obtížností sjezdovek
- rozumná výše vstupného, resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto, uložit lyže, popř. zavazadla
- informace o servisech lyží
- možnost využít WC a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přicházejí do území za sportem (79 %), poznáváním přírody a jejích krás (39 %) a klidem a odpočinkem (38 %), dále uvádějí vyplnění volného času (26 %), poznávání kulturního bohatství / kulturní akce a služební cestu (oboje shodně 4 %)
- většina oslovených respondentů neměla zájem o žádné aktivity (42 %), ti, kteří zájem projevili, by měli zájem o digitálního průvodce po území (34 %), o program o Jeseníkách pro děti (26 %), rádi by se zúčastnili procházky přírodou s průvodcem (21 %) a výpravy na skialpech s průvodcem (17 %). Aktivní zapojení do péče o přírodu chtějí jen 4 % sjezdařů
- z témat byl největší zájem o základní informace o oblasti (49 %), zvířata a historii oblasti (shodně po 26 %), dále např. ochranu přírody, památné stromy a místní tradice (shodně po 20 %), rostliny a lázeňství by zajímalo 17 % sjezdařů, změna klimatu 11 % a geologie 10 %
- sjezdaři byli nejvíce zklamaní z lyžování, vysokých cen a pošlapaných stop (82 %), kvalitou a šíří nabídky služeb (38 %) a vysokým počtem návštěvníků (6 %). Naopak je příjemně překvapil nižší počet návštěvníků oproti minulým létům (22 %), klik (14 %), vesnice a památky (10 %) a možnosti lyžování (6 %). Sjezdaři, kteří sem jezdí častěji, pozorují změny ve zhoršení služeb (16 %), rostoucí počet návštěvníků (15 %), více možností lyžování (9 %) a zhoršení stavu lesů (8 %). Žádnou změnu nepozorují 4 % návštěvníků a celkově spokojených je 12 %. Sjezdařům schází aktivity pro děti (28 %), 16 % by ocenilo lepší veřejnou dopravu, cesty, parkoviště, 10 % by chtělo lepší nabídku stravování a 6 % by si přálo lepší WC. Nic nechybí 12 % oslovených

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- u pobytových a místních sjezdařů je zde prostor k práci s postoji a chováním této skupiny

- jsou náročnější na dostatečné kapacity parkovišť, může u nich být problém s odpadky, hlukem, pohybem mimo oficiální sjezdovky, nerespektováním ochranných podmínek CHKO i znečišťováním území exkrementy
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody, oslovení respondenti byli pro určitou regulaci, variantu "vstup umožněn pouze po značených turistických cestách" zvolilo 38 %, vstup by zcela vyloučilo 36 % a umožnilo pouze s průvodcem 24 %

Milovníci zimního adrenalinu

Charakteristika (kdo jsou):

- skupina byla dotazníky zachycena pouze okrajově, což neumožnilo odpovídající statistické zhodnocení
- převážně mladší věkové kategorie
- skialpinisté (6,5 %), freerideři, chodci na sněžnicích (1 %), drytoolisté (2,5 %)
- většinou tyto adrenalinové aktivity uváděli jako doplňkové zejména k sjezdovému lyžování při dlouhodobých pobytech
- přijížděli nejčastěji z Moravskoslezského, Jihomoravského a Olomouckého kraje

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- jsou málo nároční na doprovodnou infrastrukturu
- vyhledávají návštěvníky málo zatížená území
- možnost zaparkovat auto, uložit lyže, popř. zavazadla
- možnost využít WC a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přicházejí do území za sportem, poznáváním přírody a jejích krás a klidem a odpočinkem
- očekávají dobrou dopravní dostupnost, možnosti parkování či opravy vybavení

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- je u nich vysoké riziko pohybu v terénu, kam je omezen vstup a porušování ochranných podmínek MZCHÚ, poškozování dřevin, rušení živočichů
- dochází ke konfliktům mezi běžkaři a skialpinisty ve stopě (šířka stopy)

- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody byla i tato skupina pro určitou regulaci včetně úplného vyloučení vstupu do nejcennějších částí

Cyklisté - PO VYHODNOCENÍ LETNÍCH DOTAZNÍKŮ

Charakteristika (kdo jsou):

- jsou zastoupeny všechny věkové kategorie
- nejvíce přijíždějí od dubna do listopadu, ale když je dobré počasí, výjimečně i po zbytek roku
- 36 % cyklistů je místních, 24 % přijíždí jednou ročně či jednou za několik let, 12 % bylo poprvé a 13 % přijíždí více než 10 krát ročně
- přijížděli s partnerem(kou) (34 %) nebo sami (rovněž 34 %), s rodinou včetně dětí do 15 let (19 %) a méně často ve skupince přátel či příbuzných bez dětí (10 %)
- oslovení cykloturisté přijížděli zejména na delší pobyty (36 %), dále na několikahodinové (19 %) a dvoudenní návštěvy (9 %)
- cykloturistice se věnovalo 88 % a 10 % se věnovalo sportovní cyklistice
- nejčastěji navštívili Dlouhé Stráně (27 %), dále následoval Praděd (25 %), Rejvíz (13 %) a IS Karlova Studánka (12 %)
- nejčastěji nebyli ubytovaní nikde, jednalo se o jednodenní návštěvu z domova (45 %), dále pak malý penzion/v soukromí (25 %) nebo vlastní chata / chalupa/ u známých (12 %) či hotel (10 %)
- 46 % oslovených cyklistů přijíždí do regionu vlastním autem a 6 % hromadnou dopravou
- 43% cykloturistů přijelo z Olomouckého kraje, dále z Moravskoslezského (19 %) a Jihomoravského kraje (9 %)

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na turisticky atraktivní místa CHKO
- kvalitní značení cyklotras
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít WC a občerstvení
- možnosti bezpečného odstavení kol

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- jezdí za rekreačním sportem (73 %), za poznáváním přírody a jejích krás (52 %), dále a klidem a odpočinkem (34 %) nebo za vyplněním volného času (33 %)
- největší počet cykloturistů nemá v území zájem o nic (48 %), největší zájem byl o digitálního průvodce po území (25 %) a program o Jeseníkách pro děti (12 %)
- z témat dominovala odpověď nic (36 %), pokud byl o něco zájem byly to základní informace o oblasti (34 %), místní tradice (19 %) a historie oblasti (12 %)
- největší výhrady měli k cenám lyžování (36 %), cenám a kvalitě dalších služeb množství lidí (36 %). Pozitivně překvapeni byli krásnou přírodou (9 %). Cyklostezky a cyklotrasy chybí 18 % dotazovaných.

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- problémy bývají s odhazováním odpadků, jízdou po stezkách a pěšinách (včetně komunikací se zákazem vjezdu všem vozidlům), jízdou mimo cesty a volným terénem, střety s pěšími návštěvníky, rušení
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody bylo 91 % oslovených pro určitou regulaci, preferovali vyloučení vstupu do nejcennějších částí (37 %) vstup pouze po značených stezkách (30 %) a vstup pouze s průvodcem (24 %). Pro vstup bez omezení bylo 1 %

Níže jsou uvedené skupiny, které se dotazníkovým šetřením nepodařilo zachytit nebo pouze v jednotkách kusů, ale předpokládá se, že se v území CHKO pohybují.

Starší páry a skupiny

Charakteristika (kdo jsou):

- senioři nad 55 let
- jde hlavně o skupiny přátel a páry
- přijíždějí celoročně, pokud je pěkné počasí
- spíše jednodenní výlety nebo prodloužené víkendy, ojediněle delší pobyty
- cestují autem i hromadnou dopravou (častěji než rodiny s dětmi)
- využívají síť turistických stezek pro pěší, cyklisty a naučné stezky

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na zajímavá a neobvyklá místa v regionu
- přehledně a dobře značené turistické trasy
- bezpečně technicky průchozí trasy, zajištěné vyhlídky, schodiště...
- možnost zaparkovat auto, odložit kolo, lyže a zavazadla
- rozumnou výši vstupného, resp. slevy
- snadno dostupné informace o nabídce
- možnost využít WC a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- chtějí příjemně prožít společný čas v přírodě a při poznávání památek regionu

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- ve srovnání s jinými skupinami jsou s nimi minimální potíže, občas se pohybují mimo značené trasy

Horolezci

Charakteristika (kdo jsou):

- průzkumem byla tato skupina zachycena minimálně, byla vyčleněna na základě ústního sdělení strážců CHKO
- spíše mladší, ale i střední generace
- přijíždějí hlavně v létě, v menší míře na jaře, na podzim a v zimě
- horolezecká činnost (využití jednotlivých horolezeckých terénů vč. podmínek provozování činnosti) podléhá režimu souhlasného stanoviska Správy CHKO a měla by probíhat v souladu s etikou lezení

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- snadno dostupné informace o možnostech horolezectví v CHKO (horolezečtí průvodci, popisy výstupových cest a přístupu ke skalám)
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít WC a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- jezdí za adrenalinem, sportovním vyžitím a krásou přírody, pro řadu z nich se jedná o životní styl

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- tato cílová skupina se územím obvykle pohybuje mimo obvyklé turistické trasy, někdy bivakují, rozdělávají oheň, mohou rušit hnízdící ptáky a ničit mikroreliéf a biogenní povrch skal při vytváření nových cest nebo lezením stávajících cest nešetrným způsobem, v rozporu s pravidly ČHS; v současné době jsou střety se zájmy CHKO minimální a spolupráce je dobrá
- mohou zanechávat odpady ve skalách, způsobují eutrofizaci, sešlapy, erozi a přispívají k zavlékání ruderalních a invazních druhů rostlin
- místní členové ČHS spolupracují na specifickém managementu (protierozní zásahy) a při údržbě návštěvnické infrastruktury ve skalách

Školní výlety a lyžařské kurzy

Charakteristika (kdo jsou):

- jedná se o školní skupiny s pedagogy – I., II. stupeň i střední školy
- na výlety jezdí hlavně v květnu a červnu, na lyžařské kurzy převážně v únoru a v březnu
- jezdí autobusem nebo vlakem ve větších skupinách
- často se u nich projevuje nezájem o okolní přírodu

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- program připravený na míru – nabídka s jasným programem
- rozumná výše vstupného, resp. slevy
- cenově dostupné ubytování
- možnost zaparkovat autobus, uložit zavazadla a lyže
- možnost rychle využít WC a občerstvení
- cenově dostupné suvenýry a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- chtějí účelně spojit aktivní pohyb s poznáváním přírodních a kulturních zajímavostí regionu, to vše za rozumnou cenu

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- vznikají kolize s hlučností, odpadky, zahlcením kapacit návštěvnické infrastruktury
- příležitost pro programy ekologických organizací
- náplň pro Dům přírody, IS ad.
- ideální skupiny pro interpretaci o ochraně přírody a krajiny

Fotografové přírody

Charakteristika (kdo jsou):

- přijíždějí obvykle v průběhu fotograficky atraktivních období roku (jaro, podzim, částečně zima)
- vyhledávají neokoukané vizuálně atraktivní lokality, typické pohledy, CHKO Jeseníky je velmi fotogenickou a poměrně snadno dostupnou krajinou
- využívají informace ze sociálních sítí, zejména Instagram a Facebook

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přijíždějí kvůli atraktivním scénériím, geomorfologickým jevům či fotografiím atraktivních a vzácných druhů rostlin a živočichů
- v případě fotografů živočichů vyžadují klid na záběr (místa, kde nejsou objekty zájmu rušeny jinými návštěvníky)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- mohou škodit sešlapem citlivých lokalit, rušením živočichů
- svou aktivitou mohou významně propagovat území včetně jeho doposud nenavštěvovaných částí, ale také mohou být úspěšnými obhájci hodnot území
- zveřejňováním fotografií na sociálních sítí mohou způsobit lavinu návštěvnosti fotografované lokality a tímto následně způsobit významné škody na předmětech ochrany (hnízdící vzácné druhy, specifické geomorfologické tvary, apod.)

Kešeři

Charakteristika (kdo jsou):

- mohou být všechny věkové kategorie, ale zpravidla spíše mladší nebo střední věk, často i páry a rodiny
- přijíždějí celoročně, pokud není sněhová pokrývka

- vyskytují se po celém území tam, kde jsou keše
- přijíždějí za sběrem keší a poznáním regionu

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- informace o keších
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít WC a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- najdou keš, navštíví zajímavá skrytá místa mimo jiné s cílem dozvědět se něco o místní kultuře, památkách, tradicích

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- mohou působit lokální problémy se sešlapem, erozí, odpadky a pohybem mimo značené cesty v CHKO
- jakkoli nemusí být významné problémy s kešery, díky sociálním médiím se informace o zajímavých/atrazivních/dosud málo známých místech dostávají rychle mezi velké množství lidí a návštěvnost donedávna skrytých klidových míst vzrůstá
- dobrá informovanost a dohoda o neumisťování keší v citlivých lokalitách může vést i k dobré spolupráci
- jednoduchá managementová opatření, úklid odpadků - zapojení do dobrovolné práce pro CHKO

Trampové/ turisté na dálkových přechodech

Charakteristika (kdo jsou):

- přírodě blízcí návštěvníci spíše střední a starší generace; zvolna jich ubývá
- do regionu přijíždějí celoročně
- v poslední době zažívá částečnou renesanci díky rostoucí popularitě dálkových přechodů
- pro pobyt/přenocování využívají i nelegální místa

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- láká je sem romantika, historie, krása přírody, touha utéct z civilizace do divočiny

- chtějí hlavně klidný pobyt v přírodě nerušený ostatními skupinami návštěvníků
- klidná místa k přespaní
- anonymita

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- početně slábnoucí skupina, v minulosti v dobách vyšší přítomnosti se podíleli na snižování biodiverzity (ohně, odpadky, černé stavby, rušení živočichů či likvidace biotopů rostlin)
- území ve srovnání s jinými skupinami obvykle využívají šetrně, místy může být problém s tábořením. Potenciál pro spolupráci na monitoringu a managementových opatřeních (hnízdění dravců, stráž přírody)

Účastníci hromadných (turistických, sportovních, kulturních) akcí

Charakteristika (kdo jsou):

- příznivci pohybu a sportu v přírodě, převážně mladšího a středního věku
- starší věkové kategorie jsou spojeny s tradičními turistickými pochody
- účastníci kulturních festivalů
- outdoorové akce
- akce pořádané majiteli a provozovateli ubytovacích a stravovacích zařízení a atraktivit
- území využívají zejména jako tělocvičnu se zajímavými kulisami

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- sportovní (výkonnostní i vytrvalostní) výkon
- dobře zorganizovaná akce s odpovídajícím zázemím (parkování, toalety, občerstvení...)
- setkání se stejně naladěnými lidmi

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět):

- může docházet k poškozování předmětů ochrany sešlapem, erozí či rušením
- některé typy akcí (např. dálkové pochody) se svým charakterem neliší od běžné návštěvnosti

- dochází k nežádoucí propagaci území CHKO jako “tělocvičny”
- účastníci obvykle nejvíce výrazný zájem o přírodu, obvykle vnímají předměty ochrany jako nežádoucí možné omezení svých aktivit

Geoturisté, amatérští přírodovědci se zájmem o geologii a mineralogii

Charakteristika (kdo jsou):

- dotazníkovým průzkumem se tuto skupinu nepodařilo zachytit; nicméně zájem o geologická témata v malé míře u jiných skupin je uváděn
- příznivci pobytu v přírodě, všechny věkové skupiny
- amatérští přírodovědci
- přijíždějí v průběhu celého roku, více od jara do podzimu
- mají základní informace o předmětu svého zájmu (naleziště apod.)

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- návštěva zajímavých geologických a mineralogických lokalit včetně málo známých
- sběr kamenů/polodrahokamů, možnost zakoupit suvenýry s tematikou geologie/mineralogie
- kvalitní průvodcovská služba, fundovaný výklad
- možnost občerstvení

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět):

- pohyb po citlivých lokalitách
- může docházet k poškozování předmětů ochrany
- roste popularita a tím návštěvnost geologicky atraktivních lokalit se všemi důsledky

Dílčí závěry

Složení návštěvníků CHKO Jeseníky je velmi pestré, převažují pobytoví návštěvníci s výrazným akcentem na pobyty 3 – 7 dní. Dominantní postavení zde mají pěší turisté následovaní sjezdaři. Těžiště návštěvnosti je v letní sezóně (v období letních prázdnin), nicméně díky dlouhé sněhové pokrývce a umístění lyžařských středisek ve vysokých nadmořských výškách není ani zimní sezona zanedbatelná. V mezisezóně je území navštěvované zejména o víkendech. Mimo tato vytížená období do území přicházejí návštěvníci hledající klid a místní. Většina návštěvníků do území přijíždí automobilem, čemuž však neodpovídají kapacitní možnosti některých parkovišť. Situace kolem skupin návštěvníků,

kteřé v minulosti působily v CHKO problémy (horolezci, trampové...) je dnes stabilizovaná. Naopak s rostoucí popularitou a snadnou dosažitelností adrenalinových a outdoorových aktivit vzrůstá význam a dopad skupin návštěvníků využívajících nabídku těchto aktivit (koloběžky, elektrokoloběžky, skialpy, sněžnice...).

Průzkum současné situace v území

Přehled návštěvnické infrastruktury

Zaměřili jsme se zejména na návštěvnickou infrastrukturu související s interpretací území, a to jak na infrastrukturu v majetku AOPK ČR, tak na infrastrukturu ve vlastnictví či správě partnerů v území.

Jeseníky jsou turisticky využívány od přelomu 19. a 20. století. Tato historie byla v počátcích spojena zejména s Moravskoslezským sudetoněmeckým horským spolkem, který se zasloužil o založení poměrně husté sítě turistických cest, horských chat a turistických ubytoven. V poválečném období došlo spolu s odsunem k přerušení těchto aktivit. Vyznačování a údržbu turistických tras od poválečných let provádí KČT, vlastníci pozemků i SCHKO. Díky této dlouhé historii je zde stávající návštěvnická infrastruktura značně rozsáhlá. V přehledu jsme se zaměřili především na pěší trasy, cyklotrasy, odpočívadla, tábořiště a parkoviště. Naučné stezky a expozice jsou vzhledem ke své specifičnosti a důrazu na obsah součástí kapitoly "Přehled stávající interpretace".

Pěší trasy

Osou pěší turistiky v území je již od přelomu 19. a 20. století trasa vedoucí po hlavním hřebeni od sedla Skřítek přes Červenohorské po Ramzovské sedlo a okruhy vázané na okolí lázní. Hustota tras v území je víceméně rovnoměrná. Nejnavštěvovanějšími oblastmi jsou Bílá Opava, trasa Ovčárna-Praděd, Rejvíz, Dlouhé stráně či Šerák-Keprník.

Od poloviny 19. stol. jsou trasy vedeny tradičně s ohledem na turisticky atraktivní cíle. Turisticky přístupná je většina MZCHÚ. Na nejexponovanějších stezkách je patrné dlouhodobé poškozování prostředí sešlapem a ruderalizací okolí. Dlouhodobá eroze má za následek obnažování kořenů okolních stromů. Špatný stav některých stezek má za následek pohyb lidí v širším okolí, poškozování porostu a následně erozi a eutrofizaci širšího území. Jedná se zejména o silně svažité a návštěvnický exponované území. Z nejexponovanějších lokalit s výskyty unikátních druhů byly již historicky značené stezky vymístěny, i přesto přetrvávají snahy některých návštěvníků tato místa navštěvovat.

Průchody tras složitými terény jsou vybaveny povalovými chodníky, lávkami, schodišti, ojediněle i řetězy. V případě, že tyto prvky slouží ochraně biotopů před škodami způsobovanými návštěvníky, jsou tyto prvky udržované AOPK ČR.

Dvě nástupní trasy do hřebenových partií jsou vybaveny lanovkami (Kouty, Ramzová), které usnadňují nástup návštěvníků do vyšších nadmořských výšek. Obdobný efekt rychlého a snadného nástupu do hor mají parkoviště na Červenohorském sedle, na Skřítku a na Ovčárně.

Cyklistické trasy

Zejména oblast Jeseníky-východ se od 90. let 20. století profiluje jako destinace atraktivní pro horskou cyklistiku. V souvislosti s tím bylo i na území CHKO vyznačeno množství cyklotras. Značení probíhalo hlavně v 90. letech 20. století, a to ve spolupráci se SCHKO a bylo k němu využito husté sítě lesních cest. Bohužel část cyklistů se pokouší využívat i turisticky značené trasy pro pěší, na kterých dochází především v době turistické sezóny ke konfliktům. V souvislosti s poptávkou po adrenalinových zážitcích preferovaných částí cyklistů byly zejména ve vazbě na zavedené lyžařské areály vyznačeny trasy "singltreků" (lanovkou nahoru a na kole dolů). Jejich příprava byla konzultována se SCHKO a jejich dopad na ochranu přírody je minimalizován. Problematické by mohly být případné pokusy o propojování těchto samostatných izolovaných areálů do větších celků, které by přivádělo velké množství návštěvníků do doposud klidových území.

Trendem posledních let je nárůst využívání elektrokol, který vede k nárůstu tlaku na trasy, které doposud byly nad rámec fyzických možností většinové populace. Elektropohon pomáhá překonávat pro cyklistiku komplikované terény a zahušťování sítě nabíječek o body v odlehlých horských oblastech umožňuje razantní zvětšování dojezdu, prostupnosti a tím i zesilování dopadu cyklistiky na prostředí.

K nejvýznamnějším cykloturistickým trasám můžeme přiřadit úsek hřebenové trasy vedoucí z lokality Hvězda či Karlovy Studánky na Praděd a dále podhřebenová trasa na Červenohorské sedlo, nebo méně obtížné úseky cest např. z Rejvízu do Vrbna pod Pradědem či Moravskou stezku vedoucí z Branné do Jeseníku.

Běžkařské trasy

V celých Jeseníkách je k dispozici bezmála 350 kilometrů udržovaných stop (včetně území mimo CHKO). Jednotlivé trasy jsou rozděleny do 9 oblastí, sektorů. Přímě na území CHKO Jeseníky se jedná o sektory Červenohorské sedlo, Kouty, Lipová-lázně, Rejvíz, Skřítek, Vrbno pod Pradědem, Suchá Rudná, Malá Morávka – Karlov, Dolní Moravice - Nová Ves a Stará Ves – Žďárský Potok. Pro běžkové lyžování je využívána především síť lesních účelových komunikací a dále jsou trasy vedeny po pastvinách a loukách v předpolí obcí. Dopad běžkového lyžování na chráněné fenomény přírody není zásadní (liniový charakter aktivity s téměř absolutní koncentrací v upravených koridorech). Všechny strojově udržované a vyznačené běžkové trasy jsou konzultovány s AOPK ČR. Trasy jsou více méně stabilizované.

Sjezdové areály

Vzhledem k tomu, že Jeseníky jsou druhým nejvyšším pohořím v ČR, jsou zde přírodní podmínky pro sjezdové lyžování více než příhodné. Centra lyžování jsou soustředěna hlavně ve velkých areálech, jako je např. Ramzová, Kouty nad Desnou, Červenohorské sedlo, Malá Morávka – Karlov. Význam střediska Praděd-Ovčárna se s rozvojem ostatních areálů postupně snižuje. Řada menších areálů vznikla jako sportovní příslušenství velkých penzionů a rekreačních středisek nebo sportovní zázemí obcí. Sjezdové areály s sebou obvykle nesou významné zásahy do prostředí (odlesnění, terénní úpravy, vleky, lanovky, zasněžování, osvětlení, ozvučení, kapacitní parkoviště, toalety, občerstvení...). Ve sjezdových areálech jsou návštěvníci silně koncentrovaní a obvykle nemají přílišný zájem o prostředí mimo areál. Propojování, slučování a rozšiřování stávajících areálů není v souladu s ochranou území.

Odpočívadla, chodníky, schodiště, vyhlídky

V blízkosti pěších tras jsou vymezena místa určená k odpočinku, která jsou smyslně situována ve strategických bodech, jimiž návštěvníci procházejí – u parkovišť na nástupních bodech, křižovatkách cest a dalších místech, kde se návštěvníci přirozeně zastavují. Díky horskému charakteru území jsou na vybraných místech odpočinková místa koncipovaná jako nouzové přístřešky (částečné či úplné opláštění) umožňující v případě potřeby přečkání nepřízně počasí.

K větší bezpečnosti i pohodlí návštěvníků, ale také jako protierozní opatření slouží množství dalšího vybavení pěších tras (zábradlí, dřevěná a ocelová schodiště, povalové chodníky, kamenné zídky ad.). Část z tohoto vybavení sloužící zároveň jako ochrana hodnotných biotopů před poškozováním návštěvníky je průběžně udržovaná AOPK ČR. Velmi vhodný model údržby je zvolen na povalovém chodníku k Velkému mechovému jezírku. Z výnosu ze vstupného je každoročně opravován dílčí úsek chodníku a nedochází tím ke komplikacím s uzavíráním frekventované trasy kvůli kompletní rekonstrukci dlouhých úseků. Návštěvník, který vidí kontinuální údržbu, nemá problém se zaplacením vstupu.

Zejména díky aktivitám Moravskoslezského sudetoněmeckého horského spolku vzniklo v území množství vyhlídek a vyhlídkových míst hlavně na skalnatých místech, které jsou vybaveny můstky, zábradlím, plošinami. Obecně lze říci, že jsou majiteli udržovány, nicméně část z těchto vyhlídek je v problematickém technickém stavu, případně jsou uzavřeny (např. Čertovy skály).

Tábořiště

V obecné rovině je táboření na území CHKO ze zákona zakázáno mimo místa k táboření vyhrazená. Nachází se zde několik veřejných tábořišť (Rabštejn, lom v Červenohorském sedle, Albrechtov, Karlov) a dva kempy (Lipová Lázně a Ludvíkov). Některá tábořiště využívají dětské tábory (Švagrov, Malá Morávka, Karlov, Široká Niva). Vedle toho se objevují problémy s divokým tábořením zejména na páteřní hřebenové trase, které může být spojené s rizikem vzniku požárů, rušením chráněných živočichů, poškozováním chráněných rostlin a znečišťováním okolí. Nejkritičtější lokality jsou pravidelně monitorovány a jsou uplatňována i restriktivní opatření.

Parkoviště

V podstatě u všech turisticky významných lokalit CHKO či na nástupních místech k nim jsou vybudována parkoviště. Obvykle jsou provozována obcí či vlastníkem daného objektu. Ve vrcholné sezóně je kapacita těchto parkovišť nedostačující a návštěvníci parkují na nevhodných místech v okolí, především podél přístupových cest a v lese. V případě placených parkovišť se v některých lokalitách projevuje snaha návštěvníků za parkování ušetřit a zaparkovat mimo tyto plochy. V některých místech dochází k parkování aut na plochách skládek dřeva či na nájездеch na lesní cesty, což komplikuje hospodaření v lesích a může znemožňovat přístup HZS na účelové komunikace.

Horolezecké cesty

Oblast CHKO není horolezeckou oblastí národního významu. Nicméně nachází se zde několik horolezecky atraktivních skalních oblastí, z nichž nejznámější je Rabštejn a v zimním období ledopád na Studeném potoce. Provozování horolezectví se řídí podmínkami souhlasu, který AOPK ČR vydává ve správním řízení na základě bližších ochranných podmínek CHKO a MCHÚ. V případě nedodržování těchto podmínek, při vytváření nových cest nebo lezením stávajících cest nešetrným způsobem v rozporu s pravidly ČHS, mohou lezci poškozovat skály na území CHKO. V současnosti je však spolupráce s ČHS na dobré úrovni a k porušování pravidel dochází v malé míře, většinou neorganizovanými lezci.

Jeskyně Na Pomezí

Leží severně od obce Lipová-lázně v sedle ve směru na Vápennou. Tvoří ji asi dva kilometry chodeb vymodelovaných ve dvou patrech v tělese krystalických vápenců. Jsou nejdelšími zpřístupněnými jeskyněmi vymodelovanými v mramorech v České republice. Jeskyně Na Pomezí byly v roce 1958 prohlášeny národní přírodní památkou. Veřejnosti zpřístupněný okruh je dlouhý 390 metrů, s dobou prohlídky 45 minut. Jeskyně jsou velmi snadno dostupné. Vstupní budova je umístěna v bezprostřední blízkosti silnice I/60 Jeseník-Žulová. Vlaková zastávka Lipová Lázně jeskyně je vzdálena 200 m od vstupního objektu, kde je rovněž umístěna autobusová zastávka. Parkovací kapacity jsou limitovány stísněným údolím. U vstupního objektu je nezbytné zázemí (občerstvení prodej suvenýrů, WC). Otevřeny jsou sezónně.

Jeskyně Na Špičáku

Prostupují rozebraný mramorový vrch Velký Špičák mezi obcemi Písečná a Supíkovice. Tvoří ji asi 400 metrů chodeb vymodelovaných v tělese krystalických vápenců mimo jiné tavnými vodami kontinentálního ledovce. Díky dlouhodobému zaplavení chodeb ledovcovými tavnými vodami získaly chodby charakteristický srdcovitý profil unikátní jak v podmínkách ČR, tak i ve světě. Patří k nejstarším písemně doloženým jeskyním v Evropě. V rámci ČR se jedná o jeskyně s nejstaršími veřejně přístupnými nápisy a symboly (vlašskými značkami). Jeskyně Na Špičáku byly v roce 1970 prohlášeny národní přírodní památkou. Veřejnosti zpřístupněný okruh je dlouhý 220 metrů, s dobou prohlídky 35 minut. Návštěvnícky okruh je přístupný vozíčkářům jako jeden ze tří v jeskyních ČR. Jeskyně leží poněkud stranou. Jsou přístupné pěšky z obce Supíkovice nebo Písečná (vlakové nádraží). Z obou obcí je cesta dlouhá cca 1,5 km. Autem jsou jeskyně dostupné po místní komunikaci odbočující ze silnice II/455 Písečná-Supíkovice. U vstupního objektu je parkoviště s kapacitou odpovídající současné návštěvnosti jeskyně. U vstupního objektu je nezbytné zázemí (občerstvení, prodej suvenýrů, WC). Otevřena je sezónně.

Dílčí závěry:

Díky tomu, že Jeseníky jsou dlouhodobě turisticky využívanou oblastí, je stávající síť značených pěších tras dostatečně rozsáhlá a vybavená na vhodných místech posezeními i prvky zajišťujícími bezpečnost návštěvníků jako jsou povalové chodníky, schodiště, zábradlí atd. V současnosti není třeba tuto síť a související vybavení rozšiřovat, ale pravidelně kontrolovat, udržovat, případně obnovovat. V místě konfliktů s klíčovými předměty ochrany došlo již před lety k odklonu tras. Konflikty se vstupy návštěvníků mimo značené trasy do prvních zón přetrvávají v oblasti Velké kotliny, Petrových kamenů a Pradědu.

Síť cyklotras je vedena převážně po místních komunikacích. Jen částečně dochází k souběhu s pěšími trasami. V těchto územích může docházet ke konfliktům mezi pěšími návštěvníky a cykloturisty. Na vybraných úsecích stezek a cest by bylo vhodné omezit vjezd cyklistů. Jedná se o místa erozně ohrožená, technicky nesjízdná nebo o místa s vysokým rizikem střetů s pěšími návštěvníky. Tyto úseky by měly být nahrazeny vhodnými alternativními trasami.

I přes dlouhodobou snahu o řešení situace jsou možnosti parkování a kapacity parkovišť u návštěvnícky exponovaných lokalit nedostatečné. Na přístupových komunikacích schází systémy informující návštěvníky o volných kapacitách parkovišť; následně dochází k vjezdům do přetížených míst a parkování mimo vyhrazené plochy se všemi negativními důsledky.

Z dalších sportovních aktivit návštěvníků CHKO má i přes své nevelké zastoupení asi největší dopad na předměty ochrany skialpinismus a další zimní adrenalinové aktivity (freeride, drytool...). V exponovaných polohách dochází už při jednotlivých případech vstupu mimo vymezené plochy k poškozování dřevin na horní hranici lesa, vyrušování ZCHD a dalším škodám na životním prostředí.

Přehled stávající interpretace v území

Pro potřeby KPNV jsme se zaměřili zejména na naučné stezky, muzejní i terénní expozice či jednotlivé panely k ZCHÚ. Objekty jsme kvůli přehlednosti rozdělili na ty, které jsou ve vlastnictví AOPK ČR (případně AOPK ČR spolufinancované) a objekty ve vlastnictví dalších územních partnerů.

Objekty ve vlastnictví AOPK ČR

Naučná stezka Rejvíz (2,5 km v NPP Rejvíz)

Tematická souvislost s CHKO:

Místní přírodní fenomény (botanika, zoologie, geologie, geomorfologie), lokální historie, místní pověsti.

Silné stránky:

Texty na tabulích jsou dobře členěny, vázány na fenomény místa zastavení. Hlavní a dílčí sdělení jsou jasně zpracována. Na tabulích jsou i zkrácené texty v jazykových mutacích (německy, anglicky, polsky). Nosiče v místech, kde by vadily v rozhledu, jsou šikmé, pultové. Podmáčené úseky stezky jsou vybaveny povalovými chodníky, které jsou průběžně opravovány. Praktikovaná kontinuální údržba (každoroční výměna konstrukce dílčích úseků) je vhodnější než nárazové kompletní opravy. Nejatraktivnější část stezky je zpoplatněna (zdroj pro financování údržby). Personál zajišťující prodej vstupenek a upomínkových předmětů je kompetentní s hlubokou znalostí místních reálií a vztahem k území. Ke stezce byl vytvořen tištěný průvodce, který již není k dispozici.

Slabé stránky:

Část exponovaných tabulí a nosičů je již za hranicí své životnosti. Informační tabule reagující na rozpad smrčín a jejich kácení s ponecháním torz souší jsou umístěny daleko od prvních míst, kde je návštěvník stezky vidí a navíc jsou umístěny tak, že nutí návštěvníka opustit povalový chodník. Vstupní objekt je různými tabulemi doslova opevněn. Velká část upomínkových předmětů nesouvisí s lokalitou.

Naučná stezka Bílá Opava (10,5 km, Karlova Studánka - Barborka, sezónní provoz - v zimě se její návštěva nedoporučuje)

Tematická souvislost s CHKO:

Místní přírodní fenomény (botanika, zoologie, geologie, geomorfologie), lokální historie, pralesy.

Silné stránky:

Texty na tabulích jsou dobře členěny, vázány na fenomény místa zastavení. Hlavní a dílčí sdělení jsou jasně zpracována. Na tabulích jsou i zkrácené texty v jazykových mutacích (německy, anglicky, polsky). Nosiče v místech, kde by vadily v rozhledu, jsou šikmé, pultové. Podmáčené úseky stezky jsou vybaveny povalovými chodníky, které jsou průběžně opravovány. Na stezce jsou úseky zajištěné dřevěnými schody, žebříky a můstky, které jsou průběžně opravovány. Praktikovaná průběžná údržba (každoroční výměna konstrukce dílčích úseků) je vhodnější než nárazové kompletní opravy. Ke stezce byl vytvořen tištěný průvodce, který již není k dispozici.

Slabé stránky:

Část exponovaných tabulí a nosičů je již za hranicí své životnosti. V některých úsecích stezky v průchozím profilu nebezpečně trčí kotvící roxory zbylé po zničeném dřevěném stupni.

Naučná stezka Se skřítkem okolím Pradědu (7,8 km, hřeben v NPR Praděd mezi Ovčárnou a Švýčárnou)

Tematická souvislost s CHKO:

Místní přírodní fenomény (botanika, zoologie, geologie, geomorfologie), lokální historie, místní pověsti, zásady chování v horách.

Silné stránky:

Velmi navštěvovaný úsek je klíčovým územím pro interpretaci CHKO. Texty na tabulích jsou dobře členěny, vázány na fenomény místa zastavení. Hlavní a dílčí sdělení jsou jasně zpracována. Tabule se obrací i k dětským návštěvníkům. Na tabulích jsou i zkrácené texty v jazykových mutacích (německy, anglicky, polsky). Nosiče v místech, kde by vadily v rozhledu, jsou šikmé, pultové. Na místech, kde by hrozil vstup návštěvníků na zkratky mimo značené stezky a vstup do uzavřených částí ZCHÚ jsou instalovány dřevěná zábradlí a výstražné tabule. Na části cesty hrozí kolize s cyklisty či lyžaři, na což jsou návštěvníci upozorňováni. Na frekventované části trasy v okolí Ovčárny jsou, jako doplnění, kolem cesty v místech výskytu ZCHD rostlin umístovány sezónní tabulky s fotografií, názvem a stručnou informací (viz samostatný bod). Úvodní tabule stezky (společná s NS Světem horských luk) s informacemi o trase a náročnosti je umístěna i u autobusové zastávky na Hvězdě.

Slabé stránky:

Trasa stezky je zahuštěna nesouvisejícími panely jak AOPK ČR, tak dalších subjektů (AOPK – Návrat k hospodaření v horském bezlesí Jeseníků u zastavení Krásné i nebezpečné hory, LČR - u zastavení 2. stezky doplněna tabule LČR, Moravskoslezský kraj - panoramata Praděd, Švýcarsko). Frekventovanost trasy svádí k "panelizaci". Vyhledka do údolí Desné potřebuje opravu. Část exponovaných tabulí a nosičů je již za hranicí své životnosti. Trasa je velmi frekventovaná, což s sebou nese znečištění ubrousky a exkrementy v okolí cesty. Tabule na Hvězdě je tak daleko za zábradlím u autobusové zastávky, že je špatně čitelná (totéž se týká i stejně umístěné mapy KČT).

Naučná stezka Světem horských luk (12 km, hřeben v NPR Praděd mezi Ovčárnou a Skřítkem)

Tematická souvislost s CHKO:

Místní přírodní fenomény (botanika, zoologie, geologie, geomorfologie), lokální historie, místní pověsti, zásady chování v horách.

Silné stránky:

Texty na tabulích jsou dobře členěny, vázány na fenomény místa zastavení. Hlavní a dílčí sdělení jsou jasně zpracována. Na tabulích jsou i zkrácené texty v jazykových mutacích (německy, anglicky, polsky). Na místech, kde by hrozil vstup návštěvníků na zkratky mimo značené stezky a vstup do uzavřených částí ZCHÚ jsou instalovány dřevěná zábradlí a výstražné tabule. Na frekventované části trasy v okolí Ovčárny jsou, jako doplnění, kolem cesty v místech výskytu ZCHD rostlin umístovány sezónní tabulky s fotografií, názvem a stručnou informací (viz samostatný bod). Úvodní tabule stezky (společná i pro NS Se skřítkem okolím Pradědu) s informacemi o trase a náročnosti je umístěna i u autobusové zastávky na Hvězdě. Trasa je doplněna projektovými tabulemi s informacemi o probíhajících managementových opatřeních vzbuzujících u návštěvníků otázky (obnova pastvy, odstraňování křečů). Ke stezce byl vytvořen tištěný průvodce, který již není k dispozici.

Slabé stránky:

Část exponovaných tabulí a nosičů je již za hranicí své životnosti. Trasa je velmi frekventovaná, což s sebou nese znečištění ubrousky a exkrementy v okolí cesty. Tabule na

Hvězdě je tak daleko za zábradlím u autobusové zastávky, že je špatně čitelná (totéž se týká i stejně umístěné mapy KČT).

Naučná stezka Velká kotlina (6 km, hřeben v NPR Praděd mezi Karlovem a Ovčárnou)

Tematická souvislost s CHKO:

Místní přírodní fenomény (botanika, zoologie, geologie, geomorfologie), lokální historie, místní pověsti, zásady chování v horách.

Silné stránky:

Texty na tabulích jsou dobře členěny, vázány na fenomény místa zastavení. Hlavní a dílčí sdělení jsou jasně zpracována. Na tabulích jsou i zkrácené texty v jazykových mutacích (německy, anglicky, polsky). Nosiče v místech, kde by vadily v rozhledu, jsou šikmé, pultové. Na místech, kde by hrozil vstup návštěvníků na zkratky mimo značené stezky a vstup do uzavřených částí ZCHÚ jsou instalovány dřevěná zábradlí a výstražné tabule. Součástí některých zastavení jsou turistické přístřešky. Ke stezce byl vytvořen tištěný průvodce, který již není k dispozici.

Slabé stránky:

Část exponovaných tabulí a nosičů je již za hranicí své životnosti.

Naučná stezka Pasák (12 km, okruh z Branné přes skály Pasák a Alojzovy louky)

Tematická souvislost s CHKO:

Místní přírodní fenomény (botanika, zoologie, geologie, geomorfologie), lokální historie, vojenská historie, technické památky.

Silné stránky:

Texty na tabulích jsou přiměřeně dlouhé, jejich vazba na fenomény a místa zastavení je velmi dobrá. Hlavní a dílčí sdělení jsou jasně zpracována.

Slabé stránky:

Texty na tabulích jsou nedostatečně členěné, příliš technicistní, málo čtivé.

Naučná stezka S Koprníčkem na výlet Keprnickými horami (14 km, hřeben v NPR Šerák-Keprník mezi Červenohorským sedlem a Ramzovou)

Tematická souvislost s CHKO:

Místní přírodní fenomény (botanika, zoologie, geologie, geomorfologie), lokální historie, místní pověsti, zásady chování v horách.

Silné stránky:

Texty na tabulích jsou dobře členěny, vázány na fenomény a místa zastavení. Hlavní a dílčí sdělení jsou jasně zpracována. Na tabulích jsou i zkrácené texty v jazykových mutacích (německy, anglicky, polsky). Nosiče v místech, kde by vadily v rozhledu, jsou šikmé, pultové. Na místech, kde by hrozil vstup návštěvníků na zkratky mimo značené stezky a vstup do uzavřených částí ZCHÚ jsou instalovány dřevěná zábradlí a výstražné tabule. Ke stezce byl vytvořen tištěný průvodce, který již není k dispozici.

Slabé stránky:

Část exponovaných tabulí a nosičů je již za hranicí své životnosti. Trasa je velmi frekventovaná, což s sebou nese znečištění ubrousky a exkrementy v okolí cesty. Zastavení 10. má k trase jen velmi slabou vazbu, působí příliš násilně.

Geologická expozice Karlova Studánka (0,2 km, park u IS CHKO Jeseníky – Karlova Studánka)

Tematická souvislost s CHKO:

Exteriérová expozice balvanů hornin Jeseníků a Králického Sněžníku.

Silné stránky:

Expozice je v terénu umístěna esteticky, řazení je logické, jednotlivé skupiny balvanů jsou sestaveny tak, že nepůsobí dojmem volně pohozeného kamení. Okružní stezka expozicí je zpevněná. Popisky jednotlivých hornin jsou nerušivé, subtilní. K dispozici je katalog hornin.

Slabé stránky:

Tabulky s popisy jsou zastaralé, technicky nevyhovující či chybí úplně. Expozice hovoří příliš odborným jazykem. Není využit potenciál poutavých příběhů Země prezentovatelných na umístěných vzorcích hornin. Na horninách chybí nábrusy reprezentativních plošek.

Informační středisko CHKO Jeseníky - Karlova Studánka (u záchytného parkoviště na horním okraji obce)

Tematická souvislost s CHKO:

IS se nachází v horní části Karlovy Studánky v blízkosti záchytného parkoviště. Součástí areálu IS je venkovní geologická expozice hornin Hrubého a Nízkého Jeseníku a Králického Sněžníku. Karlova Studánka je jedním z klíčových nástupních míst turistických tras v CHKO. Poskytuje informace zejména o oblasti centrální části Hrubého Jeseníku a Karlově Studánce, nicméně dostupné jsou zde materiály z celé CHKO.

Silné stránky:

Umístění v atraktivní lokalitě v jednom z klíčových nástupních míst do CHKO. Má vysokou návštěvnost i přes svou nízkou úroveň vybavenosti (200-400 návštěvníků denně). V bezprostřední blízkosti se nachází parkoviště, altán IS je umístěn na okraji lázeňského parku, nicméně centrum obce je vzdáleno pouze 300 metrů. V bezprostřední blízkosti IS je podmáčená louka s výskytem ZCHD. IS včetně geologické expozice je udržované,

nezanedbané, vybavené aktuálními informačními materiály. Personál je kvalifikovaný, vstřícný.

Slabé stránky:

Technický stav zázemí (nezateplený altán) neumožňuje celoroční provoz i přesto, že Karlova Studánka a blízký Praděd má v podstatě celoroční návštěvnost (turisté i lázeňští hosté). Dopad činnosti IS na místní obyvatelstvo je malý. Ve spádové oblasti okolo IS bydlí pouze cca 6000 obyvatel (Karlova Studánka 170 obyvatel). V širší lokalitě není dobře vyřešena doprava v klidu (nedostatečná kapacita parkovišť v obci, divoké parkování podél komunikací a na skládkách dřeva), což v kontrastu s "výkladní skříní" CHKO nepůsobí dobrý návštěvnický zážitek. Špatná návaznost hromadné dopravy na kapacitní parkoviště v okolních obcích. IS nemá potřebné zázemí pro personál, skladovací prostory, připojení vody, toalety.

Velkoformátové tabule MZCHÚ (u jednotlivých MZCHÚ)

Tematická souvislost s CHKO:

Přímá konkrétní vazba na chráněné území.

Silné stránky:

Stručné a výstižné texty, box "Víte, že...", atraktivní fotografie, jednotná grafika a provedení pro celou ČR.

Slabé stránky:

Na některých lokalitách působí velikost tabule a masivní nosič nepatřícně, dominantní fotografie často zobrazuje pohled, který zakrývá výhled, bez jakékoliv přidané hodnoty.

Maloformátové tabule MZCHÚ (na označících jednotlivých MZCHÚ)

Tematická souvislost s CHKO:

Přímá konkrétní vazba na chráněné území.

Silné stránky:

Stručné a výstižné texty, jednoduchá jednotná grafika a provedení.

Slabé stránky:

Občasné chybějící státní znaky, dřevěné části označníků často potřebují výměnu.

Maloformátové tabule památných stromů (na označících jednotlivých památných stromů)

Tematická souvislost s CHKO:

Přímá vazba na konkrétní památné stromy.

Silné stránky:

Stručné a výstižné texty doprovázené ilustracemi. Jednoduchá a přehledná grafika řemeslně kvalitně provedená. U stromů s nedostatkem informací nejsou tabule “nastavovány” neproduktivními texty.

Slabé stránky:

Občasné chybějící státní znaky, dřevěné části označníků často potřebují výměnu. Nejsou v souladu s aktualizovaným grafickým manuálem AOPK ČR (tabule byly vytvořeny před jeho existencí).

Projektové tabule (různě po území v místech realizace jednotlivých managementů či projektů)

Tematická souvislost s CHKO:

Přímá konkrétní vazba na managementová opatření a projekty realizované v daném území.

Silné stránky:

Tabule reagují na situace a činnosti, které samy o sobě probouzejí zájem návštěvníků (výřezy kleče, ponechávání torz souší, pastva na holích...). Stručné a výstižné texty doprovázené ilustracemi. Jednoduchá a přehledná grafika.

Slabé stránky:

Část informací se opakuje na mnoha místech či překrývá s informacemi na NS vedených dotčeným prostorem (např. historické využívání alpských trávníků). Prvky jsou často provedeny jako trvalé (masivní nosiče), i když se jedná o dočasnou aktivitu.

Sezónní tabulky k ZCHD rostlin v okolí Ovčárny (různě po území v místech výskytu jednotlivých druhů)

Tematická souvislost s CHKO:

Přímá konkrétní vazba na vyskytující se druhy chráněných a ohrožených rostlin

Silné stránky:

Maloformátové zapichovací tabulky jsou umísťovány podle aktuálního výskytu zájmových druhů tak, aby byly viditelné přímo z komunikace a návštěvník kvůli těmto rostlinným klenotům nemusel vůbec vstupovat do porostu. Stručné a výstižné texty doprovázené ilustrační fotografií. Jednoduchá a přehledná grafika. Aktuálnost. Tabulky jsou umísťovány a odstraňovány podle výskytu a fenologické fáze.

Slabé stránky:

Vysoká náročnost na obsluhu (umísťování a aktualizace) a kontrolu. Riziko zásahů a přemísťování "vtipálky".

Objekty ve vlastnictví dalších územních partnerů

Naučná stezka Údolím lapků z Drakova (12 km údolím Černé Opavy mezi Mnichovem a Rejvízem v CHKO)

Tematická souvislost s CHKO:

Místní přírodní fenomény (botanika, zoologie, geologie, geomorfologie), lokální historie, místní pověsti.

Silné stránky:

Texty na tabulích jsou dobře členěny, vázány na fenomény a místa zastavení. Hlavní a dílčí sdělení jsou jasně zpracována. Tabule se obracejí i k dětským návštěvníkům. Nosiče v místech, kde by vadily v rozhledu, jsou šikmé, pultové.

Slabé stránky:

Část exponovaných tabulí a nosičů je již na hranici své životnosti. V místech odpočívek znečištění ubrousky a exkrementy v okolí cesty.

Údolská hornická naučná stezka (7 km, mezi Horním a Dolním Údolím částečně po hranici CHKO)

Tematická souvislost s CHKO:

Žádná.

Silné stránky:

Stezka se věnuje návštěvnicky atraktivnímu tématu zlatorudného hornictví. Texty jsou plně trojjazyčné.

Slabé stránky:

Část tabulí nečitelná kvůli nárostům řas. Texty jsou málo čtivé, sazba kurzívou je špatně čitelná.

NS Muzeum Wide Web (27 km, mezi Malou Morávkou a Karlovicemi)

Tematická souvislost s CHKO:

Trasa vedena uvnitř CHKO. Propojuje muzea a informační centra na trase. Zaměřena zejména na kulturně historická témata.

Silné stránky:

Některá zastavení jsou stavebně propojena s turistickými odpočívkami.

Slabé stránky:

Texty jsou příliš rozsáhlé, nevhodně členěné. Celkový koncept a trasování NS jsou pro návštěvníky zmatečné.

NS Anenský vrch (2,9 km, mezi Andělskou horou a Anenským vrchem)

Tematická souvislost s CHKO:

Žádná.

Silné stránky:

Stezka graduje atraktivní alejí na Andělskou Horu. Jednotlivá zastavení jsou doplněna o turistické odpočívky.

Slabé stránky:

Část tabulí nečitelná kvůli nárostům řas. Texty jsou málo čtivé, sazba kurzívou je špatně čitelná.

NS Zdraví a příroda (1,2 km, mezi Starou Vodou a Suchou Rudnou)

Tematická souvislost s CHKO:

Příroda a historie Jeseníků, minulost a současnost pastevectví a výroby sýrů, bioprodukce.

Silné stránky:

Stezka je propojená s farmou u Stromovouse věnující se bioprodukcí. Texty jsou dobře členěny. Ke stezce jsou připraveny pracovní listy pro ZŠ.

Slabé stránky:

Zastavení jsou příliš blízko u sebe a tabule jsou vzhledem k hustotě zastavení poměrně rozsáhlé.

NS Rysí skála (1,2 km, na Medvědí hoře u horní stanice lanovky z Koutů)

Tematická souvislost s CHKO:

Příroda a historie Jeseníků, minulost a současnost pastevectví a výroby sýrů, velké šelmy.

Silné stránky:

Jednotlivé linie - dřevěné sochy, dětská linie příběhu rysice i interpretační texty CHKO by byly samostatně nosné a použitelné.

Slabé stránky:

Nesourodá kýčovitá směs dřevěných soch velkých šelem, ovčí, chýše děda Praděda, komiksově laděného příběhu rysice a smyšlených rádoby pohádkových bytostí a interpretačních tabulí SCHKO.

Dřevěné sochy jsou směsicí smyšleného a možného.

Texty příběhu rysice jsou nečleněné, mají spíše charakter stránky z knihy vytištěné na informační tabuli.

Expozice dřevěných soch Koutecký les (1,2 km, na Medvědí hoře u horní stanice lanovky z Koutů)

Tematická souvislost s CHKO:

Lesní železnice, dřevařství, uhlířství. Na vstupní tabuli text o CHKO z dílny AOPK ČR.

Silné stránky:

Neidentifikovány.

Slabé stránky:

Nesourodá kýčovitá směs dřevěných soch uhlířů, dřevařů, chýše ježibab, čertů, Praděda a hřibů v pokročilém stádiu rozkladu doplněná poměrně obsáhlými zalaminovanými texty cílícími na dospělé návštěvníky. Texty jsou směsicí pověstí a technických informací o lesní železnici a uhlířství.

Lesní ekostezka Švagrov (okruh 4,7 km Švagrovským údolím)

Tematická souvislost s CHKO:

Stezka se věnuje přírodním fenoménům Švagrovského údolí včetně předmětů ochrany CHKO Jeseníky.

Silné stránky:

Stezka je propojená s provozem SEV Švagrov, primárně slouží programům EVVO realizovaným SEV. Je však přístupná i samostatně. Lze na ní využít průvodcovství zaměstnanci SEV. Texty jsou dobře členěny. Součástí stezky jsou interaktivní prvky propojené s fenomény pozorovatelnými přímo v místě zastavení (např. prvek doupný strom). Ke stezce je připraven tištěný průvodce.

Slabé stránky:

Špatná přístupnost zastavení 11. Svět výtrusů.

NS Česká Ves (8 km, mezi Krajníkem a Čertovými kameny přes obec Česká Ves)

Tematická souvislost s CHKO:

Příroda a historie okolí obce Česká Ves. Stezka vede cca z poloviny územím CHKO a věnuje se zejména kulturně historickým, méně přírodním fenoménům na trase.

Silné stránky:

Atraktivní historické fotografie a kresby.

Slabé stránky:

Texty nejsou dobře členěny, mají charakter textu zkopírovaného z průvodce. Sazba textu na texturu v pozadí ztěžuje čitelnost. Některé texty jsou zmatečné a jejich vazba na fenomény v místě zastavení není patrná (např. Plotny - Švédská hlídka. Proč se tak jmenuje? Docházelo k upalování čarodějnic právě zde? A co s tím měl Lennard Tornstenson?). Stezka má několikero uvítání na trase. Nelogicky například i u zastavení Rozcestí, kde křížuje sama sebe uprostřed trasy. Křižovatka u chaty Čertovy kameny může posloužit jako skanzen turistické infrastruktury (na několika metrech čtverečních je zastavení NS, dva rozcestníky, mapa KČT na historickém nosiči, dvě tabule s turistickou mapou Krnovska a Jesenicka, chátrající mapa cyklotras a dětské hřiště).

NS Zlatý Chlum (0,6 km, na Zlatém Chlumu)

Tematická souvislost s CHKO:

Stezka se zaměřuje na stará důlní díla Zlatého Chlumu.

Silné stránky:

Atraktivní problematika zlatorudné těžby. Stezka se věnuje fenoménům, haldám a propadům v bezprostředním okolí stezky. Jednotlivá zastavení dobře reagují na situaci viditelnou v terénu a vysvětlují ji. Tabule jsou malé, texty subtilní, doprovázené přehlednými perokresbami.

Slabé stránky:

V textech se místy objevují odborné termíny laikům neznámé. Výjimku tvoří zastavení 5., které je v podstatě krajně nečtivou citací odborného textu.

NS Údolím Javorné (4,4 km, v údolí Javorné nad Ondřejovicemi)

Tematická souvislost s CHKO:

Lesnický zaměřená stezka se zabývá přírodními a historickými tématy v údolí Javorné uvnitř území CHKO.

Silné stránky:

Stezka je průběžně udržovaná. Součástí stezky je upravené posezení a pramen (zastavení u tisu). Na jednotlivých zastaveních jsou umístěny kvízové otázky.

Slabé stránky:

Tabule svou barevností sice působí na první pohled atraktivně, nicméně jednotlivá zastavení nemají určena hlavní a vedlejší sdělení, texty jsou nesourodým slepencem několika různých témat, jsou technicistní, nepříliš atraktivní a velmi rozsáhlé.

Konstrukční řešení panelů spřažených s oboustrannou lavičkou je nešťastné. Odpočívající návštěvník zakrývá text (případně mu díky drobnému textu a obrázkům jiní čtenáři zasahují do komfortní zóny). Druhá lavice na rubu tabule je obvykle otočená do porostu a díky neochotě návštěvníků ji využít často zarůstá do buřene.

NS Munou (15 zastavení na 4 km, v bývalém areálu muničního skladu u Mikulovic)

Tematická souvislost s CHKO:

Stezka se zabývá přírodními a historickými tématy v území bývalého muničního skladu.

Silné stránky:

Silnou stránku objektu se nepodařilo identifikovat.

Slabé stránky:

Tabule jsou graficky nesourodé, nemají určena hlavní a vedlejší sdělení, texty jsou slepencem několika různých témat, jsou technicistní, nepříliš atraktivní a velmi rozsáhlé. NS je silně poškozená.

Hornická naučná stezka Javorový vrch (trasa o délce 4,2 km důlním polem Javorového vrchu nad Malou Morávkou)

Tematická souvislost s CHKO:

Trasa prochází NPP Javorový vrch v CHKO. Věnuje se povrchovým i podpovrchovým pozůstatkům těžby železných rud.

Silné stránky:

Množství stop těžby v terénu, kterým stezka prochází. Texty na panelech NS obsahují i zkrácenou anglickou a německou verzi.

Slabé stránky:

Zpracování textu svým charakterem odpovídá historicko montanistické odborné publikaci, ne interpretační tabuli. Texty jsou nečleněné, nepřehledné, písmo drobné, obtížně čitelné. Obrazový doprovod nepřitažlivý.

Jeskyně Na Pomezí - geologická expozice u vstupu

Tematická souvislost s jeskyněmi a CHKO:

Zasazuje lokalitu do geologických souvislostí Jeseníků.

Silné stránky:

Expozice doplňuje vstupní areál, který je jinak nepříliš atraktivní. Na instalovaných balvanech přibližuje geologickou pestrost Jeseníků.

Slabé stránky:

Na balvanech chybí nábrusy umožňující nahlédnout na strukturu a texturu horniny. Vzhledem k parkovému uspořádání expozice by bylo vhodné zakomponovat do prostoru lavičky, které by umožňovaly pohled na balvany (stávající lavičky před vstupním objektem jsou pohledově orientovány na cestu a parkoviště). Doprovodné texty jsou obsáhlé a uspokojí zejména odborníky, kteří je však obvykle nepotřebují. Interpretační texty pro běžného návštěvníka scházejí.

Jeskyně Na Pomezí - prohlídka

Tematická souvislost s jeskyněmi a CHKO:

Vlastní prohlídkový okruh jeskyní. Souvislost s CHKO je velmi volná, omezuje se na konstatování, že se nacházíme v Jeseníkách.

Silné stránky:

Průvodkyně vystupovala profesionálně, odborně bez problémů. Fenomény typické pro tyto jeskyně byly návštěvníkům předány v potřebné šíři. Vhodně reagovala na dotazy návštěvníků. Fenomén jeskyní zasazovala do kontextu dalších jeskyní v ČR.

Slabé stránky:

Do prohlídky byly zasazené široce rozšířené průvodcovské "pohádky" o útvarech, i když se prohlídky neúčastnily žádné děti.

Jeskyně Na Špičáku - prohlídka

Tematická souvislost s jeskyněmi a CHKO:

Vlastní prohlídkový okruh jeskyní. Souvislost s CHKO je velmi volná, omezuje se na konstatování, že se nacházíme v Jeseníkách.

Silné stránky:

Průvodkyně vystupovala profesionálně, odborně bez problémů. Fenomény typické pro tyto jeskyně byly návštěvníkům předány v potřebné šíři. Vhodně reagovala na dotazy návštěvníků. Fenomén jeskyní zasazovala do kontextu dalších jeskyní v ČR. Zrekonstruovaný vstupní objekt spolu s pastvinami na úpatí Velkého Špičáku vytváří velmi příjemnou odpočinkovou zónu. Prohlídkový okruh je částečně přístupný pro vozíčkáře.

Slabé stránky:

Atraktivita nástupního prostoru je narušována množstvím nesourodých informačních a interpretačních panelů různého stáří a kvalit. Sladění a estetizace těchto prvků by celkovému vyznění nástupního prostoru velmi prospělo. Do prohlídky byly zasazené široce rozšířené průvodcovské "pohádky" o útvarech, i když se prohlídky neúčastnily žádné děti.

Mineralogická naučná stezka Sobotín - Maršíkov (trasa o délce 12 km okolím Sobotína a Maršíkova)

Tematická souvislost s CHKO:

Geologicky zaměřená NS s částí zastavení v ZCHÚ (PP Pfarrerb, PP Smrčina) s částí zastavení uvnitř CHKO.

Silné stránky:

Velmi atraktivní téma vzácných minerálů (polodrahokamů). Dodnes existuje reálná šance najít drobné vzorky minerálů. Texty na panelech NS jsou vysázeny čitelně, tabule jsou poměrně malé, ilustrační fotografie atraktivní. K NS byl vytištěn průvodce (v elektronické podobě ke stažení <https://jeseniky.ochranaprirody.cz/ke-stazeni/pruvodce-naucnou-stezkou-sobotin-marsikov/>).

Slabé stránky:

Trasa stezky není v terénu značená, na tabulích jsou lokalizace jednotlivých zastavení a turisticky značených tras vnesené do mapek na podkladu ortofotomapy. Lokality jsou poškozovány sběrateli minerálů.

Naučná trasa Josefová - sklářská osada a lesní železnice (trasa o délce 0,6 km bývalou sklářskou osadou Josefová u zelené turistické značky Branná-Vozka)

Tematická souvislost s CHKO:

Trasa vede územím bývalé osady v CHKO. Věnuje se stopám v terénu, dochovaným objektům železnice a historickému využívání území.

Silné stránky:

Obnovené a udržované objekty (např. přemostění svážné na trase lesní železnice, podezdívky domů, křížky, kaplička). Panely NS využívají poutavých historických fotografií a map.

Slabé stránky:

Zpracování textu svým charakterem odpovídá publikaci, ne interpretační tabuli. Texty jsou sice na některých tabulích členěny do bloků, nicméně k čitelnosti a čtivosti toto opatření nevedlo. Jsou proluty technickými informacemi v podobě neatraktivní pro běžného návštěvníka. Hlavní a dílčí sdělení nejsou patrná.

NS pod Ptačí planinou (okruh o délce 3,2 km údolím Branné nad obcí Branná)

Tematická souvislost s CHKO:

Trasa vede územím bývalého příměstského parkového okruhu v okrajové části CHKO.

Silné stránky:

Atraktivní skalnaté údolí řeky v bezprostřední blízkosti obce Branná. Panely NS využívají poutavých historických fotografií, texty jsou přehledně rozčleněny, tabule mají jednoduchou atraktivní grafiku.

Slabé stránky:

Zpracování textu svým charakterem odpovídá publikaci, ne interpretační tabuli. Texty jsou proluty obecnými informacemi bez zjevné vazby na trasu a území (podíl dřevin v lesích ČR, nejvýše rostoucí listnatý strom atd.), hlavní a dílčí sdělení nejsou patrná.

Milíř U Huberta (lokalita U Huberta na červené značce Skřítek - Žďárský potok)

Tematická souvislost s CHKO:

Prezentace lesního řemesla (uhlířství) na autentické lokalitě.

Silné stránky:

Poměrně věrohodná replika milíře umístěná v autentické lokalitě. Doprovodné interpretační tabule mají atraktivní obrazový doprovod (historické fotografie a ilustrace rekonstruuující uhlířství). Grafika je čistá, jednoduchá. Text je informačně zajímavý, ale...

Slabé stránky:

Zpracování textu svým charakterem odpovídá publikaci, ne interpretační tabuli. Text je velmi rozsáhlý, hlavní a dílčí sdělení nejsou patrná.

Městské muzeum Rýmařov, p. o.

Tematická souvislost s CHKO:

- expozice se věnuje výhradně místním přírodním fenoménům (geologie), lokální historii a místním řemeslům (hornictví, textilnictví – modrotisk a Hedva Český brokát)
- prodej suvenýrů

Silné stránky:

- orientace pro návštěvníky je snadná, před vstupem do místností je průvodce, který návštěvníka navede. Kdyby tam průvodce nebyl, tak okruh je logický a návštěvník nemá kam zabloudit a půjde chronologicky správně
- před vstupem do expozice je možnost posadit se
- fotografie, mapy a kresebné rekonstrukce na vícejazyčných tabulích prezentující jednotlivé fenomény a objekty ve správě muzea poskytují návštěvníkovi ucelený obraz o dané problematice
- jednotlivé tabulky s texty jsou vhodně umístěné a jejich téma má vazbu na vystavované předměty
- historické materiály a fotografie
- expozice se snaží zasadit Rýmařovsko do širšího kontextu Jeseníků (tabule a vitríny Starověk a Historie Rýmařova, expozice Dolování)
- snaha o zasazení území Rýmařova do kontextu geologického vývoje území (místnost Geologie)
- prodej několika propagačních předmětů, regionálních produktů a publikací o Rýmařovsku, Jeseníkách
- součástí muzea jsou galerie Octopus a galerie Pranýř prezentující umění - podpora mladých regionálních autorů a začínajících umělců

Slabé stránky:

- muzejní expozice nejsou snadno průchozí pro osoby se sníženou pohyblivostí (včetně vozíčkářů)
- pouze tabule s texty prezentující fenomény (např. Dolování na Rýmařovsku) a jednotlivé objekty ve správě muzea jsou vícejazyčné (čeština, angličtina, polština). Ostatní tabulky s texty a popisky předmětů jsou psány jen česky
- texty nejsou uživatelsky přívětivé a čtivé. Na vícejazyčných tabulích je písmo malé, text působí jako nepřiměřeně dlouhý. Na bílých tabulkách s černým textem není sdělení členěné. Tyto černobílé cedulky (hustě popsaná A3 velikost) do místností „nezapadají“, působí tak, že tam jsou navíc, špatně se čtou a není jasné na první pohled, proč tam jsou. Návštěvník z nich neodvodí, co je tím hlavním sdělením
- poněkud nelogicky a chaoticky působí vitrína „Starověk“, ve které jsou i nálezy mimo území Rýmařova (Štramberk, Fulnek, Opava), není jasné, proč tam jsou, s územím nemají vazbu. Na vícejazyčné tabuli se návštěvník dočte, že historie Rýmařova sahá ke Slovanům a najednou má před sebou nálezy z doby halštatské, laténské a římské, které jsou starší
- expozice je zastaralá a málo přitažlivá
- schází interaktivní prvky atraktivní pro dětské návštěvníky

- u některých vystavených předmětů chybí popisky nebo jsou umístěny tak, že není jasné, k čemu patří

Vlastivědné muzeum Jesenicka, p. o. - Vodní tvrz Jeseník

Tematická souvislost s CHKO:

- expozice se věnuje místním přírodním fenoménům (geologie, geomorfologie, hydrogeologie), lokální historii, lázeňství a místním pověstem
- geologická expozice se pokouší zasadit Jeseníky do geologického vývoje planety
- prodej suvenýrů

Silné stránky:

- cíl pro návštěvníky hledající poznání a se zájmem o historii nebo geologii
- historické materiály a fotografie
- stručné dvojjazyčné bílé popisky (čeština, angličtina) na malé černé tabulce, které neruší a nepřekáží
- příběh Vinzenze Priessnitze a historie lázeňství a turismu v Jeseníku a okolí
- expozice Spirála času - snaha o zasazení území Jeseníků do kontextu geologického vývoje území
- geologická expozice Spirála času nabízí interaktivní prvky pro děti, které rád vyzkouší i dospělý (např. badatelské místo s lupami, mikroskopy a kamennými exponáty, modely trilobity, sopky a jeskynního systému), texty jsou dvojjazyčné (čeština, angličtina), členěné, poměrně čtivé (i přes množství odborných geologických termínů) a doplněné zvukovým vyprávěním a videem
- snímáče na podlaze spouští jednotlivé části výkladu, které přednáší Arnošt Goldflam, který nastiňuje geologickou minulost země. K tomu na obrazovkách běží filmy s geologickým obsahem
- videomapping na modelu ledovce
- obrazový materiál doplňuje a rozšiřuje textové informace, je vhodně umístěný a popsán
- využití rekonstrukčních map a geologických řezů územím k interpretaci geologických fenoménů
- prodej několika propagačních předmětů a publikací o Jesenicku

Slabé stránky:

- muzejní expozice nejsou snadno průchozí pro osoby se sníženou pohyblivostí (včetně vozíčkářů)
- chybí propojení nové geologické expozice Spirála času na Vodní tvrzi s venkovní geologickou instalací naproti muzeu přes cestu
- nevyužitý potenciál pro odkazy na přírodní a další cíle v okolí – v expozici zaměřené na dějiny nejsou vůbec a v místnosti prezentující lázeňství je pouze kniha, která některé cíle a památky ukazuje, ale její velikost může návštěvníka od prohlížení spíše odradit

- hlavní panely v části věnující se dějinám jsou psány pouze česky, texty jsou nepříliš dobře čitelné, nestrukturované, nepracují s hlavním a vedlejšími tématy, v geologické expozici Spirála času může od čtení odrazovat příliš mnoho odborných geologických termínů – některé jsou vysvětleny prostřednictvím zvukového sdělení a videa, nicméně některé texty na zdech jsou vhodné svým rozsahem i obsahem spíše pro brožuru než do expozice
- snímáče na pohyb, které spouští výklad Arnošta Goldflama ve Spirále času jsou citlivé, chce to tedy nespíchat, aby se nespustily všechny najednou
- ve Spirále času se nesmí fotit
- zcela schází interaktivní prvky v části věnující se dějinám přitažlivé pro dětské návštěvníky
- samotná expozice věnující se historii působí ponuře, neatraktivně a zastarale, byť modernizací prošla
- nevyužitá šance k prezentaci a propagaci ostatních objektů a pracovišť muzea

Vlastivědné muzeum Jesenicka, p. o. - externí geologická expozice (přes cestu naproti Vodní tvrzi Jeseník)

Tematická souvislost s CHKO:

- soubor 30 ukázek bloků hornin pocházejících ze skalního podloží z okolních hor – z Hrubého Jeseníku, z Rychlebských hor a ze Zlatohorské vrchoviny

Silné stránky:

- horniny umožňují návštěvníkům kontakt s horninami podloží z Hrubého Jeseníku, z Rychlebských hor a ze Zlatohorské vrchoviny

Slabé stránky:

- horniny jsou povrchově zvětralé, jejich čitelnosti by prospěly vhodně umístěné nábrusy
- interpretační potenciál instalace není dostatečně využit - textové popisy k jednotlivým vzorkům hornin by mohly být opatřeny QR kódem a propojeny s Geologickou expozicí na Vodní tvrzi nebo zasazeny do širšího kontextu výskytu hornin v okolí, mohlo by být zmíněno využití samotné horniny a zdrojové lomy, příběh vzniku dané horniny apod.

Vlastivědné muzeum v Šumperku, p. o.

Tematická souvislost s CHKO:

- 11 sálů expozice prezentuje archeologii a historii šumperského regionu, přírodu Šumperska a Jesenicka (geologie, botanika, zoologie), rozvoj cechovní řemeslné výroby a vývoj společnosti

- v muzeu probíhá výstava (Jan Barančík. Jeseníky z nebe; 14. 7. 2022 - 25. 9. 2022) velkoformátových fotografií přírody Jeseníků z dronu, spojená s prezentací autorovy knihy Jeseníky v obraze
- prodej suvenýrů

Silné stránky:

- cíl pro návštěvníky hledající poznání a se zájmem o historii, geologii nebo zoologii
- historické materiály a fotografie
- texty nejsou moc obsáhlé a poměrně čtivé, i když nejsou členěné
- automatický průvodce GuidePORTTM ve 4 jazykových mutacích (čeština, angličtina, němčina, polština), o kterém jsme se ale od pokladny nedozvěděli
- dvě velká akvária s živými živočišnými běžnými druhy našich vod
- dětské muzeum (Muzejíčko), které je protaženo až na dvorek. Přízemí východního křídla je využíváno výlučně na výstavy určené dětem, na programy pro děti, dílny a další aktivity
- prodej propagačních předmětů a publikací o Šumperku a okolí
- možnost zakoupit občerstvení v odpočinkové zóně (kavárně) u pokladny

Slabé stránky:

- muzejní expozice nejsou snadno průchozí pro osoby se sníženou pohyblivostí (včetně vozíčkářů)
- v expozicích se nesmí ničím fotografovat
- chybí popisky a texty v cizím jazyce (např. angličtina, polština) pro člověka, který si nevezme nebo nedostane GuidePORTTM
- expozice je zastaralá a pro dnešní dobu již málo přitažlivá
- úvodní sály přírodovědné expozice jsou věnovány přírodě Šumperska a Jesenicka se všemi výškovými stupni od nížin po hornatiny. Tomu odpovídá velká rozmanitost přírodních poměrů šumperského okresu i horských oblastí Jesenicka. Prezentovaná je zde fauna, flora a geologie Jesenicka, ale velký prostor je věnován vycpaným preparátům zvířat prezentovaných bez kontextu - k jednotlivým druhům a biotopům schází výstižné subtilní texty
- v expozici schází interaktivní prvky pro dětské návštěvníky
- byť se výstava jmenuje Příroda a dějiny severozápadní Moravy, tak zde nejsou úplně patrné vazby Šumperska s okolím ani vysvětlující sdělení se souvislostmi
- expozice tedy působí dojmem, že hlavním cílem bylo využít a ukázat nashromážděné vycpaniny a předměty
- u některých předmětů chybí popisky, zrovna např. u těch zajímavých a unikátních
- množství vystavených informací odpovídá spíše zoologické nebo archeologicko-historické badatelně než expozici pro veřejnost
- v době naší návštěvy nám GuidePORTTM nebyl nabídnut, o jeho existenci jsme se dozvěděli až zpětně
- návštěvník nemá možnost identifikovat unikátní exponáty, které expozice obsahuje, vzhledem ke způsobu jejich prezentace (např. renesanční křtitelnice, nálezy z Nového hradu u Kopřivné)
- chybí tištěné materiály v cizím jazyce

- nevyužitá šance k prezentaci a propagaci ostatních objektů ve městě a okolí a návštěvnických cílů (návštěvník musí do IC)

Dílčí závěry

Interpretační aktivity jednotlivých partnerů se velmi často překrývají/dublují. Některá témata jsou opakovaně interpretována na různých místech území (např. dolování nerostných surovin, čarodějnické procesy, historický vývoj území atd.).

Některá nástupní místa či klíčové body jsou součástí více systémů - vznikají "panelové hradby" případně jsou různými tabulemi obloženy fasády staveb (například Rejváz, Hvězda, Červenohorské sedlo, Skřítek...)

Významná část stezek a objektů územních partnerů trpí klasickými nešvary interpretační infrastruktury (rozsáhlé a málo čtivé texty, nejasné sdělení, zaměření na cílovou skupinu, která se v území téměř nevyskytuje, problémy s grafikou a sazbou, které brání konzumaci obsahu návštěvníky, obsah nesouvisející s fenomény v místě či předpokládaným cílem interpretace atd.).

Generace naučných stezek ve správě AOPK ČR instalovaná okolo roku 2009 v rámci projektu LIFE začíná i přes pravidelnou údržbu fyzicky dožít (zejména nosiče). Řešení tohoto problému jejich úplným odstraněním by však nebylo vhodné vzhledem k tomu, že jejich trasování odpovídá místům s největším pohybem návštěvníků a zároveň jsou zde soustředěny klíčové fenomény CHKO a komunikovány zásadní problémy při jejich ochraně.

Oblast CHKO Jeseníky informačně obsluhuje celkem 12 turistických informačních center, z toho jedno je v síti Domů přírody AOPK ČR.

Návštěvnickou infrastrukturu a programovou ekovýchovnou nabídku od roku 2019 obohacuje Informační středisko CHKO Jeseníky v Karlově Studánce, které má velký potenciál k rozvoji a přestavbě na Dům přírody.

Muzejní expozice v oblasti, IS CHKO Jeseníky - Karlova Studánka, SEV Švagrov, Centrum VÍCE ani ostatní interpretační aktivity v území nedokáží nahradit scházející vhodně umístěný Dům přírody Jeseníků, návštěvnické středisko CHKO Jeseníky sloužící k interpretaci klíčových fenoménů CHKO Jeseníky a problémů při jejich ochraně.

Vnější obraz CHKO Jeseníky

Jaký obraz Jeseníků je vytvářen?

Analyzovány jsou nejdostupnější média a zdroje informací z pohledu návštěvníka.

Hodnoceno bylo prvních 7 odkazů po zadání slova Jeseníky na prohlížečích Google a Seznam, 6 na serveru Youtube a 5 na stránkách Českého rozhlasu a České televize. Pozornost byla věnována i zmínkám o CHKO, pravidlech chování a ochraně přírody.

Internet

Vyhledávač Google:

Jeseníky - hory, které prostě musíš milovat <https://www.jeseniky.cz/>

Web destinačního managementu Sdružení cestovního ruchu Jeseníky. Ve vyhledávači vyskočí hned jako první, velké plus. Komplexní nabídka informací o Jeseníkách. Moderní grafický design stránky. Nabídka přizpůsobena ročnímu období. Turistické cíle, turistika, běžky, cyklo, wellness, ubytování, stravování, aktuální kalendář akcí. Všechny informace na jednom místě, přehledně uspořádáno. Velmi ambiciózní server, náročný na aktualizaci v tak velkém rozsahu, zejména tam, kde slibuje aktuální informace jako stav běžeckých tras apod. Někde informace chybí nebo jsou z minulé sezóny. Proklik na aktuální běžkařský server (jdemenabezky.cz) fungoval a informace byly aktuální. Ucelená informace o území Jeseníků jako celku zde není, rozpadá se přímo na jednotlivé lokality.

Výzva, aby se při pobytu v přírodě lidé chovali ohleduplně u záložky k turistice a běžkám, ale už ne v části cyklo.

Vytvářený obraz: Jsou zde místa, kde při pohledu z kopce na kopec neuvidíte žádné dílo lidské ruky. Výborné místo pro aktivní dovolenou, i s dětmi. Leží zde jedny z nejvyhledávanějších center běžeckého lyžování severní Moravy.

Jeseníky - Wikipedie <https://cs.wikipedia.org/wiki/Jesen%C3%ADky>

Pouze rozcestník, nabízí i odkaz na poměrně rozsáhlé heslo CHKO Jeseníky, které běžného turistu nezaujme. Zmiňuje i geopark.

Vytvářený obraz: Pochybnost o tom, zda Jeseníky jsou jedna oblast. Alespoň část je ale chráněná - existuje zde CHKO a plánuje se geopark.

Jeseníky Info - turistický informační portál <http://jeseniky.net/>

Tipy na výlety, informace o počasí, stavu tras, ubytovacích a stravovacích službách. Vzhledem k jasně zastaralým informacím v některých sekcích (např. stav sjezdovek a otevření vleků) je zpochybněna aktuálnost informací i jinde na této stránce. Zastaralý vzhled.

Vytvářený obraz: V Jeseníkách je spousta sjezdovek a běžeckých tras, je kde se ubytovat a najíst, ale musím si dát pozor na aktuálnost informací, tady se na ni nemůžu spolehnout.

Jeseníky – hory, které si zamilujete - Kudy z nudy
<https://www.kudyznudy.cz/aktivity/jeseniky-hory-ktere-si-zamilujete>

Informační portál CzechTourismu. CHKO je zmíněna v úvodním článku, který vyběhne po zadání slova Jeseníky do Google vyhledávače. Prokliky na nejcennější rezervace - jen u Pradědu v poslední větě upozorňují na přísné ochranné podmínky. Na stránkách pak 2390 výsledků hledání pro slovo Jeseníky - ubytování, akce, tipy na výlety, kulturní, přírodní i historické památky. Nabízí plánovač výletů. Server pro celou ČR, není snadné se zorientovat, co patří do Jeseníků a kdy zase hledá v celé ČR.

Vytvářený obraz: horský ráj s mnoha přírodními, historickými i technickými poklady. Vhodné pro pěší i cykloturistiku. Je za čím přijet v létě i v zimě. Jeseníky nejsou jen jedny hory.

To nejlepší z Jeseníků: Lázně, Dlouhé stráně i Praděd

<https://www.slevomat.cz/destinace/jeseniky>

Nabídka ubytování, pobytových a zážitkových voucherů. Objevte Jeseníky se Slevomatem.

Vytvářený obraz: Lázně, hory a nejčistší vzduch. Osvěžit můžete ducha i tělo. V létě pěšky i na kole, můžete trhat a jíst borůvky, v zimě přijet na lyže i běžky. Pokořte Praděd a vraťte se krásným údolím Bílé Opavy. Nechte se vyvézt na Dlouhé stráně a dolů si užijte 17km sjezd na koloběžce – nejdelší v ČR. Na Dolní Moravě najdete Stezku v oblacích, která nemá v Česku obdoby.

Jeseníky, Rychlebské hory a Kralický sněžník <https://www.ceskehory.cz/jeseniky/>

Seznam míst, ke kterým je připojována mapová příloha, základní popis, nabídka ubytování v okolí, cyklotrasy, pěší výlety a zajímavosti včetně vzdáleností z výchozího místa. Otevírací doby, odkazy na weby, zpoplatnění vstupu apod. Přehledně uspořádáno. Užitečné pouze v případě, že web je stále aktualizován.

Vytvářený obraz: ideální podmínky pro rekreaci, turistiku a sporty, především zimní

Jeseník - oficiální stránky města <https://www.jesenik.org/>

Klasické stránky města s danými skupinami uživatelů. Mají nezvykle obsáhlou sekci Volný čas, kde je možné kromě turistických informací a článků najít i proklik na nejnavštěvovanější server pro návštěvníky destinace: jeseniky.cz (hodnoceno výše). Ze dvou prokliků na něj však fungoval pouze ten obrazový.

Vytvářený obraz: Město v samém srdci hor, v krajině plné přírodního bohatství, zeleně a ticha, v krajině pramenů léčivé vody a čistého vzduchu.

Rokling <https://www.rokling.cz/>

Stránky snaží se ustavit novou sportovně dobrodružnou aktivitu spočívající v prostupech roklemi a potočními údolími bez ohledu na neexistenci stezek. Stránky jsou vizuálně atraktivní a nabízejí i 5 tras v CHKO Jeseníky. Celá aktivita se ve své veřejné prezentaci profiluje jako “eko” (nabádání ke sběru odpadů v roklicích), nicméně její dopad na přírodní prostředí je více než diskutabilní. Doposud zveřejněné trasy v Jeseníkách sice neporušují ochranné podmínky MZCHÚ, ale přivádějí návštěvníky do doposud nedotčených a téměř nenavštěvovaných míst.

Vytvářený obraz: Jeseníky jsou hory nabízející nevšední k přírodě šetrné dobrodružství (tento obraz je však potenciálně nebezpečným marketingovým konstruktem).

Vyhledávač Seznam:

Ze 7 odkazů po zadání slova Jeseníky, jsou 4 odkazy stejné jako na Google vyhledávači: jeseniky.net, zde dokonce před oficiálním turistickým portálem destinace jeseniky.cz, heslo Jeseníky na Wikipedii a ceskehory.cz.

Dále vyskočily na předních místech:

Čti Jeseníky - FB profil <https://www.facebook.com/cti.jeseniky/>

Profil propaguje vydání unikátní obrazové encyklopedie s velkoformátovými kolážemi historických fotografií a novými autentickými informacemi.

Vytvářený obraz: Jeseníky leží na hranici a jsou tradiční mekkou turistů, kteří sem jezdí už dlouho jak v létě, tak v zimě.

Jeseníky / Hrubý Jeseník - turistika a příroda <https://www.treking.cz/regiony/jeseniky.htm>

Portál pro outdoor, hory a turistiku, s důrazem na pěší turistiku. *Jen tam, kam jsi došel po svých, jsi skutečně byl.* Nabízí obsáhlé základní informace o pohoří a vrcholech, ale především tipy na treky. V sekci Jeseníky - túry, treky a vícedenní přechody je 73 článků, v sekci Tipy na výlet, přírodní zajímavosti a památky 56, Vrcholy Hrubého Jeseníku 26.

Vytvářený obraz: 2. nejvyšší pohoří v ČR - nabízí spoustu příležitostí a vrcholů, které se dají pokořit.

V Jeseníkách je CHKO, vzácná fauna a flóra. Přímo upozornění na vhodné chování zde není.

Jeseník, Jeseníky <https://www.dovolenapocesku.cz/jeseniky/jesenik-jeseniky.html>

Ubytovací portál.

Vytvářený obraz: Opomíjená oblast, ale rozhodně má co nabídnout. Horská příroda, místní lázně, památky na rýžování zlata i čarodějnické procesy.

Jinde na internetu:

Odkaz na síť Domů přírody - informační středisko CHKO Jeseníky a na správu CHKO Jeseníky je až na 3. straně výsledků vyhledávání Googlu po zadání slova Jeseníky.

Informační středisko CHKO Jeseníky <https://www.dumprirody.cz/informacni-stredisko-chko-jeseniky/>

Otevřeno od června do září. Nabízí informace o CHKO Jeseníky, prohlídku geologické expozice a dočasné výstavy. Uvedeno je 5 tipů na výlet - naučné stezky: Bílá Opava, Světem horských luk, Geologická expozice, Rejvíz, Se skřítkem okolím Pradědu.

Vytvářený obraz: Jeseníky jsou chráněné území, které má vlastní informační středisko podávající informace o přírodě a krajině. CHKO s návštěvníky počítá.

Správa CHKO Jeseníky <https://jeseniky.ochranaprirody.cz/>

Stránky vypadají jako odborná stránka Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Prezentována jsou fakta a informace, širokou veřejnost neosloví. Naučné stezky ale člověk najde hned na první stránce, což je plus.

Vytvářený obraz: Jeseníky jsou chráněné území, které má svou správu a odborníky, kteří se o ně starají. CHKO zve k návštěvě, existuje zde návštěvnická infrastruktura (naučné stezky).

SHRNUTÍ Internet:

Weby a články nalezené internetovými vyhledávači líčí Jeseníky většinou jako **místo vhodné pro pěší turistiku, cykloturistiku i sporty, zejména zimní. Mnoho z nich zmiňuje krásnou horskou přírodu, léčivé prameny, lázně a nejčistší vzduch ve střední Evropě.** Překvapivě v popisu krajiny často chybí významná rozloha lesů, tu získá člověk až nepřímo spíše prostřednictvím vizuálních médií.

Ze zmiňovaných míst převažují **stále dokola Praděd, Bílá Opava, Petrovy kameny, Rejvíz, Dlouhé stráně, Velké Losiny, Jeseník, Karlova Studánka.**

Rozdílné prezentace mluví o Jeseníkách v různých hranicích, takže u nezasvěceného návštěvníka budí **pocit nejistoty, co a kde vlastně Jeseníky jsou.**

Z pozice návštěvníka je výborný fakt, že **stránky destinačního managementu** s užitečnými informacemi a odkazy vyskočí hned na prvních místech výsledků vyhledávání. Naopak **prezentace správy CHKO a informačního střediska CHKO Jeseníky** (síť Domů přírody) s vhodnými tipy na výlety i připomenutím, že se návštěvník nachází v chráněném území jsou „zakopány“ až na 3. straně výsledků vyhledávání.

Youtube:

JESENÍKY - Čtyři roční období | 4K | nejkrásnější české hory

<https://www.youtube.com/watch?v=-DcnSoUh2Os>

17K shlédnutí. Emotivní krátké video točené z dronu, o němž autor píše: "Tyto záběry oslavují zbývající přírodní zázraky a odhalují, co musíme zachovat, aby lidé i příroda prosperovali." Pochází z regionu a projekci končí znakem CHKO Jeseníky.

Vytvářený obraz: Krásná krajina bez lidí, kterou stojí za to navštívit a chránit

Jeseníky - Staré horské chaty <https://www.youtube.com/watch?v=zMIqMkKLceA>

18K shlédnutí. Záznam 3denního vandru podle knih Horské chaty v Jeseníkách a Cestou necestou za tajemstvím Hrubého Jeseníku. Z Bedřichova přes Alfrédku až po chatu Jiřího na Šeráku a Ramzovou. Snaha najít stejná místa, ze kterých se fotily historické fotky. Komentují přeplněné chaty (Barborka, Praděd), cestují po svých, jednu noc nocují ve stanu venku, je cítit úcta k horám, ke konci si určují kytky, je tam ale vidět, že si nějakou orchidej utrhlí, aby si ji určili.

Vytvářený obraz: Jeseníky jsou plné zajímavých míst, i když jste místní, můžete využít dobré regionální literatury, abyste je lépe poznali.

Jeseníky S nami <https://www.youtube.com/watch?v=EDpOAP1OtAU>

106 shlédnutí. Ve slovenštině. Chytrá reklama slovenského touroperátora S nami tours. Komentovaný itinerář několikadenního pobytu v Jeseníkách. Kraj plný hor, říčních údolí, smrkových pralesů, rašelinišť a lučních pramenů. Zmiňuje CHKO, jednu z největších v ČR. Je tu spousta turistických tras, rozhleden, vyhlídek, hrady, zámky, 7 lázeňských center. Jeseníky se mohou pochlubit několika nej: nejstarší CHKO (?), nejvyšší pohoří Moravy, nejvýše položený umělý bod, nejvýše položené rašeliniště, největší populace sokola stěhovavého.

Vytvářený obraz: Jeseníky v sobě skrývají několik nej, kromě pestré přírody a zajímavých pamětihodností. Čistý vzduch, údajně nejčistší ve střední Evropě. Je jen na vás, zda vás právě Jeseníky lákají k návštěvě.

JESENÍKY 4K <https://www.youtube.com/watch?v=oY4qq2QxEGL>

89K shlédnutí. Timefocus Films. Krásné časosběrné záběry z krajiny Jeseníků, bez lidské přítomnosti. Podbarveno emotivní, dramatickou hudbou, v druhé polovině příliš hlasitou.

Vytvářený obraz: Jeseníky jsou krásná, divoká krajina bez lidí.

Priessnitzovy léčebné lázně Jeseník - stezka Vincenze Priessnitze

<https://www.youtube.com/watch?v=6-kIYBSxbyQ>

10K shlédnutí. Video ze série Jesenické návraty. Priessnitzovy léčebné lázně v Jeseníku nabízejí lázeňské pobyty i spoustu zajímavých turistických cílů jako je 6 km dlouhá stezka Vincenze Priessnitze. Obsahuje i upozornění na některá omezení - např. zákaz pohybu psů před lázeňským areálem, kde se léčí i alergie, nebo cyklisté, snižte prosím rychlost. Podrobně provádí trasou stezky, představuje ji i s návštěvníky.

Vytvářený obraz: Jeseníky nabízejí mnoho léčivých pramenů a jsou oblíbeným cílem pro odpočinek i aktivní dovolenou s rodinou. S návštěvníky počítají a nabízejí návštěvnickou infrastrukturu: značené trasy, posezení, naučné a zážitkové stezky.

Jeseníky - Poslední ostrovy svobody

<https://www.youtube.com/watch?v=pjyntJew3BQ>

33K shlédnutí. Emotivní pohledy do zimní krajiny podbarvené příliš dramatickou hudbou. Úvod k video: Kam utéct před adventním shonem? Kde nejlíp vyčistit hlavu? Co zažijete, když se vydáte prozkoumat naše nejkrásnější hory v zimě? To všechno se dozvíte v tomto nádherném videu!

Vytvářený obraz: Do Jeseníků můžete utéct před shonem všedního dne. Skoro nikoho tam nepotkáte.

Televize

Klenoty naší krajiny - Jeseníky, II. řada, 1. díl. Česká televize 2016, 26 minut.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10582479956-klenoty-nasi-krajiny/415235100151006/>

Pořad uveden větou: Staleté pralesy, horská tundra, ledovcové kary i rašeliniště s pověstmi o skřítcích. To všechno lze najít v nejvyšších moravských horách.

Dokument s průvodcem Miroslavem Vladykou využívá atraktivní záběry z dronu. Ramzová, Šerák, Rejvíz, Dlouhé stráně, Velká kotlina, Petrovy kameny, Praděd, Bílá Opava, Karlova Studánka. "Jeseníky vás rozhodně nezklamou, přijďte se podívat a uvidíte sami." Srovnání Beskyd a Jeseníků - Jeseníky jsou velký komplex lesa, jsou divočejší, mají v sobě vážnost až ponurost. Jako stvořené k melancholickým procházkám, monumentální, dramatické, magické.

CHKO, 4. největší v republice, zmiňují hned na začátku dokumentu. V průběhu pak několik přírodních rezervací, ale i pravidel, jako např. zákaz sběru plodů, v údolí Bílé Opavy jsou v národní přírodní rezervaci apod. Naznačují i přítomnost většího množství lidí na největších tahácích, místech jako Rejvíz.

Vytvářený obraz: Jeseníky jsou divoké hory, kde místy leží sníh až polovinu roku. Krásná, chráněná příroda, nejčistší vzduch v ČR.

Na cestě po Jeseníkách, z cyklu Na cestě. Česká televize a FmOl, s.r.o. 2008, 26 minut.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185966822-na-cestech/208562260130001/>

Uvedeno větou: Za lavinovými psy, největší evropskou turbínou, papírovým královstvím a zlatokopem na volné noze. Základní informace zdůrazňují chladné a vlhké klima, ale i hory, kam se lidé rádi a často vrací. Na rozdíl od mnoha emotivních spotů bez lidí, tento pořad poukazuje na množství návštěvníků - vizuálně i slovem: "hemžení sportovních návštěvníků připomíná mraveniště...", "zástupy cyklistů, pěších turistů a lázeňských hostů", "nekonečné zástupy návštěvníků". Horská služba, Švýcárna, Dlouhé stráně, Velké Losiny, Zlaté hory, Rejvíz, Jeseník. O CHKO ani ochraně zmínky nejsou.

Vytvářený obraz: úžasný kraj plný kontrastů, nádherné hory, které si vedle své krásy musí nést i prokletí minulosti. To nejkrásnější ze všech hor v republice přetvořeno do jednoho celku.

Jeseníky - ČT edu. Z cyklu Méďové na cestách. Česká televize 2020, 9 minut.

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/4438-jeseniky>

Václav Chaloupek putuje s malými medvídky Agátou a Martinem po zajímavých místech naší vlasti. Díl věnovaný Jeseníkům. Léčivé prameny, panenská příroda, nádherný výhled na Praděd. Nejčistší vzduch ve střední Evropě. Karlova studánka, Rejvíz, Praděd, Petrovy kameny. Výzva k opakované návštěvě. Bez jednoznačné spojovací linky, snímek má několik průvodců, ve kterých se špatně orientuje. Rozpačitý výsledný dojem. Označeno pro 1. stupeň ZŠ. O CHKO a ochraně se přímo nezmiňují.

Vytvářený obraz: Nekonečný klid a čistota, které tu jsou, stojí za to.

Jeseníky - Cyklotoulky. Ze stejnojmenné řady. Česká televize a Egomotion 2021, 10 minut.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10414424499-cyklotoulky/221471292050028/>

Kouzelné podhůří magických Jeseníků, Čarodějnická cyklotrasa, která je "spojením historie, sportu a zážitků". Grafika naznačující adrenalin, moderní hudba, když podbarvuje komentář tak vysloveně ruší. Východisko Šumperk, výzva k dopravě vlakem, kolo se dá půjčit na nádraží. Průvodci z Jeseníky - Sdružení cestovního ruchu. Zaměřeno na informace, které uvítají cyklisté: cyklotrasy Tulinka, dobíjecí stanice, zábavní centrum s trenažéry v Bělé pod Pradědem. Zakončení v Jeseníku. Zmínku o CHKO ani chování na trase neobsahuje.

Vytvářený obraz: Jeseníky nabízí cyklistům udržované trasy, sportovní vyžití, kvalitní ubytování, stravování i místa zajímavých zážitků.

Krajinou domova - Divoké Jeseníky. 1. díl z cyklu Krajinou domova. Česká televize 2016, 27 minut.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/11042798844-krajinou-domova/214562260510001/>

Vytvořeno ve spolupráci s MŽP. Dokumentární snímek s unikátními záběry z výšky kazí místy příliš hlasitá, monumentální hudba, která se snaží vzbudit emoce. Když hudba trvá skoro půl hodiny a přidá se k tomu emocemi nabitý hlas komentátora, divák to zcela vyčerpá. Pocit monotónnosti pak umocňuje i způsob představení krajiny, která z leteckých snímků z dronu vychází až neuvěřitelně jednotvárná. Úplně chybí zimní snímky.

Zapomenutá krajina Nízkého Jeseníku, Rešovské vodopády, vodopády Skalního potoka, Bílé Opavy, Hučivá Desná, divočina Hrubého Jeseníku, pravé smrkové horské pralesy, horská vrchoviště, Vysoká hole, Petrovy kameny, Velké Losiny, kostelík v Maršíkově, Obří skály, Velká kotlina, Břidličná hora. Opravdovou raritou je jesenická tundra. Podobnou je možné najít nejbliž až ve Skandinávii nebo v Alpách. Kleč je cizorodý prvek v horské divočině Jeseníků, který vytlačuje ty nejcennější druhy rostlin a živočichů. Dalším jsou kamzíci. Velká kotlina je nejbohatší botanická lokalita střední Evropy.

Ze sledovaných snímků se nejvíce věnuje přírodě a krajině. Ochranu samotnou nezmiňuje, pouze unikáty - např. endemity.

Vytvářený obraz: Jeseníky jsou Nízký a Hrubý Jeseník, hory s nádhernou divokou přírodou, plné vody, hory bez lidí. Hory, které se "doslova koupou v melancholii".

Rozhlas

Chráněná krajinná oblast Jeseníky Je jen o něco málo starší, než její současný vedoucí Petr Šaj. Český rozhlas Olomouc, 2020. 30 minut.

<https://olomouc.rozhlas.cz/chranena-krajinna-oblast-jeseniky-je-jen-o-neco-malo-starsi-nez-jeji-soucasny-8217723>

Rozhovor s vedoucím Správy CHKO Jeseníky, Petrem Šajem. Šaj vysvětluje činnost Správy CHKO, jejíž součástí je i práce s veřejností. Zmiňuje přípravu pořadu s tipy na výlety s redaktorem Miroslavem Kobzou (od Pradědu po Hanou viz níže). Jeseníky zatím podle něj návštěvnost zvládají (rok 2020), v případě potřeby se dají přeložit trasy, dá se regulovat. Popisuje, co obnáší činnost strážce přírody, péče o přírodu a krajinu Jeseníků, včetně opatření proti kůrovci. Proč vyrostlo tolik sjezdovek? Varuje před propojováním areálů, letní využití, denní i noční aktivity. Apeluje na slušnost, toleranci a respekt vůči ostatním uživatelům a návštěvníkům, zejména na nejznámějších lokalitách.

Vytvářený obraz: Jeseníky jsou chráněná oblast s vlastní správou. Jeseníky jsou rozmanité, každý si tam může najít svůj kout. Lidé ale musejí počítat s tím, že tam budou potkávat zase lidi.

Od Pradědu po Hanou. Český rozhlas Olomouc, 2021. 5 minut.

<https://olomouc.rozhlas.cz/od-pradedu-na-hanou-6370932/o-poradu>

Rozhlasové pětiminutové pohlednice redaktora Miroslava Kobzy, s osobitým pohledem na přírodu, zajímavosti i historii. Nesoustředí se jen na obce a místa v Jeseníkách, ale celém Olomouckém kraji. Představuje známá i málo známá místa, vyzývá diváky, aby mu posílali tipy na další výlety. Přípravováno ve spolupráci se Správou CHKO Jeseníky.

Vytvářený obraz: Kromě známých míst existuje spousta míst zatím skrytých, pojďme je společně objevovat

Petrovy kameny v Jeseníkách jsou místem s temnou pověstí i evropsky významnou lokalitou. Český rozhlas, 2021. 3:10 minut.

<https://regiony.rozhlas.cz/petrovy-kameny-v-jesenikach-jsou-mistem-s-temnou-povesti-i-evropsky-vyznamnou-7949089>

Petrovy kameny představili vedoucí Správy chráněné krajinné oblasti Jeseníky Petr Šaj a historik bruntálského muzea Igor Hornišer. Vysvětlena přírodovědná hodnota místa a proč se až ke kamenům nesmí. Cedule NPR s omezením vstupu je i na průvodní fotografii na webu. Upozorňují na přístup v zimě, kdy je místo pod sněhem a chráněným rostlinám lidé neublíží.

Vytvářený obraz: Petrovy kameny jsou historicky i přírodovědně zajímavým místem, kam se ale kvůli vzácným druhům nesmí. Pokud se chcete podívat, naplánujte výlet v zimě.

Čtyři tipy na tajemný výlet do hor: Petrovy kameny, Jeseník, Horní Lipová a tajemná hora Radhošť. Český rozhlas - Dvojka, 2021. 18 minut.

<https://dvojka.rozhlas.cz/ctyri-tipy-na-tajemny-vylet-do-hor-petrovy-kameny-jesenik-horni-lipova-a-tajemna-8551969>

Tipy Václava Žmolíka na čtyři tajemná místa Jeseníků a Beskyd, která jsou na prvních stránkách průvodců. Z cyklu výletů po strašidelném Česku. U popisu Petrových kamenů nechybí zmínka toho, že se jedná o součást NPR a že stráž přírody lokalitu hlídá a porušení zákazu vstupu sankcionuje.

Vytvářený obraz: Petrovy kameny jsou zajímavým místem, ale přístup k nim je omezen.

Tři kameny nad Loučnou nad Desnou patří k místům s nejkrásnějším výhledem v podhůří Jeseníků. Český rozhlas - Region, 2021. 3:30 minut.

<https://region.rozhlas.cz/tri-kameny-nad-loucnou-nad-desnou-patri-k-mistum-s-nejkrasnejsim-vyhledem-v-7606258>

Autor Miroslav Kobza představuje tip na výlet na údajně málo známé místo, vhodné pro pěší turistiku, cyklo i běžky.

SHRNUTÍ Youtube, Televize a Rozhlas:

Vizuální média téměř **půl na půl prezentují Jeseníky jako divokou přírodu a krajinu bez lidí**, kde nikoho nepotkáte **a krajinu s lidmi**, s infrastrukturou vhodnou jak pro pěší, tak cykloturistiku a zimní sporty. Youtube nabízí **mnoho amatérských krátkých spotů z dovolených s rodinou či přáteli**, které do Jeseníků nalákají.

Obraz Jeseníků jako chráněného území nejlépe kreslí rozhlasové příspěvky vzniklé ve spolupráci se Správou CHKO Jeseníky a televizní pořad Klenoty naší krajiny. Téměř půlhodinový televizní pořad z cyklu Krajinou domova vzniklý ve spolupráci s MŽP, který cílí na emoce, diváka spíš vyčerpá. To už je lepší prohlédnout si krajinu Jeseníků optikou

amatérských, emotivní hudbou podbarvených snímků na Youtube, které ve většině případů připomenou i kouzelné snímky zasněžených hor.

Sociální sítě

Na oblast Jeseníků se zaměřuje několik stránek a profilů na sociálních sítích. Významnější aktivní komunita se sdružuje ve facebookových skupinách Výlety po Jesenicku a okolí (16 000 členů), Turistika Jeseníky (7 000 členů), Turistika v pohoří Jeseníky (5 000 členů), Přírodní jevy a příroda Jesenicka :) (5 600 členů). Na těchto stránkách je členy aktivně vytvářen obsah. Členové si sdílejí zkušenosti, tipy na výlety atd. K propagaci návštěvnických aktivit s problematickým či negativním dopadem na životní prostředí dochází pouze výjimečně.

Další skupinou stránek na sociálních sítích jsou stránky aktérů v cestovním ruchu. Facebooková stránka Jeseníky - Nejkrásnější hory jsou spravované organizací Jeseníky - sdružení cestovního ruchu (36 000 sledujících), Jesenické návraty spravované firmou TV-VIDEOPRODUKCE, s.r.o. (29 000 sledujících), Rodinné Jeseníky spravované Euroregionem Praděd (5 000 sledujících). Stránky slouží zejména k propagaci akcí a obsahu jednotlivých aktérů a cílí na propagaci oblasti Jeseníků s cílem zvyšovat návštěvnost.

Stránky provozované přímo AOPK ČR a partnery souznícími s cíli ochrany přírody mají řádově nižší dopad. Facebooková stránka CHKO Jeseníky spravovaná SCHKO (6 800 sledujících) a stránka Informační středisko CHKO Jeseníky - Karlova Studánka spravovaná spolkem Actaea (460 sledujících) mají aktualizovaný obsah. Slouží jednak k informování o připravovaných akcích, ale řeší také aktuální témata ochrany přírody v CHKO. Diskuse, i o problematických tématech, probíhají korektně a na příkladech konfliktních situací (např. nelegální instalace kříže na Vozkovi) se ukazuje, že ochrana přírody má ve veřejnosti nemalou oporu. Stránka Společnost přátel Jeseníků, z.s. (2 200 sledujících) spravovaná stejnojmennou organizací je sice ke SCHKO místy aktivisticky kritická, nicméně i zde diskuse probíhá korektně.

Význam a tlak sociálních sítí může velice snadno způsobit nárazovou návštěvnost na atraktivních lokalitách prostřednictvím živelných eventů. Nebezpečná je rovněž popularizace fotogenických lokalit jak influencery, tak populárními osobnostmi včetně fotografů. Tyto aktivity, jsou-li vázané na místa, u kterých je nežádoucí zvyšování návštěvnické zátěže, mohou snadno způsobit poškozování území a jeho hodnot. Rovněž může prostřednictvím příspěvků na sociálních sítích dojít ke snadné popularizaci negativně působících aktivit (adrenalinové sjezdy bikerů volným terénem, heroické prostupy nebezpečným terénem, kamenní mužici a stonebalancing...).

Tištěné materiály (letáky, brožury, mapy, průvodce, regionální literatura...)

Přehled tištěných materiálů není v žádném případě kompletním výčtem. Je zde uveden pouze výběr, který je dosažitelný v místních informačních centrech, muzeích a knihkupectvích a má úzký vztah k řešené problematice.

Jeseníky - Rychlebské hory (vydavatel Erebia, z.s., náklad 2500 ks).

Časopis vycházející od roku 2018 dvakrát do roka v úzké spolupráci se SCHKO Jeseníky. Tematicky se zaměřuje na oblast Hrubého Jeseníku a Rychlebských hor s těžištěm informací přírodovědných a historických tématech s výrazným akcentem na ochranu přírody a krajiny, který však nevyznívá aktivisticky. Časopis je distribuován po území jednak prostřednictvím spolupracujících informačních center a muzeí a dále prostřednictvím předplatného. Formát A4, 36 stran, kvalitní plnobarevný tisk na křídovém papíře. Reprezentativní tiskovina s atraktivním obsahem.

Chráněné a ohrožené rostliny CHKO Jeseníky (autor Leo Bureš, vydavatel Rubico, náklad 450 ks, 2013). Na 314 stranách A4 barevný tisk s bohatým fotografickým doprovodem poskytuje kompletní přehled o květeně Hrubého Jeseníku. Publikace je výsledkem autorovy celoživotní práce v tomto botanicky mimořádně pestrém území. Svým populárně naučným pojetím je zaměřena na zájemce o botaniku a ochranu přírody.

Jesenické horské smrčiny (autor Kateřina Kočí a Martin Kočí, vydavatel AOPK ČR, náklad 8000 ks, 2019). Barevný tisk A5, recyklovaný papír, 50 stran. Populárně naučná publikace o fenoménu horských smrčín Jeseníků, která popisuje přírodní hodnoty tohoto biotopu v CHKO Jeseníky a také jej zasazuje do kontextu ČR.

Vzácní bezobratlí CHKO Jeseníky (autor Vít Slezák, vydavatel Erebia, z.s., náklad 150 ks, 2020). Barevný tisk A5, 66 stran, kroužková vazba. Populárně naučná publikace zaměřená na nejvzácnější bezobratlé živočichy CHKO. Přínosné je zejména to, že se publikace nezabývá pouze vizuálně přitažlivými skupinami bezobratlých. Nalezneme zde i měkkýše, pavoukovce, chvostoskoky a další opomíjené skupiny. Součástí je i přehledná mapka CHKO s vymezenými MZCHÚ.

Petrovy kameny (vydavatel AOPK ČR, náklad 33 000 ks, 2017). Oboustranný leták A1, barevný tisk na křídovém papíře. Poskytuje souhrnné informace o jedné z nejohroženějších lokalit CHKO, u které je potřeba neustále dlouhodobě komunikovat směrem k návštěvníkům jedinečnost a křehkost lokality. Součástí letáku jsou i kontakty na Správu CHKO a Horskou službu.

Velká kotlina, po stopách ledovce (vydavatel AOPK ČR, náklad 33 000 ks, 2017). Oboustranný leták A1, barevný tisk na křídovém papíře. Poskytuje souhrnné informace o jedné z nejohroženějších lokalit CHKO, u které je potřeba neustále dlouhodobě komunikovat směrem k návštěvníkům jedinečnost a křehkost lokality. Součástí letáku jsou i kontakty na Správu CHKO a Horskou službu.

Look at it Jeseníky, Rychlebské hory a Králický sněžník 2022 (vydavatel m-ARK Marketing a reklama s.r.o., náklad neuveden). Barevný tisk A4. Pokrývá území Hrubého, Nízkého Jeseníku, Rychlebských hor, Králického Sněžníku a podhůří. V tomto vydání jsou propagovány i přírodní lokality CHKO Jeseníky (Skřítek, Rabštejn, Rejvíz, Vysoký vodopád, šerák, Obří skály, Pecny, Jeskyně na Špičáku). V textu drobná upozornění na naučné stezky a přírodní lokality na úrovni návštěvnické atraktivity. Součástí je jednostránkový text čerpající z materiálu AOPK ČR Do přírody ohleduplně. Atraktivní fotografický doprovod probouzí falešná očekávání od návštěvy území (sám na skále uprostřed hor, liduprázdné atraktivní lokality...).

Čti Jeseníky (vydavatel Jeseníky 2021, náklad neuveden). Plnobarevný tisk, 144 stran formátu A4. Encyklopedie sestavená převážně z historických pohlednic Hrubého a Nízkého Jeseníku, Zlatohorské pahorkatiny a Gór Opawskich. Zabývá se zejména změnami území po druhé světové válce. Vydavatel se zavázal 1/3 zisku investovat do oprav drobných památek a cest v území.

Zmizelé Jesenicko (vydavatel Hnutí Brontosaurus Jeseníky, 2019). Série tří dílů publikací (čtvrtý se připravuje) sestavených převážně ze starých pohlednic. Publikace se věnují zmizelým a částečně zmizelým sídlům a poutním místům širšího Jesenicka. Zabývá se zejména změnami území po druhé světové válce.

Atlas jesenických pramenů a drobných památek (vydavatel Hnutí Brontosaurus Jeseníky, 2017). Publikace zaměřená na odkaz V. Priessnitze v okolí Jeseníku. Na 440 stranách popisuje drobné památky a úpravy pramenů v okolí lázeňského města.

Altvaterland (vydavatel Muzejní spolek Rolleder 2018, náklad neuveden). Publikace vycházející z nálezů stovky skleněných negativů amatérského fotografa Gustava Ullricha pocházejících z přelomu 19. a 20. století z území pod Pradědem. Nalezením dřevěné bedny s téměř šesti sty kusy negativů v roce 2000, na půdě rodného domku v Odrách, začalo pátrání po jejich původu, místě pořízení a zejména po jejich autorovi. Hledání, setkání a poznání s historií a především s mnoha lidmi, to obsahuje textová část knihy.

Na Jeseníky! - O putování jesenickými horami, turistických bedekrech a mapách do roku 1945 (autor Jiří Glonek, vydavatel Vědecká knihovna v Olomouci, 2019, náklad 1500 ks). Kniha zabývající se počátky rozvoje turistického ruchu v oblasti Jeseníků na přelomu 19. a 20. století. Na 576 stranách bohatý mapový a obrazový doprovod. Původně utvořeno jako doprovodný katalog ke stejnojmenné výstavě.

Cestou necestou - Za tajemstvím Hrubého Jeseníku (autor Miroslav Kobza, vydavatel Regia 20154, náklad neuveden). Kniha pocházející z edice Tajemné stezky plná příběhů a tipů na výlety vystihujících danou oblast.

Zvoník z Cukmantlu: Dvacet pozapomenutých osobností předválečných Jeseníků (autor Matěj Matela, vydavatel Vlastivědné muzeum Jesenicka, 2022, náklad 700 ks). Oblast Jeseníků a podhůří byla odedávna bohatá nejen na ložiska železné rudy či rozsáhlé zalesněné plochy, ale i na významné a zajímavé lidi. Vysídlením původního německého obyvatelstva po druhé světové válce však paměť na drtivou většinu z nich zanikla. Kniha si vetkla za cíl toto

přerušení historické a kulturní kontinuity alespoň zčásti napravit a představuje dnešnímu čtenáři dvě desítky pozoruhodných lidských osudů spojených právě s nejvyššími moravsko-slezskými horami. Po mnoha desítkách let tak znovuožije dílo šikovných umělců a spisovatelů (Bernard Kutzer, Rudolf Rittner, Josef Lowag), oblíbení správci horských chat, jako byli Rosa Grohalová z Ovčárny či sněžnický Oskar Gutwinski, opět roztočí pípy a rázovití hajní (Hugo Pekarek či František Růžek) zasednou za stoly loveckých chat. Publikaci pak uzavírá vyprávění o životním příběhu námořního kapitána Sachse z Jeseníku, světznámého ortopeda Adolfa Lorenze a zlatohorského starosty a poslance Aloise Kunze, jehož přezdívka dala i název celé knize.

Alois Nebel (autor Jaroslav Rudiš, Jaromír 99, vydavatel Labyrint, 2006, náklad neuveden). Souborné vydání kultovního komiksu z Jesenického podhůří. V hlavní roli Alois Nebel, narozen ve znamení Vah roku 1948 ve Frývaldově, dříve Freiwaldu, nyní Jeseník. Celý život u dráhy, stejně jako jeho příbuzní. Sbírá jízdní řády, pije pivo, kouří a občas v mlze vidí to, co jiní nevidí. Naposledy pracoval jako výpravčí v Bílém Potoce. Pak mu vlaky, projíždějící stanicí napříč celým stoletím, zatemnily mysl...

Filmy, seriály

Filmografie Jeseníků není tak obsáhlá jako v regionech s lepší dostupností do center filmového průmyslu ČR. I přesto zde vzniklo několik významných filmů, které těží z místní specifické atmosféry. V podstatě všechny filmy pracují s temnou estetikou horské krajiny postižené vysídlením obyvatel po druhé světové válce a tím spoluutvářejí tento vnější obraz území.

Jeseníky (konkrétní lokality) "si zahrály" například v těchto filmech:

Kladivo na čarodějnice, Bathory - Velké Losiny

Krásno - Šumperk, Nový Malín

Cukrová bouda - Branná, Vikantice, Zlatý Chlum

S tebou mě baví svět, Místo zločinu Ostrava - Karlova Studánka

Alois Nebel - Malá Morávka, horské lesy

Díra u Hanušovic - Vikantice

Sedm dní hříchu - Heřmanovice, Vidnava, Vrbno pod Pradědem, Kamzičí skála, Ostružná

Vaterland - lovecký deník - alpské bezlesí hřebene

Dílčí závěr

Weby, infomateriály a publikace o Jeseníkách vzbuzují v potenciálních návštěvnicích realistická očekávání, odpovídající charakteru území a skutečné nabídce. Vnější obraz CHKO Jeseníky lze shrnout následovně:

Drsná horská krajina s pohnutou minulostí v novověku i druhé půli 20. století (čarodějnické procesy, odsun Němců), ráj zimních horských sportů umožňující překonávání osobních limitů, kolébka vodoléčebných postupů v lůně čisté horské přírody (Priessnitz), místo ozdravení těla v lázních (Jeseník, Karlova Studánka, Lipová, Velké Losiny), místo, kde člověk svým umem zvítězil nad drsným prostředím hor (vysílač, přečerpávací elektrárna), místo aktivní rekreace v horském prostředí.

Zonace CHKO z hlediska vlivu návštěvnosti

Zóna A

Je nejcitlivější vůči intenzitě návštěvnické zátěže. Zahrnuje plochy dotčené sportovními a rekreačními aktivitami, kde není žádoucí více zahušťovat síť turisticky značených tras nebo jinými aktivitami zvyšovat návštěvnost, ale také tiché zóny, která fungují jako přirozená refugia pro nerušený vývoj organismů. Jejich rozloha mírně přesahuje 20 % celkové rozlohy CHKO Jeseníky.

Odstupňovaná komunikace s návštěvnickou veřejností v zóně A je spíše explicitní se zaměřením se na konkrétní přírodní hodnoty a fenomény dotčené lokality. Místo obsáhlých textů na velkých panelech je žádoucí využití vizuálních prvků nebo mobilní aplikace.

1. Doly

Oblast zahrnuje západní úbočí a doliny hlavního hřebene Hrubého Jeseníku v NPR Praděd, PR Bučina pod Františkovou myslivnou a PR Břidličná od Hladového dolu přes Česnekový důl, Důl Velkého Děda, Sviní žleb, Medvědí důl, Jelení hřbety, Kočičí skalku po Ztracené skály. Plochou prochází 4 TZT – modrá Divokým dolem, zelená úbočím Velkého Máje a Májovým dolem pod Zámčisko, modrá údolím Mertvy a žlutá přes Čertovu stěnu směrem do Vernířovic. Východní stranu plochy lemuje hlavní značená hřebenová trasa od Ztracených kamenů přes středisko Ovčárna, turistickou chatu Švýcárna, až pod rozcestí Kamzík.

S výjimkou zmíněných TZT vedoucích územím se jedná o tichou zónu.

Negativní vlivy návštěvnosti: individuální turistika a skitouring mimo TZT

2. Kotle

Jihovýchodní oblast pod hlavním hřebenem od Sutí přes Temnou, Velký kotel, Volárnu, Malý kotel, po Jelení kout. Plochou prochází 4 TZT – žlutá a červená z Jelení studánky na Alfrédku a dále na Skřítek, resp. do Rýmařova, modrá a žlutá od Ovčárny do Malé Morávky Velkým kotlem, resp. přes Temnou. Západní stranu plochy lemuje hlavní značená hřebenová trasa od Ztracených kamenů po středisko Ovčárna a ze severu Ovčárenská silnice. S výjimkou zmíněných TZT vedoucích územím se jedná o tichou zónu.

Negativní vlivy návštěvnosti: individuální turistika a skitouring mimo TZT, ilegální cykloturistika mimo značené cyklotrasy

3. Pradědský hřbet

Oblast nejvíce dotčená intenzivní návštěvností a částečně dopravou k obsluze vysílače CRA a rekreačního zařízení tamtéž. Plochou vede horní část účelové komunikace na vrchol Pradědu, která je zároveň jedinou TZT k vysílači, dále značenou cyklotrasou a v zimním období také běžkařskou magistrálou. Celková roční návštěvnost vrcholu Praděd činí více než 200 000 osob ročně, přičemž průměrná denní návštěvnost činí téměř 2500 osob o prázdninových víkendech a o státních svátcích až 3000 osob. Při odhadované maximální hustotě návštěvníků cca 0,3 osoby na m² (Banaš 2021) teoretická maximální únosná kapacita plochy okolo vysílače činí 1 500 osob, přičemž maximální dosavadní hodinová návštěvnost činí téměř 400 osob.

Druhou nejfrekventovanější TZT v CHKO Jeseníky, která vede touto plochou, je NS Bílá Opava, jejíž celková roční návštěvnost činí 70 000 osob (modrá TZT), resp. 120 000 osob (žlutá TZT). Zde umístěná zařízení sloužící k překonávání terénních překážek patří mezi prvky NI nejvíce zatížené intenzivní návštěvností v celé CHKO Jeseníky.

Plochou také prochází žlutá TZT ze Švýcarska na sedlo Videlský kříž, modrá TZT z Videl údolím Střední Opavy přes Švýcarsko a Vysoký vodopád do Bělé pod Pradědem a červená TZT po hřebeni přes Jezerníky směrem na Červenohorské sedlo. Zbytek plochy lze považovat za tichou zónu.

Negativní vlivy návštěvnosti: vysoká intenzita návštěvnosti generující zvýšenou hladinu hluku a množství odpadků, individuální turistika a skitouring mimo TZT, ilegální cykloturistika mimo značené cyklotrasy

4. Skřítek

Tichá zóna zahrnující NPR Rašeliniště Skřítek a okolí Větrného vrchu. Plochou prochází neznačená lesní cestou užívanou pro hospodářské účely, dále cyklotrasa č. 6143, červená TZT mezi rozcestími Nad Skřítkem a Žlutý potok. Po její hranici pak vedou zelená a žlutá TZT od sedla Skřítek ve směru na Ztracené kameny.

5. Rabštejn

Turisticky a horolezecky atraktivní lokalita se skalním městem a horskou chatou s ubytováním. Plochu protíná červená TZT vedoucí až na její nejvyšší bod, kterým je vyhlídka na zříceninu stejnojmenného hradu. Přístup k chatě je pouze pro pěší a cyklisty, ostatní doprava pro zásobování a technickou obsluhu.

Negativní vlivy návštěvnosti: nežádoucí je jakékoli rozšiřování tábořiště.

6. Mazance

Tichá zóna protknutá neznačenou Mazaneckou cestou sloužící účelům lesního hospodaření a žlutou TZT vedoucí kolem Rabštejnského potoka a zelená TZT přes Zlatý potok.

7. Mravenečník

Plocha z velké části dotčená masivním turismem v těsném sousedství horní nádrže PVE Dlouhé Stráně. Vrcholy Mravenečníku a Vřesníku se nachází v subalpínském bezlesí, v jejichž blízkosti plochou prochází atraktivní červená TZT a plocha je dále lemována cyklotrasou č. 6263.

Další zahušťování návštěvnické infrastruktury a sítě značených tras je vzhledem k vytiženosti lokality nežádoucí.

8. Javorový

Turisticky nepříliš atraktivní lokalita s pozůstatky důlních děl, která je z důvodu nejvýznamějšího zimoviště letounů v Jeseníkách nežádoucí zpřístupňovat. Skládá se ze dvou dílčích ploch, mezi kterými prochází neznačená asfaltová Jelení cesta sloužící k účelům lesního hospodaření a sporadicky využívaná cyklisty. Oběma prochází hornická NS Javorový vrch v neuspokojivém stavu.

9. Lyra

Tichá zóna zahrnující tři dílčí plochy na vedlejším hřebeni vrcholů Lyra, Žárový, Plošina, Pytlácké kameny a Zámecký vrch tvoří logický celek s PR Jelení Bučina. Po Pytlácké a Zámecké lesní asfaltové cestě sloužící účelům lesního hospodaření vede cyklostrasa č. 6068. Jedinou značenou TZT je místní červená TZT na Zámecký vrch ke zřícenině hradu Fürstenwalde, která není pro obtížnou dostupnost a nízký stupeň zachovalosti návštěvnický příliš atraktivní.

10. Skalní potok

Oblast bez sítě značených TZT a cyklotras, lesnický využívaná, členitá. Zahrnuje stejnojmenné údolí a přilehlé vrcholy Jelení loučky, Malé loučky, Karlíny kameny a Jelení kameny. Plochu protínají lesní asfaltové cesty sloužící účelům lesního hospodaření Skalní a Černohorská sporadicky užívané cyklisty a turisty.

11. Medvědí vrch

Relativně rozsáhlá hornatá oblast bez sítě značených TZT a cyklotras, využívaná lesnický. Zahrnuje nejvyšší vrcholy Medvědské hornatiny (Stará hora, Orlík, Medvědí louka, Medvědí vrch, Pytlák, Loupežník, Suchý vrch) a přilehlá východní údolí. Plochu protíná několik lesních cest sloužící účelům lesního hospodaření sporadicky užívaných cyklisty a turisty. Další zahušťování návštěvnické infrastruktury a sítě značených tras je nežádoucí.

12. Rejvíz

Návštěvnický atraktivní a logisticky dostupná lokalita u horské osady Rejvíz. Plochu protínají modrá a žlutá TZT, a k Velkému mechovému jezírku v jejím srdci vede po povalovém chodníku NS Rejvíz. Vzhledem k přírodním podmínkám (podmáčené plochy, rozvrácené smrkové porosty) je intenzivnější využití pro turismus nežádoucí. Negativní vlivy návštěvnosti: vysoká intenzita návštěvnosti generující zvýšenou hladinu hluku a množství odpadků.

13. Borek

Údolí Borového potoka, Bělskou stráň a Domašovské louky prochází ve stejné trati modrá TZT a cyklostrasa č. 6027. Tichá zóna, návštěvnický nepříliš atraktivní. Mozaikovitá krajina s lesními porosty, reliktním suťoviskovým borem a podhorskými loukami s remízky. Další zahušťování návštěvnické infrastruktury a sítě značených tras je nežádoucí.

14. Sněžná kotlina

Tichá zóna na východním úbočí Červené hory, jejíž vrchol je hojně navštěvovaný. V zimní sezóně je lokalita atraktivní pro sněhové podmínky zejména pro freeride a skitourismus. Dostupnost lokality v zimním období usnadňuje úprava běžkařských tras až do její těsné blízkosti ke Vřesové studánce.

Negativní vlivy návštěvnosti: vysoká intenzita návštěvnosti generující zvýšenou hladinu hluku a množství odpadků, individuální turistika a skitouring mimo TZT.

15. Žalostná

Východní úbočí Keprníku s vrcholem Žalostná s nejstaršími smrkovými porosty v Jeseníkách. Přímou na nepřístupném vrcholu Žalostná se nachází atraktivní geologický útvar a místo je občas využíváno k ilegálnímu přespávání.

Negativní vlivy návštěvnosti: individuální turistika a skitouring mimo TZT

16. Šumný

Šerácká strž na východním úbočí hory Šerák navazuje na vrchol hory Šumný s botanicky významnými vypreparovanými skalkami. Nepřístupná lokalita pod hojně navštěvovanou chatou Jiřího na Šeráku; naopak vrchol Šumný je občas vyhledáván pro výhledy a občasné přespávání.

17. Keprník

Rozsáhlá oblast na západním úbočí Keprníku bez sítě značených TZT a cyklotras, využívaná lesnický. Pro svou relativní odlehlost není příliš navštěvována, blíže nespecifikované zvýšené množství průchodů lze zaznamenat pouze na Švýcarském chodníku a v okolí loveckých chat Knížecí a Moricka.

Nežádoucí je budování návštěvnické infrastruktury a sítě značených tras.

18. Vozka

Horská oblast s lesními porosty, vrchovišti a atraktivním vrcholovým skaliskem. Lokalita je navštěvována celoročně, v zimě je populární zejména mezi skituristy. Na vrcholovém skalisku Vozky se vyskytují některé vzácné druhy lišejníků a mechorostů, např. kriticky ohrožená skulinatka korálová.

Nežádoucí je budování návštěvnické infrastruktury a zahušťování sítě značených tras.

Vhodné je osazení informačními tabulí na nástupních místech ke skále Vozka.

19. Mračná-Obří skály

Tři dílčí plochy na severním úbočí Mračné hory zahrnující údolí Vražedného potoka, ze severu lemovány dominantou skalního útvaru Obří skály. Atraktivní lokalita, snadno dostupná z vrcholu Šerák (horní stanice lanové dráhy) a z Ramzovského sedla.

Další zahušťování návštěvnické infrastruktury a sítě značených tras je nežádoucí.

20. Niva Branné

Zachovalý meandr potoka Branná je teritoriem bobra evropského s výskytem dalších zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů vázaných na tento typ nivního stanoviště. Nachází se těsně při hranici CHKO u silnice č. 369 a protíná ji pouze NS Pasák.

Další zahušťování návštěvnické infrastruktury a sítě značených tras je nežádoucí.

21. Pasák – Pekelec

Atraktivní skály na vedlejším hřebínku Šerácko – Keprnického masivu představují jeden z nejrozsáhlejších a morfologicky nejvýznamnějších skalních útvarů v Jeseníkách. Územím prochází NS Pasák, další zahušťování návštěvnické infrastruktury a sítě značených tras je nežádoucí.

22. Černá stráň

Rozsáhlá odlehlá oblast využívaná především lesnický, s minimální návštěvností. Tichá zóna je přirozeným refugiem pro řadu živočišných druhů.

Nežádoucí je budování návštěvnické infrastruktury a sítě značených tras.

Zóna B

Zóna zahrnuje převážnou část území CHKO. Jedná se o plochy mimo urbanizovaná území obcí (zóna C) a plochy zóny A. V tomto území je žádoucí aktivní práce s návštěvníky, zejména v silně navštěvovaných lokalitách a v místech soustředěného výskytu fenoménů klíčových pro interpretaci nejvýznamějších sdělení. Rovněž je v rámci této zóny žádoucí komunikovat vůči návštěvníkům realizovaná managementová opatření, obzvláště ta, která jsou veřejností vnímána kontroverzně. Plocha zóny zabírá 75,1 % plochy CHKO.

Zóna C

Jedná se převážně o urbanizovaná území obcí. Obvykle se jedná o nástupní zóny k cestám návštěvníků do území CHKO. V zóně se nachází převážná část ubytovacích kapacit ležících na území CHKO. Plocha zóny zabírá 3,9 % plochy CHKO.

Závěrečné poznámky k analytické části

- stará tradiční stabilizovaná turistická oblast, pro spoustu lidí srdeční záležitost, rodinná tradice (“na tom jsme vyrostli”)
- v lyžařských areálech převládají “tvrdé” formy turistického využívání, a to jak v zimním tak v letním období
- dvě sezóny je letní (jaro-podzim) a zimní, dominantní návštěvnost v krajině (mimo lyžařské areály) je letní
- kompaktní komplex horské krajiny s velkým podílem horských lesů
- jediná CHKO v ČR s významným alpským bezlesím a společenstvu formovanými pravidelnými pády lavin
- vysoký podíl pobytových návštěvníků v zimním i letním období
- hodně lidí projde územím během krátké doby (květen-říjen), následuje krátké období relativního klidu před nástupem zimní sezóny v prosinci. Jarní pokles návštěvnosti je výrazně kratší v závislosti na délce sněhové pokrývky
- z pohledu ochrany přírody a krajiny je dobře, že zájem návštěvníků se soustředí na několik nejznámějších a nejatraktivnějších lokalit (Bílá Opava, Praděd, hlavní hřeben, Kouty nad Desnou, Ramzová-Šerák, Červenohorské sedlo) a značná část území zůstává relativně v klidu a stranou zájmu – budiž toto východiskem pro plánovací část (propagovat dosud málo navštěvované lokality a propojovat stávající místa s koncentrací návštěvníků)
- z hlediska návštěvnické infrastruktury citelně chybí parkoviště; počet parkovacích míst a umístění parkovišť je současně jedním z mála nástrojů, které může AOPK ČR využívat pro ovlivnění počtu návštěvníků a jejich chování v území, nicméně není efektivně využíván,
- je velký podíl motorizovaných návštěvníků (jsou daleko mobilnější, při pobytech stačí v území navštívit hodně míst, ale potřebují k tomu odpovídající infrastrukturu - parkoviště, silnice)
- vlivem sociálních sítí roste zájem návštěvníků o méně známé fenomény a lokality Jeseníků mimo turistické trasy, kde návštěvnost může být z hlediska ochrany přírody konfliktní
- 97% zimních návštěvníků se vyslovila pro nějakou formu regulace vstupu do nejvhodnějších částí CHKO, přičemž pro úplné vyloučení vstupu do těchto území se vyslovilo 30 % dotázaných
- 22 % zimních návštěvníků registruje zvyšující se návštěvnost (ale 24 % návštěvníků se zamlouvá relativně málo lidí v území), 10 % vnímá zhoršující se stav lesů, 16 % návštěvníků chybí parkoviště a lepší veřejná doprava

- vnější obraz Jeseníků většinou odpovídá tomu, co území nabízí
- čistá, syrová, drsná krajina budící dojem nedotčeného a poněkud nebezpečného horského ráje; v dálkových pohledech z hlavního hřebene se uplatňuje minimum člověkem výrazně pozměněné krajiny, což tento dojem umocňuje (VN Dlouhé stráně či vysílač Praděd naopak slouží běžným návštěvníkům jako připomínka civilizace tlumící tíseň z neovládané divočiny)
- území, zejména v nižších nadmořských výškách, v posledních letech čelí problémům s chřadnutím smrku, což je jednou z výzev při komunikaci s návštěvníky, další významnou výzvou v oblasti komunikace s návštěvníky je realizace některých razantních managementových opatření na podporu ohrožených druhů (např. odstraňování kleče)
- NPP Jeskyně Na Pomezí a NPP Na Špičáku, které jsou v širším kontextu součástí Jeseníků, se od zbytku území odlišují. Představa těchto lokalit jako „náhradního“ prostoru, kam lze odlákat část návštěvníků z přetížených jádrových území CHKO, je obtížně proveditelná
- interpretační infrastruktury je v území hodně, je často málo koordinovaná, překrývající se, dublující se, bez respektu k místu a charakteru místa poškozující, s omezenou interpretační kvalitou (chybí sdělení, texty nepřívětivé a obtížně srozumitelné pro návštěvníky)
- destinační management v území funguje a komunikuje s AOPK ČR, jeho cíle se však ne vždy slučují se zájmy ochrany přírody a krajiny
- v území citelně schází Dům přírody Jeseníků, který by sloužil k interpretaci významných přírodních fenoménů CHKO a zejména péče o ně, které v návštěvnících i místních obyvatelích probouzejí kontroverze (péče o horské louky, odstraňování kleče, omezování vstupu kvůli ohroženým druhům, změny v lesních porostech)
- i když komunikace a spolupráce různých zájmových skupin v území dlouhodobě probíhá, je stále co zlepšovat a na čem pracovat